

Національна академія педагогічних наук України
Інститут педагогіки НАПН України

ПРОФІЛЬНА ШКОЛА
як шлях до конкурентоспроможної особистості

ЗАРУБІЖНА ЛІТЕРАТУРА

- **Нові навчальні програми для 10–11 класів закладів загальної середньої освіти (рівень стандарту, профільний рівень)**
- **Методичні коментарі провідних науковців Інституту педагогіки НАПН України**

УДК 000
П65

У к л а д а ч і:

О. М. Топузов, віце-президент
Національної академії педагогічних наук України,
директор Інституту педагогіки НАПН України;

Т. М. Засєкіна, заступник директора
з науково-експериментальної роботи
Інституту педагогіки НАПН України,
кандидат педагогічних наук,
старший науковий співробітник;

В. В. Снегірєва, старший науковий співробітник
відділу навчання мов національних меншин
і зарубіжної літератури, кандидат педагогічних наук,
старший науковий співробітник

П65 **Зарубіжна література** : Нові навчальні програми для
10–11 класів закладів загальної середньої освіти (рівень
стандарту, профільний рівень); Методичні коментарі про-
відних науковців Інституту педагогіки НАПН України. — К. :
УОВЦ «Оріон», 2018. — 112 с.

УДК 000

© МОН України, 2018
© Інститут педагогіки НАПН
України, 2018
© УОВЦ «Оріон», 2018

ВИХОВУЄМО ЛЮДИНУ, ЯКА ВМІЄ ЗМІНЮВАТИСЯ САМА І ЗМІНЮВАТИ ЦЕЙ СВІТ

Замість передмови

Нові часи потребують інноваційної людини. Такої, яка здатна не тільки засвоювати та ретранслювати отримані знання, а й удосконалювати їх протягом усього життя, яка спроможна продукувати інноваційні ідеї, тим самим удосконалюючи себе і світ.

Реформаційні нововведення загальної середньої освіти спрямовано на зміни у змісті, формах і методах навчання, осучасненні середовища навчання, що відповідає вимогам ХХІ століття. 2018/2019 навчальний рік є визначальним у поступі загальної середньої освіти на шляху її реформування. Це рік початку навчання учнів перших класів за стандартами третього покоління, учнів десятих класів — другого покоління.

Забезпечити рівний доступ учнівської молоді до здобуття повної загальної середньої освіти, сформувати умови неперервної освіти впродовж усього життя; виховувати особистість, орієнтовану на самореалізацію, професійне зростання й мобільність в умовах швидкозмінного суспільства — такі завдання сьогодні має вирішувати старша школа.

В основу організації сучасного освітнього процесу покладено такі принципи:

- ♦ *фуркації* (розподіл учнів за рівнем освітньої підготовки, інтересами, потребами, здібностями та нахилами);
- ♦ *варіативності й альтернативності* (освітніх програм, технологій навчання, навчально-методичного забезпечення);
- ♦ *наступності та неперервності* (між допрофільною підготовкою та профільним навчанням, професійною підготовкою);
- ♦ *гнучкості* (змісту, форм організації профільного навчання; забезпечення можливості зміни профілю);
- ♦ *діагностико-прогностичної парадигми особистісної реалізації* (виявлення здібностей учнів з метою їх обґрунтованої орієнтації на профіль навчання).

Одним зі складників організації профільного навчання є навчальні програми, які диференційовано за двома рівнями: стандарту і профільного. Новацією нинішнього етапу становлення профільної освіти є інтегровані курси та вибірково-обов'язкові предмети. Урізноманітнення структурування змісту освіти за допомогою нових і традиційних предметів і курсів, диференціація його за рівнями забезпечує можливість закладам освіти формувати профілі навчання, виходячи із запитів й уподобань здобувачів освіти. На особливу увагу заслуговують у старшій школі *профільні предмети*, що вивчаються поглиблено та передбачають більш глибоке опанування понять, законів, теорій. Ці предмети можуть бути доповненими спеціальними курсами, що сприятиме організації дослідницької, проектної діяльності, профільної навчальної практики учнів тощо.

Оновлення профільного навчання у старшій школі зумовлює перегляд підходів до організації навчання учнів. Урок має стати майданчиком для відкритої комунікації та обміну думками, що збагачує світогляд учнів, розвиває критичне мислення і креативність.

Упевнений: спільними зусиллями науковців, учителів, учнів і батьків новий навчальний рік стане ще одним кроком на шляху розвитку загальної середньої освіти, і ми зможемо досягти успіху в підготовці юних громадян України до життєвих випробувань.

Олег ТОПУЗОВ,
віце-президент Національної академії
педагогічних наук України,
директор Інституту педагогіки НАПН України

ЗАРУБІЖНА ЛІТЕРАТУРА

ПРОГРАМА

для 10–11 класів

загальноосвітніх навчальних закладів
з українською мовою навчання*

Авторський колектив програми:

голова — учитель-методист зарубіжної літератури **Л. П. Юлдашева**; наукові консультанти — проф. **О. М. Ніколенко**, д. пед. н., проф. **О. О. Ісаєва**, д. пед. н., проф. **Ж. В. Клименко**, к. філол. н., проф. **Ю. І. Ковбасенко**, к. пед. н., ст. наук. співр. **В. В. Снегірєва**, к. пед. н., доц. **А. О. Мельник**, к. пед. н., доц. **О. В. Орлова**, ст. викл. **О. К. Бицько**; члени групи — учителі-методисти зарубіжної літератури **О. В. Гученко**, **І. І. Звершховська**, **Ж. В. Костюк**, **В. Г. Макаренко**, **Н. В. Онищенко**, **Н. І. Підгорна**, **О. В. Пітерська**, **Т. П. Сегеда**, **О. О. Семенюк**, **І. О. Смірнова**, **С. О. Тіхоненко**, **В. Г. Туряниця**.

Пояснювальна записка

Без книжок неможливо зберегти мир і людяність,
неможливо побудувати цивілізований світ.

Ернест Гемінгвей

Передача чужомовної поезії, поезії різних віків і народів рідною мовою збагачує душу цілої нації, присвоюючи їй такі форми і вирази чуття, яких вона не мала досі, будуючи золотий міст зрозуміння і спочування між нами і далекими людьми, давніми поколіннями.

Іван Франко

Програму розроблено на підставі Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти (*Постанова Кабінету Міністрів України від 23. 11. 2011 р. № 1392*) з урахуванням Державного стандарту початкової загальної освіти (*Постанова Кабінету Міністрів України від 20. 04. 2011 р. № 462*), Програми із зарубіжної літератури для 5–9 класів для загальноосвітніх навчальних закладів з українською мовою навчання (*2012, зі змінами 2015–2017 рр.*) та відповідно до Концепції Нової української школи (2016).

* Затверджено наказом МОН України від 23 жовтня 2017 р. № 1407.

Програму створено в межах всеукраїнського Учительського проекту 2016–2017 рр., до якого долучилися передові вчителі, науковці, методисти й широка громадськість. У програмі враховано позитивний досвід програмотворення України та Рекомендації Європейської Ради.

Навчання зарубіжної літератури в основній школі спрямоване на досягнення мети загальної середньої освіти, яка полягає в розвитку та соціалізації учнів, формуванні їхньої національної свідомості, загальної культури, світоглядних орієнтирів, екологічного стилю мислення й поведінки, творчих здібностей, дослідницьких навичок і навичок життєзабезпечення.

Випускники середньої школи — це патріоти України, які знають її історію; є носіями української культури, поважають культуру інших народів; компетентні мовці, які вільно спілкуються державною мовою, володіють також рідною (у разі відмінності) й однією чи кількома іноземними мовами, мають бажання і здатність до самоосвіти, виявляють активність і відповідальність у громадському й особистому житті, здатні до підприємливості й ініціативності, мають уявлення про світобудову, бережно ставляться до природи, безпечно й доцільно використовують досягнення науки й техніки, дотримуються здорового способу життя.

Мета вивчення зарубіжної літератури в старшій школі — розвиток ключових і предметних компетентностей учнів у процесі читацької діяльності, заохочення школярів до розширення кола читання, осягнення духовної цінності та осмислення поетики літературних творів різних епох і країн, поглиблення культурно-пізнавальних інтересів учнів, усвідомлення ними виняткової ролі художньої літератури в сучасному світі, виховання в учнів поваги до культурних надбань свого та інших народів, формування творчої особистості громадянина України з високим рівнем загальної культури, гуманістичним світоглядом, активною життєвою позицією, національною свідомістю.

Завдання вивчення зарубіжної літератури в 10–11 класах:

- ♦ розвиток мотивації до читання творів зарубіжної літератури;
- ♦ поглиблення знань учнів про літературу як мистецтво слова;
- ♦ засвоєння за допомогою художньої літератури історії, культури, моральних та естетичних цінностей інших народів;
- ♦ формування духовного світу учнів, їхніх світоглядних переконань, громадянських якостей;
- ♦ утвердження за допомогою засобів художньої літератури національних і загальнолюдських цінностей;

- ♦ розвиток умінь вільно спілкуватися в різних ситуаціях, формулювати й обстоювати власну думку, вести полеміку, оцінювати життєві явища та виражати ставлення до моральних, суспільних проблем, відображених у класичних і сучасних творах;
- ♦ ведення діалогу із книжкою, досягнення взаєморозуміння й налагодження взаємодії з іншими людьми;
- ♦ вироблення вмінь орієнтуватися в потоці різноманітної інформації українською та іноземними мовами, у світі класичної й сучасної літератури;
- ♦ розвиток уявлень про вітчизняну перекладацьку школу та внесок її видатних представників;
- ♦ розширення обріїв володіння рідною мовою через сприйняття україномовних перекладів художніх творів;
- ♦ розкриття значення художньої літератури як могутнього чинника єднання та розвитку української нації;
- ♦ використання сучасних цифрових технологій для розширення кола читання;
- ♦ формування вмінь здійснювати пошуково-дослідницьку діяльність (знаходити, сприймати, аналізувати, оцінювати, систематизувати, зіставляти різноманітні факти й відомості);
- ♦ застосування в різних життєвих ситуаціях знань, умінь і навичок, набутих у процесі вивчення зарубіжної літератури;
- ♦ удосконалення навичок самостійної навчальної діяльності та самоконтролю;
- ♦ розвиток художньо-образного мислення, інтелектуальних і творчих здібностей учнів, а також їхньої емоційно-духовної сфери, естетичних смаків, загальної культури.

Вивчення зарубіжної літератури в 10–11 класах забезпечує такі функції предмета:

- 1) *пізнавально-ціннісну* (пізнання людини й світу за допомогою художньої літератури, формування ціннісних орієнтирів особистості в період її становлення);
- 2) *естетичну* (розвиток цілісних естетичних уявлень про специфіку мистецтва слова й перебіг літературного процесу, естетичного смаку, умінь визначати художню цінність творів);
- 3) *розвивальну* (розвиток розумових і творчих здібностей, самостійного критичного мислення, індивідуального стилю пізнавальної діяльності, навичок роботи з книжкою, комп'ютером з метою розширення кола читання, формування культури спілкування рідною та іноземними мовами);

- 4) *соціально-адаптаційну* (соціокультурна адаптація особистості до умов сучасного інформаційного суспільства);
- 5) *виховну* (виховання високих моральних і громадянських якостей, національної свідомості, відповідальності за збереження духовних надбань України й людства).

Відповідно до **Концепції Нової української школи** учні загальноосвітніх навчальних закладів мають не тільки опанувати зміст дисциплін, а передовсім набути необхідних для життя в суспільстві умінь і навичок, важливих для всебічного розвитку особистості, її подальшого становлення, морального та професійного зростання. Компетентність — це динамічна комбінація знань, умінь і практичних навичок, способів мислення, професійних, світоглядних і громадянських якостей, морально-етичних цінностей, яка визначає здатність особи успішно здійснювати професійну та подальшу навчальну діяльність і є результатом навчання на певному рівні освіти (Національний освітній глосарій, 2014). Компетентність — це набуті реалізаційні здатності особистості до ефективної діяльності.

Компетентнісний підхід, покладений в основу Концепції Нової української школи, полягає в підготовці учнів до сучасного життя та майбутньої діяльності, у цілеспрямованому формуванні в них ключових і предметних компетентностей.

Компетентнісний підхід забезпечує настанову не на процес навчання, а на досягнення особистого результату учня/учениці. Компетентнісний підхід кардинально змінює освітню роль учня/учениці — із реципієнта (того, хто сприймає інформацію) він/вона перетворюється на активного учасника освітнього процесу, самостійного суб'єкта навчальної діяльності, котрий/котра здобуває, перевіряє, обробляє та використовує інформацію. За допомогою індивідуальних зусиль і творчого пошуку учень/учениця обирає власну траєкторію не тільки в певній галузі, а й у житті. Компетентнісний підхід дає змогу сформувати творчу й активну особистість із вільною свідомістю, прагненням до постійної самоосвіти, до нових вершин у різних видах діяльності.

Принципи компетентнісного підходу:

- ♦ розширення прав і можливостей учнів у пізнавальній діяльності;
- ♦ формування власної траєкторії навчання;
- ♦ концентричне розширення компетентностей (крок за кроком нарощування знань, умінь, навичок);
- ♦ зв'язок навчального процесу із сучасним життям;

- ♦ настанова на самостійне мислення і творче самовираження учнів;
- ♦ оцінка й самооцінка діяльності;
- ♦ виявлення перспективи вивчення предмета;
- ♦ систематизація, узагальнення, творче осмислення вивченого;
- ♦ підвищення інтересу до процесу навчання;
- ♦ стимулювання до свідомого вибору майбутньої професії;
- ♦ формування потреби творчої реалізації в суспільстві, набуття умінь і навичок, необхідних для життя.

Ключові компетентності — універсальні компетентності, що не залежать від предметної сфери, натомість важливі для успішної діяльності, подальшої реалізації особистості в житті.

Відповідно до Рекомендацій Європейської Ради засобами предмета «Зарубіжна література» мають бути сформовані такі **ключові компетентності**: 1) спілкування державною мовою; 2) спілкування іноземними мовами; 3) математична компетентність; 4) компетентності в природничих науках і технологіях; 5) інформаційно-цифрова компетентність; 6) уміння вчитися; 7) ініціативність і підприємливість; 8) соціальна та громадянська компетентності; 9) обізнаність і самовираження у сфері культури; 10) екологічна грамотність і здорове життя.

Роль зарубіжної літератури у формуванні ключових компетентностей

	Ключові компетентності	Компоненти
1	Спілкування державною мовою	<p style="text-align: center;">Уміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> • сприймати, розуміти, критично оцінювати, інтерпретувати інформацію державною мовою; • усно й письмово тлумачити поняття, розповідати про літературні факти, висловлювати думки й почуття, обстоювати погляди. <p style="text-align: center;">Ставлення:</p> <ul style="list-style-type: none"> • поцінування української мови як державної — чинника національної ідентичності; • використання української мови в різних сферах життя; • розширення знань, умінь, навичок з української мови завдяки використанню ресурсів художньої літератури (текстів зарубіжних авторів в українських перекладах).

	Ключові компетентності	Компоненти
		<p>Навчальні ресурси¹:</p> <ul style="list-style-type: none"> літературні твори зарубіжних авторів в українських перекладах; монолог, діалог, дискусія, дебати
2	<p>Спілкування іноземними мовами</p>	<p>Уміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> читати й розуміти художні тексти іноземною мовою (за умови вивчення відповідної іноземної мови в школі); зіставляти оригінальні тексти з українськими художніми перекладами. <p>Ставлення:</p> <ul style="list-style-type: none"> усвідомлення багатства рідної мови; готовність до міжкультурного діалогу, відкритість до пізнання різних культур; толерантність щодо різних культур і традицій. <p>Навчальні ресурси:</p> <ul style="list-style-type: none"> літературні твори (цілісно, у фрагментах) іноземними мовами (які вивчаються в школі); літературні твори зарубіжних авторів у класичних і сучасних українських перекладах; сайти зарубіжних письменників, літературних музеїв світу
3	<p>Математична компетентність</p>	<p>Уміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> розвивати абстрактне мислення; установлювати причиново-наслідкові зв'язки; виокремлювати головну та другорядну інформацію; формулювати визначення; будувати гіпотези; перетворювати інформацію з однієї форми на іншу (текст — графік, таблиця, схема, презентація тощо). <p>Ставлення:</p> <ul style="list-style-type: none"> прагнення висловлюватися точно, логічно та послідовно; розуміння тенденцій, закономірностей, процесів. <p>Навчальні ресурси:</p> <ul style="list-style-type: none"> схеми, таблиці, літературні мапи, презентації; роздум (визначення тези, добір аргументів, наведення прикладів, формулювання висновків);

¹ У рубриці «Навчальні ресурси» запропоновано приклади тих засобів, методів, навчального матеріалу, які допоможуть розвинути відповідну компетентність.

	Ключові компетентності	Компоненти
4	Компетентності у природничих науках і технологіях	<ul style="list-style-type: none"> • висунення гіпотези та її обґрунтування; • інтернет-ресурси <p style="text-align: center;">Уміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> • швидко й ефективно шукати інформацію; • використовувати різні види читання для здобуття нових знань; • здійснювати пошукову діяльність, словесно оформлювати результати досліджень; • критично оцінювати результати людської діяльності в природному середовищі, відображені у творах літератури. <p style="text-align: center;">Ставлення:</p> <ul style="list-style-type: none"> • готовність до опанування новітніх технологій; • оперативне реагування на технологічні зміни; • захист природного середовища. <p style="text-align: center;">Навчальні ресурси:</p> <ul style="list-style-type: none"> • інноваційні технології навчання (інтерактивні, інформаційно-комунікаційні)
5	Інформаційно-цифрова компетентність	<p style="text-align: center;">Уміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> • діяти за алгоритмом, складати план тексту; • використовувати інтернет-ресурси для отримання нових знань. <p style="text-align: center;">Ставлення:</p> <ul style="list-style-type: none"> • задоволення пізнавального інтересу в інформаційному середовищі; • критичне ставлення до медійної інформації; • прагнення дотримуватися етичних норм у віртуальному інформаційному просторі. <p style="text-align: center;">Навчальні ресурси:</p> <ul style="list-style-type: none"> • дописи в соціальних мережах і коментарі до них; • інструментальні тексти (алгоритми, інструкції тощо); • складання плану; • аналіз медіатекстів (виявлення маніпулятивних технологій)
6	Уміння вчитися	<p style="text-align: center;">Уміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> • визначати мету навчальної діяльності та способи її досягнення; • планувати й організовувати власну навчальну діяльність; • читати, використовуючи різні види читання: ознайомлювальне, вибіркоче, навчальне тощо;

	Ключові компетентності	Компоненти
		<ul style="list-style-type: none"> • постійно поповнювати власний словниковий запас; • користуватися різними джерелами довідкової інформації (словники, енциклопедії, онлайнові ресурси тощо); • здійснювати самооцінювання результатів власної діяльності, рефлексію; • застосовувати комунікативні стратегії відповідно до мети й ситуації спілкування. <p style="text-align: center;">Ставлення:</p> <ul style="list-style-type: none"> • прагнення використовувати українську мову в різних життєвих ситуаціях; • готовність удосконалювати власне мовлення впродовж життя, розвивати мовну інтуїцію; • розуміння ролі художньої літератури для власного інтелектуального й духовного зростання. <p style="text-align: center;">Навчальні ресурси:</p> <ul style="list-style-type: none"> • інструкції з ефективного самонавчання; • довідкова література, пошукові системи; • електронні мережеві бібліотеки
7	Ініціативність і підприємливість	<p style="text-align: center;">Уміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> • презентувати власні ідеї та ініціативи чітко, грамотно, використовуючи доцільні мовні засоби; • реалізувати комунікативні стратегії для формулювання власних пропозицій, рішень і виявлення лідерських якостей. <p style="text-align: center;">Ставлення:</p> <ul style="list-style-type: none"> • готовність брати відповідальність за себе та інших; • розуміння ролі комунікативних умінь для успішної професійної кар'єри. <p style="text-align: center;">Навчальні ресурси:</p> <ul style="list-style-type: none"> • тексти офіційно-ділового стилю (резюме, доручення тощо), самопрезентація, зразки реклами тощо; • літературні твори, які містять моделі ініціативності
8	Соціальна та громадянська компетентності	<p style="text-align: center;">Уміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> • аргументовано й грамотно висловлювати власну думку щодо суспільно-політичних питань; • уникати дискримінації інших у процесі спілкування;

	Ключові компетентності	Компоненти
		<ul style="list-style-type: none"> • визначати в літературних творах суспільно-політичний контекст, актуальні соціальні проблеми та ідеї, приклади громадянських якостей в образах персонажів; • розвивати критичне мислення. <p style="text-align: center;">Ставлення:</p> <ul style="list-style-type: none"> • усвідомлення себе громадянами України; • розуміння й утвердження демократичних цінностей; • повага до закону та правових норм, зокрема до норм українського законодавства; • утвердження права кожного на власну думку. <p style="text-align: center;">Навчальні ресурси:</p> <ul style="list-style-type: none"> • інтерактивні технології навчання; • художні твори, які містять суспільні проблеми й моделі державного устрою; • суспільно-історичний контекст напрямів, течій, стилів, жанрів
9	Обізнаність і само-вираження у сфері культури	<p style="text-align: center;">Уміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> • сприймати твори літератури в контексті культури доби; • аналізувати й інтерпретувати літературні твори зарубіжних авторів в аспекті національної культури та загальнолюдських цінностей; • демонструвати взаємодію літератури з іншими видами мистецтва, порівнювати літературні тексти з їхнім утіленням у живописі, кіно, музиці тощо; • використовувати українську мову як державну для духовного, культурного й національного самовираження, дотримуватися норм української літературної мови та мовленнєвого етикету, що є виявом загальної культури людини; • створювати власні тексти різних жанрів, використовуючи відповідні зображально-виражальні засоби. <p style="text-align: center;">Ставлення:</p> <ul style="list-style-type: none"> • любов до літератури й мистецтва як складників людської цивілізації; • потреба читання літературних творів для естетичної насолоди та рефлексії над прочитаним; • відкритість до міжкультурної комунікації; • стійкий інтерес до світових культурних надбань.

	Ключові компетентності	Компоненти
		<p>Навчальні ресурси:</p> <ul style="list-style-type: none"> • твори різних видів мистецтва; • мистецькі проекти; • сайти музеїв світу
10	<p>Екологічна грамотність і здорове життя</p>	<p>Уміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> • не шкодити своєю діяльністю довкіллю; • сприймати довкілля як життєдайне середовище; • дбайливо ставитися до природи як важливого чинника реалізації особистості; • дотримуватися здорового способу життя. <p>Ставлення:</p> <ul style="list-style-type: none"> • готовність зберігати природні ресурси для сьогодення та майбутнього; • набуття знань (за допомогою художньої літератури) про цілісну картину світу та місце людини в ній; • опанування традицій різних народів, позитивного досвіду збереження навколишнього середовища. <p>Навчальні ресурси:</p> <ul style="list-style-type: none"> • аналіз літературних текстів (епізодів) екологічного спрямування; • усні / письмові презентації в межах дослідницьких проектів

Предметні компетентності зумовлені специфікою навчальної галузі та шкільного предмета. Предметні компетентності, що формуються засобами зарубіжної літератури, важливі для становлення та розвитку духовно-емоційного світу учнів, їхнього світогляду, моральних цінностей, громадянських якостей.

Вивчаючи зарубіжну літературу в старшій школі, учні мають набути таких предметних компетентностей:

- ♦ розуміння літератури як невід’ємної частини національної й світової художньої культури;
- ♦ усвідомлення специфіки літератури як мистецтва слова, її гуманістичного потенціалу та місця в системі інших видів мистецтва;
- ♦ знання літературних творів, обов’язкових для текстуального вивчення та варіативних (за вибором учителя та учнів), досягнення творів у єдності змісту та форми, виокремлення склад-

ників та художніх особливостей творів (на рівні сюжету, композиції, образів, поетичної мови, жанру тощо);

- ♦ усвідомлення ключових етапів і явищ літературного процесу різних країн, зіставлення з українським літературним процесом;
- ♦ знання основних фактів життя та творчості видатних письменників, усвідомлення їхнього внеску в скарбницю вітчизняної та світової культури;
- ♦ оволодіння передбаченими програмою літературознавчими поняттями, застосування їх під час аналізу та інтерпретації художніх творів;
- ♦ розуміння специфіки оригіналу (за умови володіння іноземною мовою) та художнього перекладу твору (українською мовою);
- ♦ знання українських перекладів творів зарубіжної літератури, імен перекладачів та здобутків вітчизняної перекладацької школи;
- ♦ формування читацького досвіду та якостей творчого читача, здібності до створення усних і письмових робіт різних жанрів;
- ♦ орієнтування в царині класичної й сучасної літератури;
- ♦ порівняння літературних творів і явищ (окремих компонентів і цілісно);
- ♦ уміння оцінювати художню вартість творів, творчо-критично осмислювати їхній зміст, визначати актуальні ідеї, важливі для сучасності, тощо.

Компонентами компетентностей є *когнітивний* (знанневий), *діяльнісний* (практико-орієнтований) і *ціннісний*.

Складники предметних компетентностей (предмет «Зарубіжна література»)

Знанневий компонент	Діяльнісний компонент	Ціннісний компонент
<p><i>Учень / учениця</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • знає ідейно-художній зміст літературних творів у контексті розвитку культури й суспільства; 	<p><i>Учень / учениця</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • розпізнає літературні факти, явища, напрями, течії, жанри, стилі; • розрізняє засоби художньої виразності, індивідуальні стилі митців; 	<p><i>Учень / учениця</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • усвідомлює значення художньої літератури для сучасної людини й суспільства; • обговорює прочитане;

Знаннєвий компонент	Діяльнісний компонент	Ціннісний компонент
<ul style="list-style-type: none"> • розуміє зміст прочитаного; • називає літературні факти, явища, твори, імена письменників, перекладачів тощо; • формулює визначення понять, власну думку; • записує стисло (тези) й розширену інформацію (зокрема самостійно здобуту); • пояснює літературні факти, явища, образи, теми, сюжети тощо; • наводить приклади художніх засобів у творі, літературних фактів і явищ у контексті розвитку напрямів, течій, жанрів, стилів 	<ul style="list-style-type: none"> • описує персонажів, їхні риси, поведінку, умови життя, соціально-культурний контекст; • складає план (простий, складний), таблиці, будує схеми; • порівнює літературні факти, явища, сюжети, теми, образи, мотиви, засоби художньої виразності, особливості національних літератур; • аналізує літературні жанри, твори (цілісно та окремі аспекти); • класифікує літературні факти, явища, образи тощо; • характеризує образи персонажів, образ автора; • установлює зв'язки художньої літератури й культури, суспільства, науки; • визначає літературознавчі терміни й поняття, засоби художньої виразності, їхню семантику та функції в тексті; • виконує творчі роботи різних видів; • планує, прогнозує розвиток сюжетів, образів, тем, ідей тощо; • дотримується правил усного й писемного мовлення, грамотно формулює думку, позицію; 	<ul style="list-style-type: none"> • критично ставиться до інформації, формує власне бачення проблем; • оцінює художню цінність творів класики й сучасності; • висловлює судження щодо прочитаних літературних творів, образів, тем, сюжетів тощо; • обстоює, аргументує власну позицію, думку; • обґрунтовує ідею, думку, гіпотезу; • узагальнює набутий культурний досвід вивчення літературних творів; • робить висновки щодо розвитку літератури в різних країнах, взаємозв'язків української та зарубіжних літератур, зв'язків літератури й мистецтва, значення української перекладацької школи в діалозі культур

Знанневий компонент	Діяльнісний компонент	Ціннісний компонент
	<ul style="list-style-type: none"> • виготовляє (само-стійно) продукцію, пов'язану з вивченням зарубіжної літератури (малюнок, листівка, обкладинка, буктрейлер, презентація та ін.); • уміло поводить себе в різних комунікативних ситуаціях; • використовує набутий досвід вивчення зарубіжної літератури; • уміє орієнтуватися в колі класичної та сучасної літератури; • розв'язує завдання в різних життєвих ситуаціях на підставі набутого культурного досвіду 	

Принципи укладання програми із зарубіжної літератури для 10–11 класів. У 10–11 класах розпочинається новий етап літературної освіти — **творчо-критичне читання**, який є логічним продовженням попередніх етапів (*5–7 класи — прилучення до читання; 8–9 класи — системне читання*).

Програма для 10–11 класів побудована на поєднанні таких підходів:

- ♦ **хронологічного** (історико-літературного);
- ♦ **концентричного** (розширення й поглиблення відомого раніше матеріалу);
- ♦ **жанрово-тематичного** (актуальні для молоді теми, жанри);
- ♦ **мультикультурного** (презентація найяскравіших літературних явищ різних часів і народів у контексті культури, діалог культур у часі).

Це вможливило вивчення творів зарубіжної літератури *не тільки за хронологією*, а й за принципом концентричного розширення (від простого — до складного, від початкових понять про літературне явище або творчість письменника — до нових

знань про них), поглиблення уявлення про розвиток національних літератур, напрямів, течій, тем, жанрів, стилів у попередній епохи й у сучасну добу, початок живого діалогу з книжкою, що має тривати протягом усього життя.

До програми із зарубіжної літератури для 10–11 класів увійшли твори із золотого фонду класичної літератури, а також популярні твори сучасності різних країн і народів.

У 10–11 класах уявлення про літературний процес та його складники мають бути поглиблені внаслідок аналізу шедеврів світової літератури («Одіссея» Гомера, «Божественна комедія» Данте, «Гамлет» В. Шекспіра, «Фауст» Й.-В. Ґете, соціально-психологічні й філософські романи та п'єси, поетичні твори ХІХ—ХХ століть та ін.).

Початкові знання про епохи, специфіку літературних напрямів, течій, жанрів, стилів, фонові культурологічні знання учні вже отримали у 8–9 класах (на етапі системного читання). Повернення до окремих етапів літератури й письменників у 10–11 класах відбувається на новому рівні сприйняття учнів, які стали старшими за віком і більш підготовленими до осмислення шедеврів зарубіжних авторів.

У програмі відображено чотири змістові лінії літературного компонента Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти: *емоційно-ціннісну, літературознавчу, культурологічну, компаративну*.

Емоційно-ціннісна лінія забезпечує розкриття гуманістичного потенціалу та естетичної цінності творів художньої літератури. Ця змістова лінія спрямована на формування духовно-емоційного світу учнів, їхніх етичних позицій, світоглядних уявлень і переконань, а також на розвиток інтересу учнів до художньої літератури, розширення кола їхнього читання, орієнтування у світі класичної та сучасної літератури (зокрема в бібліотечних фондах, інтернет-ресурсах) з метою пошуку необхідної книги, розвитку вмінь і навичок читацької діяльності.

Літературознавча лінія передбачає вивчення літературних творів у єдності змісту й форми, оволодіння учнями основними літературознавчими поняттями й застосування їх під час аналізу й інтерпретації художніх творів; розгляд літературних творів, явищ і фактів у контексті літературного процесу; виявлення специфіки літературних напрямів, течій; розкриття поетикальних (зокрема жанрово-стильових) особливостей художніх творів;

ознайомлення учнів із загальними принципами художнього перекладу, необхідними для текстуальної роботи з перекладною літературою. Літературознавчі терміни й поняття подано в програмі за принципами науковості (відповідно до розвитку сучасного літературознавства), послідовності (від простих до складних) й концентричності (від елементарних уявлень до їхнього поглиблення, від загальних понять до їхніх різновидів тощо). Літературознавчу лінію представлено в рубриці **Теорія літератури (ТЛ)**.

Культурологічна лінія сприяє усвідомленню художньої літератури як важливого складника мистецтва; ознайомленню учнів з фундаментальними цінностями світової художньої культури; розкриттю особливостей творів, літературних явищ і фактів у широкому культурному контексті; висвітленню зв'язків літератури з філософією, міфологією, фольклором, звичаями, віруваннями, культурними традиціями різних народів і національностей; розширенню ерудиції учнів, вихованню їхньої загальної культури, поваги до національних і світових традицій, толерантного ставлення до представників різних культур, віросповідань, рас і національностей. У цій рубриці програми презентовано зв'язки літератури з іншими видами мистецтва, філософією, міфологією; утілення літературних творів у живописі, музиці, кіно тощо; подано інформацію про літературні музеї, визначні культурні явища різних країн і народів та ін. Культурологічну лінію реалізовано в рубриці **Література і культура (ЛК)**.

Компаративна лінія забезпечує порівняння літературних творів, явищ і фактів, що належать до різних літератур; установлення зв'язків між українською та зарубіжними літературами (генетичних, контактних, типологічних та ін.); розгляд традиційних тем, сюжетів, мотивів, образів у різних літературах; зіставлення оригіналів та україномовних перекладів літературних творів; увиразнення особливостей української культури й літератури на тлі світової; демонстрацію лексичного багатства й невичерпних стилістичних можливостей української мови, а також поглиблення знань і розвиток навичок учнів з іноземних мов. Компаративну лінію представлено в рубриці **Елементи компаративістики (ЕК)**.

Міжпредметні зв'язки (МЗ) є дидактичною умовою підвищення ефективності навчального процесу. Міжпредметні зв'язки набувають особливої ваги в контексті компетентнісного підходу, адже сприяють глибокому засвоєнню знань учнями,

активізації їхньої пізнавальної діяльності, розширенню світогляду, водночас дають змогу визначити роль і місце зарубіжної літератури в системі шкільних предметів. Реалізація міжпредметних зв'язків уможливорює економне й водночас інтенсивне використання часу в процесі вивчення тем, що мають цільові й змістові збіги з іншими предметами.

Предмет «Зарубіжна література» має потужний українознавчий потенціал, важливий для формування юного покоління громадян України, їхньої національної свідомості та патріотизму. Рубрика *Україна і світ (УС)* акцентує українознавчий зміст предмета, необхідність засвоєння корисного в різних культур і народів «чужого» та перетворення на «своє», власний духовний досвід.

Викладання курсу зарубіжної літератури в загальноосвітніх закладах України здійснюється *українською мовою*. Твори зарубіжних письменників у курсі зарубіжної літератури вивчаються в українських перекладах (*для зіставлення можливе залучення перекладів, переспівів іншими мовами, якими володіють учні*). За необхідних умов (*достатнє володіння учнями мовою, якою написано художній твір; якісна підготовка вчителя, зокрема можливість дослідження образної системи, засобів виразності, поетики, стилістичних особливостей твору тощо мовою оригіналу*) бажаним є розгляд художніх текстів мовою оригіналу. У такому разі предмет «Зарубіжна література» виконує додаткову функцію вдосконалення володіння учнями україномовних шкіл іноземними мовами.

Програма містить *обов'язковий і варіативний компоненти* (приблизно 70 % : 30 %). У кожному класі учням запропоновано теми й твори для обов'язкового текстуального вивчення, зокрема поетичні твори для вивчення напам'ять. Варіативний компонент забезпечено можливістю вибору (вчителем й учнями) творів у межах обов'язкових тем, а також для уроків розвитку мовлення, позакласного читання та для уроків з резервного часу. Якщо не вибрано твір, представлений у програмі в переліку альтернативних, його можна запропонувати на позакласне читання. Варіативний компонент вимагає від учителя відповідного планування уроків, творчого підходу, урахування читацьких інтересів сучасної молоді, розуміння їхніх духовних та естетичних потреб.

Вивчення літератури в кожному класі завершує спеціальний розділ *«Сучасна література в юнацькому читанні»*, у якому представлено твори різних жанрів, популярні в різних країнах і

пов'язані з проблемами сучасної молоді; вони відображають тенденції розвитку сучасного літературного процесу й культури загалом. Сучасна література має підготувати учнів до входження в сучасний світ, допомогти інтегруватися в соціокультурне середовище, знаходити спільну мову з однолітками різних країн і народів.

Програма є основою для календарно-тематичного та поурочного планування, у якому *вчитель самостійно розподіляє години* на вивчення художніх творів, планує певні види роботи, спрямовані на опанування змісту матеріалу та формування вмій і навичок учнів, опрацювання різних рубрик програми. Це дає змогу вчителю вільно й творчо підійти до реалізації програми в кожному класі з огляду на інтереси й рівень підготовки учнів, конкретні умови викладання (наявність художніх текстів; технічні засоби; набуття учнями знань з іноземної мови, української мови і літератури, історії та інших предметів тощо).

Структура програми. Програма із зарубіжної літератури для 10–11 класів містить:

- 1) «Пояснювальну записку»;
- 2) розподіл годин за кожним класом (загальна кількість годин на рік, кількість годин на текстуальне вивчення творів (за розділами), розвиток мовлення, позакласне читання, резервний час);
- 3) зміст навчального матеріалу та очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів (компетентності (ключові й предметні) — за класами й розділами);
- 4) перелік творів для вивчення напам'ять (для кожного класу);
- 5) *Додаток 1** — «Список творів для додаткового читання (для уроків позакласного читання й уроків з резервного часу)»;
- 6) *Додаток 2* — «Сучасна науково-методична література для вчителя»;
- 7) *Додаток 3* — «Культурологічний контекст».

Про роль учителя та учня в навчальному процесі. Учитель має право розподіляти години на текстуальне вивчення творів, позакласне читання, розвиток мовлення з огляду на визначену кількість годин на опрацювання конкретного розділу. Він самостійно вибирає той чи той твір для вивчення з низки альтер-

* Додатки до програми 1 — «Список творів для додаткового читання для уроків позакласного читання і уроків із резервного часу (за вибором учителя); 2 — «Сучасна науково-методична література для вчителя»; 3 — «Культурологічний контекст» див. на сайті МОН України.

нативних текстів. Програма передбачає урахування духовних запитів і читацьких інтересів учнів, котрі можуть спільно з учителем вибрати для розгляду тексти сучасної літератури із запропонованого в програмі переліку.

Учитель творчо підходить до вибору методів, прийомів, технологій вивчення художніх текстів, способів їхнього аналізу та інтерпретації. Компетентнісний підхід потребує оновлення педагогічних технологій і методики викладання зарубіжної літератури, індивідуальної творчості вчителів, формування в освітньому процесі тісних партнерських стосунків, що ґрунтуються на постійному діалозі з учнями та повазі до їхньої думки. У зв'язку з упровадженням компетентнісного підходу потрібно створити ефективні технології не тільки оцінювання навчальних досягнень учнів учителем, а й самооцінки учнів, що дасть можливість школярам свідоміше й вільніше освоювати здобутки зарубіжної літератури.

Учень самостійно провадить пізнавальну діяльність, висловлює власні думки, критично мислить, бере участь у всіх видах творчості. Від взаємодії вчителя та учня, їхньої взаємоповаги та співпраці залежить успішність засвоєння зарубіжної літератури в 10–11 класах.

Вивчення зарубіжної літератури в загальноосвітніх навчальних закладах — творчий процес, у якому вчитель та учні є повноправними партнерами й учасниками культурного діалогу, що має зробити книжку невід'ємною частиною життя нового покоління громадян України у XXI ст., прокласти їм шлях до цивілізованого світу через здобутки художньої літератури різних країн і народів, слугувати збереженню миру й загальнолюдських цінностей. Провідником української молоді в майбутнє має стати духовний досвід світового письменства, пам'ять культури та національна свідомість.

РІВЕНЬ СТАНДАРТУ

10 клас

Усього — 34 (35) год;
 текстуальне вивчення творів — 30 год;
 розвиток мовлення — 4 год
 (у межах годин на текстуальне вивчення);
 позакласне читання — 2 год;
 резервний час — 2 (3) год

Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів (за розділами)	Зміст навчального матеріалу
ВСТУП ОРИГІНАЛЬНА І ПЕРЕКЛАДНА ЛІТЕРАТУРА В СУЧАСНОМУ СВІТІ (1 год)	
<p>Учень / учениця</p> <p>Предметні компетентності</p> <p>Знаннєвий компонент розуміє значення художньої літератури для розвитку суспільства та особистості; знає особливості художнього перекладу, його різновиди;</p> <p>Діяльнісний компонент з'ясовує сутність діалогу автора й читача, діалогу культур у процесі читання художньої літератури; уміє користуватися фондами бібліотек, зокрема електронних мережевих бібліотек;</p> <p>Ціннісний компонент усвідомлює духовні цінності, утілені у творах літератури й мистецтва;</p> <p>Ключові компетентності</p> <p>Спілкування державною мовою тлумачить поняття «автор», «читач», «діалог культур», «оригінал», «художній переклад»;</p>	<p>Значення художньої літератури для людини й людства XXI ст. Формування читача в епоху цифрових технологій. Оригінали й переклади художніх творів, їхня роль у розвитку особистості. Перекладна література як важливий складник вітчизняної культури й чинник формування української нації.</p> <p>(ТЛ) Автор, читач, художній переклад, діалог культур.</p> <p>(ЛК) Використання Інтернету для розширення кола читання.</p> <p>(УС) Українські бібліотеки. Електронні ресурси українських бібліотек.</p> <p>(ЕК) Відмінності перекладного твору від оригінального.</p> <p>(МЗ) Інформатика, художня культура</p>

Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів (за розділами)	Зміст навчального матеріалу
<p>Математична компетентність на підставі прочитаного виокремлює головну та другорядну інформацію;</p> <p>Інформаційно-цифрова компетентність знає електронні сайти українських бібліотек, використовує їх у процесі навчання й читання художньої літератури; створює електронну продукцію (презентації, буктрейлери тощо) для популяризації улюблених книжок;</p> <p>Уміння вчитися використовує різні джерела довідкової інформації (словники, енциклопедію, онлайніві ресурси) для отримання нових знань;</p> <p>Соціальна та громадянська компетентності толерантно ставиться до культурних надбань інших народів;</p> <p>Обізнаність та самовираження у сфері культури усвідомлює роль художньої літератури для світового культурного поступу;</p> <p>Екологічна грамотність і здорове життя розуміє значення читання художньої літератури для духовного здоров'я людини як спосіб протидії насильству, агресії та іншим негативним явищам сучасного світу</p>	
ЗОЛОТІ СТОРІНКИ ДАЛЕКИХ ЕПОХ (7 год)	
<p>Учень / учениця Предметні компетентності Знансвий компонент дає стислу характеристику літератури античності та Відродження; називає видатних представників античної та ренесансної культур;</p>	<p>Стародавня Греція Етапи й шедеври античності (огляд). Гомер (приблизно VIII ст. до н. е.). «Одіссея» (1–2 уривки за вибором учителя)</p>

Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів (за розділами)	Зміст навчального матеріалу
<p>знає основні відомості про Гомера, Данте і В. Шекспіра; розуміє вплив творчості Гомера, Данте і В. Шекспіра на українську літературу й світовий літературний процес; дає загальну характеристику змісту творів; називає імена відомих українських перекладачів творів античності й Відродження;</p> <p>Діяльнісний компонент аналізує ідейно-тематичний зміст, сюжет, особливості композиції, проблематику поем «Одіссея» та «Божественна комедія» (за прочитаними уривками), трагедії «Гамлет»; визначає міфологічні, пригодницькі й побутові елементи в «Одіссеї»; характеризує стиль гомерівської оповіді, концепцію світу і людини в «Божественній комедії», образи Одіссея і Гамлета, жанрову своєрідність творів; висловлює ставлення до літературних персонажів; аргументує, чому образ Гамлета став «вічним»; визначає провідні мотиви трагедії «Гамлет», роль монологів у розкритті образу головного героя; узагальнює результати аналізу творів, свої знання про літературу античності й Відродження;</p> <p>Ціннісний компонент обговорює філософсько-етичні проблеми, порушені у творах; висловлює судження щодо проблем праведного благочестивого життя (за «Божественною комедією») та морального вибору в житті людини (за трагедією «Гамлет»);</p>	<p>Міфологічні, пригодницькі й побутові елементи в «Одіссеї». Уславлення людського розуму, вірності, винахідливості й допитливості. Засудження беззаконня, насильства й несправедливості та самовпевненості й марнославства. Образ Одіссея.</p> <p>Італія Специфіка італійського Відродження, його основні етапи, представники.</p> <p>Данте Аліґ'єрі (1265—1321). «Божественна комедія» (Пекло, I, V). Роль Данте Аліґ'єрі в історії європейської культури. Поема «Божественна комедія» як філософсько-художній синтез середньовічної культури й утілення ідей раннього Відродження. Особливості композиції поеми. Концепція світу й людини. Алегоричний зміст образів та епізодів. Жанрова своєрідність твору.</p> <p>Англія Ренесанс в Англії. Здобутки й представники.</p> <p>Вільям Шекспір (1564—1616). «Гамлет». Здобутки драматургії В. Шекспіра. Філософські та моральні проблеми в трагедії «Гамлет». Провідні мотиви твору. Художній простір (<i>Данське королівство</i> як символ). Гамлет — вічний образ світової літератури. Багатогранність шекспірівських характерів.</p>

<p>Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів (за розділами)</p>	<p>Зміст навчального матеріалу</p>
<p>оцінює чинники (цінності, ідеали, ста-ни) духовного життя і вчинків літера-турних персонажів; робить висновки про значення про-читаних творів для світового куль-турного поступу в цілому та розвитку українського культурного середови-ща зокрема.</p> <p>Ключові компетентності</p> <p>Спілкування державною мовою тлумачить поняття «трагедія», «міф», «епічна поема», «вічний образ»; збагачує власне мовлення крилатими висловами з «Одіссеї» та «Гамлета»;</p> <p>Спілкування іноземними мовами читає уривок із трагедії «Гамлет» ан-глійською мовою (за умови володіння цією мовою); порівнює уривки оригіналу та пере-кладу трагедії «Гамлет» (за умови во-лодіння англійською мовою);</p> <p>Математична компетентність установлює причиново-наслідкові зв'язки між подіями твору;</p> <p>Інформаційно-цифрова компетентність застосовує цифрові технології для пошуку необхідної інформації; створює електронну продукцію (пре-зентації, афіші тощо) для популяри-зації прочитаних творів;</p> <p>Уміння вчитися використовує різні види читання (повільне, виразне, коментоване, повторне, вибіркове); здійснює самооцінювання результатів власної діяльності, рефлексію, зістав-ляючи свої погляди з поглядами голов-них персонажів трагедії «Гамлет»;</p>	<p>Відкритість твору в часі, його рецепція та інтерпретації в на-ступні епохи.</p> <p>(ТЛ) Міф, епічна поема, вічний образ, трагедія.</p> <p>(ЛК) Утілення поем Гомера й Данте, трагедії В. Шекспіра у творах мистецтва.</p> <p>(УС) Українські переклади тво-рів. Уплив літератури античнос-ті й Відродження на українську літературу. Гомерівські, дантів-ські й шекспірівські мотиви у творчості українських поетів.</p> <p>(ЕК) Порівняння образів, ори-гіналу й перекладу (фрагмен-тів — за умови володіння учнями іноземною мовою).</p> <p>(МЗ) Історія, художня культура</p>

Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів (за розділами)	Зміст навчального матеріалу
<p>Соціальна та громадянська компетентності визначає у творах актуальні соціальні проблеми та ідеї; оцінює стосунки Гамлета та зображеного в шекспірівській трагедії соціуму; висловлює думку щодо порушених у прочитаних творах соціальних проблем;</p> <p>Обізнаність і самовираження у сфері культури сприймає прочитані твори в контексті відповідної доби й сучасної культурної ситуації; аналізує та інтерпретує твори в аспекті національної культури та загальнолюдських цінностей; усвідомлює роль античності у Відродження в розвитку української та світової культури</p>	
<p>ПРОЗА Й ПОЕЗІЯ ПІЗЬОГО РОМАНТИЗМУ ТА ПЕРЕХОДУ ДО РЕАЛІЗМУ XIX СТ. (6 год)</p>	
<p>Учень / учениця</p> <p>Предметні компетентності Знанневий компонент розуміє особливості розвитку романтизму, специфіку його течій у національних літературах і творчості митців; знає українських перекладачів та українські переклади прочитаних творів, визначає в них засоби художньої виразності;</p> <p>Діяльнісний компонент виявляє жанрові ознаки прочитаних творів; визначає особливості взаємодії різних елементів (романтичних і реалістичних) у творах письменників; аналізує провідні теми, проблеми, мотиви творів;</p>	<p>Специфіка переходу від романтизму до реалізму.</p> <p>Німеччина Романтизм у Німеччині. Ернст Теодор Амадей Гофман (1776—1822). «Крихітка Цахес на прізвисько Цинобер». Е.-Т.-А. Гофман як представник гротескної течії романтизму. Віхи мистецького шляху. Протиставлення філістерів та ентузіастів як провідний конфлікт творчості Е.-Т.-А. Гофмана. Особливості сюжету й композиції повісті «Крихітка Цахес на прізвисько Цинобер». Гротескні образи. Викривальний зміст твору. Символіка.</p>

<p>Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів (за розділами)</p>	<p>Зміст навчального матеріалу</p>
<p>коментує, характеризує, інтерпретує образи персонажів та засоби їх створення; виявляє особливості індивідуального стилю митців; зіставляє образи, засоби виразності; виявляє традиції й новаторство митців на тлі літературного процесу;</p> <p>Ціннісний компонент</p> <p>висловлює власну думку щодо порушених у творах проблем; усвідомлює гуманістичні цінності доби романтизму (пріоритет особистості, свободи, мистецтва, людських почуттів та ін.);</p> <p>Ключові компетентності Спілкування державною мовою</p> <p>пояснює сутність понять і фактів, пов'язаних з розвитком романтизму; бере участь у дискусії стосовно проблем, порушених у творах;</p> <p>Спілкування іноземними мовами</p> <p>читає тексти (уривки) іноземною мовою (за умови володіння нею); порівнює оригінали й переклади (у фрагментах);</p> <p>Математична компетентність</p> <p>складає таблиці, схеми на підставі прочитаних творів; установлює причиново-наслідкові зв'язки подій та образів;</p> <p>Компетентності в природничих науках і технологіях</p> <p>самостійно знаходить і систематизує інформацію про літературні твори та явища;</p> <p>Інформаційно-цифрова компетентність</p> <p>використовує цифрові технології для розширення уявлень про творчість письменників;</p>	<p>Росія</p> <p>Школа «чистого мистецтва» в російській поезії. Лірика Ф. М. Тютчева (1803—1873) й А. А. Фета (1820—1892) (огляд). Художня довершеність творів.</p> <p>США</p> <p>Розвиток романтизму в США, видатні представники. Волт Вітмен (1819—1892). «Листя трави» (1–2 уривки за вибором учителя).</p> <p>Місце В. Вітмена в літературному процесі США. Особливості світобачення митця. Зв'язок збірки «Листя трави» з історією та життям Америки. Тематика, проблематика, композиція збірки «Листя трави». Образ ліричного героя. Символи. Традиції й художнє новаторство В. Вітмена.</p> <p>(ТЛ) Гротеск, фантастика, соціальна сатира, психологізм, верлібр. (ЛК) Утілення образів літературних творів у різних видах мистецтва. (УС) Майстерність українських перекладачів ліричних творів. Уплив В. Вітмена на українську поезію. (ЕК) Зіставлення оригіналів і перекладів. (МЗ) Історія, українська мова, художня культура</p>

Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів (за розділами)	Зміст навчального матеріалу
<p>Соціальна та громадянська компетентності виявляє соціальні явища, які знайшли відбиток у творах, <i>аналізує</i> авторську позицію щодо соціальних проблем; <i>оцінює</i> стосунки романтичних героїв і соціуму; <i>усвідомлює</i> цінність активної життєвої позиції;</p> <p>Обізнаність і самовираження у сфері культури <i>розглядає</i> твори письменників на тлі історико-літературного процесу, у зв'язках з історією культури;</p> <p>Екологічна грамотність і здорове життя <i>з'ясовує</i> роль пейзажів у творах романтизму, <i>визначає</i> ставлення представників романтизму до природи</p>	
РОМАН XIX ст. (6 год) (1–2 твори за вибором учителя)	
<p>Учень / учениця Предметні компетентності Знанневий компонент <i>знає</i> історію формування жанру роману у світовій літературі, його різновиди; <i>розуміє</i> специфіку розвитку роману в XIX ст., <i>називає</i> його жанрові ознаки;</p> <p>Діяльнісний компонент <i>виявляє</i> ознаки типовості образів у реалістичному романі; <i>характеризує й порівнює</i> романні образи у зв'язках із дійсністю, середовищем, світоглядними шуканнями митців; на підставі прочитаних творів <i>виокремлює</i> ознаки різновидів; <i>зставляє</i> образи персонажів;</p> <p>Ціннісний компонент <i>висловлює</i> судження щодо порушених у романах проблем; <i>дає оцінку</i> героям, використовуючи навички критичного мислення;</p>	<p>Роман як жанр літератури, його формування і провідні ознаки. Різновиди роману XIX ст., національна своєрідність.</p> <p>Стендаль (Марі Анрі Бейль, 1783–1842). «Червоне і чорне».</p> <p>Густав Флобер (1821–1880). «Пані Бовар».</p> <p>Федір Михайлович Достоєвський (1821–1881). «Злочин і кара».</p> <p>Оскар Вайльд (1854–1900). «Портрет Доріана Грея».</p> <p>(2 твори за вибором учителя) Франція</p> <p>Стендаль (Марі Анрі Бейль, 1783–1842). «Червоне і чорне».</p> <p>Творчий шлях письменника, його внесок у скарбницю психологічної прози XIX ст.</p>

Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів (за розділами)	Зміст навчального матеріалу
<p>Ключові компетентності Спілкування державною мовою <i>пояснює</i> суть поняття «роман»; Спілкування іноземними мовами <i>читає</i> тексти (уривки) іноземною мовою (за умови володіння нею);</p> <p>Математична компетентність <i>установлює</i> причиново-наслідкові зв'язки між типовими характерами й типовими обставинами їх формування;</p> <p>Компетентності в природничих науках і технологіях <i>коментує</i> та <i>аналізує</i> різні інтерпретації та оцінки критиків щодо прочитаних романів;</p> <p>Інформаційно-цифрова компетентність <i>використовує</i> цифрові технології для створення презентацій за прочитаними творами;</p> <p>Уміння вчитися <i>використовує</i> словники, довідники для здобуття теоретичних знань про розвиток жанру роману;</p> <p>Ініціативність і підприємливість <i>Створює</i> обкладинку або рекламу улюбленого роману, коментує свій задум;</p> <p>Соціальна та громадянська компетентності <i>аналізує</i> вплив соціуму на особистість; <i>висловлює власну думку</i> щодо суспільних і моральних питань, порушених у прочитаних творах;</p> <p>Обізнаність і самовираження у сфері культури <i>зіставляє</i> прочитані твори з екранізаціями, ілюстраціями тощо, <i>критично оцінює</i> їх; <i>визначає</i> особливості культури, які знайшли відбиток у романах XIX ст.</p>	<p>Конфлікт молодого людини та суспільства в романі «Червоне і чорне». Образ Жульєна Сореля. Зображення соціального середовища у творі. Символіка. Густав Флобер (1821—1880). «Пані Боварі». Значення Г. Флобера для розвитку реалізму. Конфлікт романтичних ілюзій та дійсності в романі «Пані Боварі». Сюжет і композиція роману. Зображення суспільства. Еволюція Емми Боварі. Образи обивателів. Об'єктивний стиль Г. Флобера. Психологічні деталі. Боваризм як суспільно-психологічне явище.</p> <p>Росія Федір Михайлович Достоевський (1821—1881). «Злочин і кара». Значення Ф. М. Достоевського для розвитку соціально-філософського і психологічного роману. Наслідкування митцем традицій М. В. Гоголя. Сюжет роману «Злочин і кара», зумовлений рухом свідомості головного героя. «Теорія» Раскольникова, її сутність і проблемність. Система персонажів. Біблійні мотиви. Особливості індивідуального стилю письменника. Поліфонізм твору.</p> <p>Англія Оскар Вайльд (1854—1900). «Портрет Доріана Грея». Ідейно-естетичні погляди та творчий шлях митця. Проблема краси й моралі в романі «Портрет Доріана Грея». Система образів. Еволюція головного героя. Роль фантастики у творі.</p>

Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів (за розділами)	Зміст навчального матеріалу
	<p>Символіка. Традиції і новаторство О. Вайльда в жанрі роману. (ТЛ) Роман і його різновиди, індивідуальний стиль. (ЛК) Екранізації романів XIX ст. (УС) Іван Франко про розвиток роману в європейських літературах. (ЕК) Зіставлення образів персонажів. (МЗ) Історія, художня культура</p>
<p>ПЕРЕХІД ДО МОДЕРНІЗМУ. ВЗАЄМОДІЯ СИМВОЛІЗМУ Й ІМПРЕСІОНІЗМУ В ЛІРИЦІ (4 год) (4–5 творів за вибором учителя)</p>	
<p>Учень / учениця Предметні компетентності Знанневий компонент розповідає про зміну світоглядних та естетичних засад літератури й мистецтва на межі XIX—XX ст.; називає характерні ознаки модерністських течій і явищ у художніх творах; знає основні віхи життя і творчості митців, риси їхнього індивідуального стилю; Діяльнісний компонент аналізує ліричні твори (цілісно й у фрагментах); виявляє у творах письменників провідні проблеми, теми, мотиви; виокремлює символи, пояснює їхній асоціативний зміст; розкриває зв'язок романтизму і модернізму (на ранньому етапі модернізму), реалізму і модернізму (на зрілому етапі модернізму); характеризує взаємодію імпресіонізму та символізму в ліриці кінця XIX — початку XX ст.; обговорює проблему призначення мистецтва й митця;</p>	<p>Модернізм як літературно-мистецький напрям кінця XIX — початку XX ст. Течії раннього модернізму: символізм, імпресіонізм, неоромантизм. Франція Шарль Бодлер (1821—1867). «Квіти зла» («Альбатрос», «Відповідності», «Вечорова гармонія»). Ш. Бодлер — пізній романтик і зачинатель модернізму. Збірка «Квіти зла» (загальна характеристика). Образи, символи, особливості поетичної мови у віршах Ш. Бодлера. Теоретичні засади й художні відкриття поезії французького символізму. Взаємодія символізму й імпресіонізму в ліриці. Поль Верлен (1844—1896). «Поетичне мистецтво», «Осінь пісня». Естетичні погляди поета у вірші «Поетичне мистецтво». Зображення пейзажів природи та душі в «Осінній пісні». Сугестивність, музичність, живописність лірики.</p>

<p>Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів (за розділами)</p>	<p>Зміст навчального матеріалу</p>
<p>висловлює власні думки щодо впливу французького символізму на розвиток української поезії;</p> <p>Ціннісний компонент сприймає й розуміє естетику образного слова;</p> <p>висловлює судження щодо художньої цінності прочитаних творів, образів ліричних героїв;</p> <p>Ключові компетентності Спілкування державною мовою знає та інтерпретує українські переклади творів поетів;</p> <p>Спілкування іноземними мовами читає й інтерпретує оригінали віршів іноземною мовою (за умови володіння нею);</p> <p>Математична компетентність визначає у прочитаних творах символи, створює їхні графічні зображення, тлумачить їх;</p> <p>Компетентності в природничих науках і технологіях складає тези (лекції вчителя чи власного виступу);</p> <p>Інформаційно-цифрова компетентність здійснює (за допомогою цифрових технологій) пошуково-дослідницьку діяльність у літературній царині (збирання відомостей про письменників, систематизація фактів, аналіз окремих літературних явищ, підготовка повідомлення, презентації тощо);</p> <p>Уміння вчитися використовує літературознавчі словники, енциклопедії та інші види джерел;</p> <p>Ініціативність і підприємливість навчається цінувати власну свободу, ініціативність, обстоює власні позиції;</p>	<p>Артур Рембо (1854–1891). «Голосівки», «Моя циганерія». Художнє новаторство А. Рембо. Поєднання рис імпресіонізму й символізму в сонеті «Голосівки». Образ ліричного героя у вірші «Моя циганерія».</p> <p>(ТЛ) Модернізм, символізм, імпресіонізм, неоромантизм, символ.</p> <p>(ЛК) Імпресіонізм і символізм у різних видах мистецтва.</p> <p>(УС) Ранні течії модернізму в українській літературі. Українські перекладачі творів зарубіжної літератури кінця ХІХ — початку ХХ ст.</p> <p>(ЕК) Зіставлення особливостей стилів митців.</p> <p>(МЗ) Українська література, художня культура</p>

Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів (за розділами)	Зміст навчального матеріалу
<p>Соціальна та громадянська компетентності <i>доводить</i> значення краси мистецтва для розвитку особистості сучасної людини й світу;</p> <p>Обізнаність і самовираження у сфері культури <i>усвідомлює</i> зв'язок літератури й живопису, літератури й музики на етапі раннього модернізму (імпресіонізм, символізм);</p> <p>Екологічна грамотність і здорове життя <i>визначає</i> засоби художньої виразності для створення пейзажів у ліриці й образотворчому мистецтві</p>	
ДРАМАТУРГІЯ КІНЦЯ ХІХ – ПОЧАТКУ ХХ ст. (3 год)	
<p>Учень / учениця Предметні компетентності Знанневий компонент <i>розуміє</i> сутність кардинальних змін у драматургії на межі ХІХ–ХХ ст., ідейних та естетичних шукань представників «нової драми»; <i>знає й коментує</i> перебіг сюжету, розвиток дії (зовнішньої та внутрішньої);</p> <p>Діяльнісний компонент <i>виокремлює</i> новаторські риси в прочитаному творі; <i>виявляє</i> жанрові ознаки твору, <i>розкриває</i> особливості взаємодії різних елементів у них; <i>з'ясовує</i> значення символів у п'єсі; <i>зіставляє</i> розвиток європейської та української драми на межі ХІХ–ХХ ст.; <i>висловлює</i> погляди щодо особливостей «нової драми», а також прочитаних творів;</p> <p>Ціннісний компонент <i>висвітлює</i> актуальні проблеми, порушені у творі, <i>інтерпретує</i> їх на підставі власного досвіду, у проекції на сучасність;</p>	<p>Зміни в драматургії на межі ХІХ–ХХ ст.</p> <p>Бельгія Моріс Метерлінк (1862–1949). «Синій птах». М. Метерлінк як теоретик і практик «нової драми». Концепція символістського театру. Ідея одухотворення життя й відновлення втрачених зв'язків у драмі-феєрії «Синій птах». Особливості розвитку сюжету. Роль фантастики. Символіка образів. Трагування фіналу. (ТЛ) «Нова драма», дія (зовнішня і внутрішня), символ, підтекст, драма-феєрія. (ЛК) Екранізації й театральні вистави за драматичними творами кінця ХІХ–ХХ ст. (УС) Видатні представники «нової драми» в Україні. (ЕК) Ознаки казки в драмі «Синій птах» М. Метерлінка. Порівняння драм «Синій птах»</p>

Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів (за розділами)	Зміст навчального матеріалу
<p>Ключові компетентності Спілкування державною мовою пояснює значення назви твору у зв'язку з його ідейно-художнім змістом;</p> <p>Математична компетентність установлює причиново-наслідкові зв'язки між мотивами та діями героїв;</p> <p>Компетентності в природничих науках і технологіях знаходить у творі образи та символи, пов'язані зі світом природи та людської діяльності, розкриває їхній зміст і роль у тексті;</p> <p>Інформаційно-цифрова компетентність складає план тексту (простий, складний, цитатний);</p> <p>Уміння вчитися використовує додаткову літературу, пошукові системи для отримання нових знань;</p> <p>Ініціативність і підприємливість пропонує власні ідеї щодо розв'язання питань, порушених у творах «нової драми»;</p> <p>Соціальна та громадянська компетентності усвідомлює взаємозв'язок між розвитком суспільства і літературою;</p> <p>Обізнаність і самовираження у сфері культури зіставляє літературні твори з їхніми екранізаціями та театральними виставами; розкриває внесок митців у розвиток національної та світової культури</p>	<p><i>М. Метерлінка і «Лісова пісня» Лесі Українки.</i> (МЗ) Українська література, художня культура</p>
<p>СУЧАСНА ЛІТЕРАТУРА В ЮНАЦЬКОМУ ЧИТАННІ (2 год) (1–2 твори за вибором учителя та учнів)</p>	
<p>Учень / учениця Предметні компетентності Знанневий компонент знає популярних сучасних письменників та їхні твори;</p>	<p>Франція Ромен Гарі (1914–1980). «Повітряні змії». Французький письменник єврейського походження (Роман</p>

Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів (за розділами)	Зміст навчального матеріалу
<p>розуміє зв'язок творчості сучасного письменника з національними традиціями й тенденціями розвитку літератури, <i>наводить приклади</i> такого зв'язку в прочитаному творі; <i>розповідає про</i> основні події та персонажів прочитаних творів; <i>формулює</i> критерії художності; Діяльний компонент <i>розрізняє</i> твори класичної та масової літератури; <i>аналізує й інтерпретує</i> прочитані твори сучасності; <i>визначає</i> особливості індивідуальних стилів митців (на прикладі прочитаних творів); Ціннісний компонент <i>висловлює</i> судження щодо порушених у творях питань і художніх образів; <i>робить висновки</i> про національне та загальнолюдське значення прочитаних творів; <i>критично оцінює</i> твори масової літератури; Ключові компетентності Спілкування державною мовою <i>висловлює враження</i> щодо прочитаного зв'язною українською мовою; Спілкування іноземними мовами <i>користується</i> іноземними порталами й виданнями сучасної літератури (за умови володіння іноземною мовою); Математична компетентність <i>виявляє здатність</i> до абстрактного мислення (на різних етапах роботи з твором); <i>установлює</i> причиново-наслідкові зв'язки між подіями художнього твору, етапами еволюції героя (героїні), змінами ставлення до нього (неї) інших персонажів;</p>	<p>Кацев), двічі лауреат Гонкурівської премії. Зображення Другої світової війни у творчості митця. Ідеї миру, людяності, порятунку духовних цінностей. Бразилія Паоло Коельйо (нар. 1947). «Алхімік». Значення творчості П. Коельйо для сучасності. Пошуки сенсу буття в романі «Алхімік». Поняття «своя доля», «призначення», «мрія душі», «смысл існування». Система образів (пастух Сантьяго, Фатіма, Мельхиседек, Алхімік). Мотиви й образи світової культури у творі. Ознаки роману-притчі. Швеція Тумас Йоста Транстремер (1931—2015). Лірика (1–2 твори за вибором учителя) Тумас Йоста Транстремер — лауреат Нобелівської премії, поет, перекладач, прозаїк. Розмаїття тем і жанрів його лірики. Актуальні проблеми сьогодення та образ сучасної людини в поезії Т.-Й. Транстремера. Китай Мо Янь (Гуань Моє, нар. 1955). «Геній». Мо Янь — сучасний китайський письменник, лауреат Нобелівської премії з літератури. «Геній» — історія талановитого юнака, який наполегливо шукає спосіб забезпечення людей від руйнівних землетрусів. Гуманістична сутність образу та духовна стійкість героя на шляху до мети.</p>

Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів (за розділами)	Зміст навчального матеріалу
<p>Компетентності в природничих науках і технологіях здійснює пошукову діяльність, словесно оформлює результати дослідження; критично оцінює результати людської діяльності в природному середовищі, відображені у творах літератури; застосовує різні види інформації та читання;</p> <p>Інформаційно-цифрова компетентність використовує інтернет-ресурси для отримання нових знань; складає дописи в соціальних мережах щодо прочитаних творів; використовує сайти сучасних зарубіжних письменників, українські та зарубіжні інтернет-ресурси, пов'язані з художньою літературою;</p> <p>Уміння вчитися самостійно визначає власну читацьку траєкторію;</p> <p>Ініціативність і підприємливість створює рекламу, рецензію улюблених сучасних творів;</p> <p>Соціальна та громадянська компетентності виявляє актуальні проблеми сучасного світу в прочитаних творах; аналізує читацькі інтереси молоді; усвідомлює відповідальність за свої вчинки;</p> <p>Обізнаність і самовираження у сфері культури сприймає твори сучасної літератури в контексті культури країни, яку презентує художній твір; порівнює літературні тексти з їхнім утіленням у кінематографі;</p>	<p>Зміни у сприйманні Цзян Дачжі однокласниками, вплив героя на пробудження їхньої свідомості. Міфологічні алюзії у творі.</p> <p>Велика Британія Сью Таунсенд (1946—2014). Цикл творів про Адріана Моула (1 за вибором учителя) Образ молодої людини, її становлення, стосунків зі світом та психологічні проблеми в циклі творів про Андріана Моула. Еволюція головного героя, формування характеру та цінностей. Авторська іронія. Жанр щоденника.</p> <p>Ніл Річард МакКіннон Гейман (нар. 1960). «Чому наше майбутнє залежить від читання» або «Кораліна». Н. Гейман — англійський письменник-фантаст, автор романів, графічних новел і коміксів. «Чому наше майбутнє залежить від читання» — лекція Н. Геймана про важливість читання в житті людини. Проблематика повісті «Кораліна» (моральний вибір людини, стосунки батьків і дітей та ін.). Особливості стилю автора (чарівні елементи, дзеркальність образів, динамізм оповіді, іронія та ін.). Допитливість, сміливість, сила духу Кораліни. Символіка твору.</p> <p>Польща Йоанна Ягелло (нар. 1974). «Кава з кардамоном». Й. Ягелло — польська письменниця, авторка творів для дітей та молоді. «Кава з кардамоном»:</p>

Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів (за розділами)	Зміст навчального матеріалу
<p>Екологічна грамотність і здорове життя осмислює цінність життя; усвідомлює переваги й ризики інформаційної доби для особистості</p>	<p>синтез підліткової повісті (стосунки в родині, перше кохання) та детективу (розгадування сімейної таємниці). Проблема батьків і дітей. Образ головної героїні. Мова твору. (ТЛ) Класична і масова література. Художність. (ЛК) Бібліотечні та інтернет-ресурси, використання їх для збагачення кола читання, розвитку навичок творчої роботи з книжкою. Взаємодія різних видів мистецтва (кіно і література та ін.), комп'ютерних технологій і літератури. (УС) Сучасні українські літературно-художні видання, інтернет-портали творів зарубіжної літератури. (ЕК) Трансформація тем, мотивів, образів, поетикальних засобів класики в сучасній літературі. (МЗ) Художня культура</p>
ПІДСУМКИ (1 год)	
<p>Учень / учениця Предметні компетентності Знаннєвий компонент знає ідейно-художній зміст літературних творів у контексті розвитку культури й суспільства; розуміє зміст прочитаного; називає літературні факти, явища, твори, імена письменників, перекладачів тощо; пояснює значення перекладної літератури для розвитку національного письменства та української нації загалом;</p>	<p>Узагальнення і систематизація навчального матеріалу</p>

<p>Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів (за розділами)</p>	<p>Зміст навчального матеріалу</p>
<p>Діяльнісний компонент розпізнає літературні факти, явища, напрями, течії, жанри, стилі; розрізняє засоби художньої виразності, індивідуальні стилі митців; описує персонажів, їхні риси, поведінку, умови життя, соціально-культурний контекст;</p> <p>Ціннісний компонент усвідомлює значення художньої літератури для сучасної людини й суспільства;</p> <p>Ключові компетентності</p> <p>Спілкування державною мовою тлумачить літературознавчі поняття, вивчені в 10 класі;</p> <p>Спілкування іноземними мовами читає і розуміє художні тексти іноземною мовою (за умови вивчення відповідної іноземної мови в школі);</p> <p>Математична компетентність виокремлює головну та другорядну інформацію;</p> <p>Інформаційно-цифрова компетентність створює електронну продукцію (презентації, афіші, обкладинки тощо) для популяризації прочитаних творів;</p> <p>Уміння вчитися використовує різні джерела довідкової інформації (словники, енциклопедії, онлайнві ресурси);</p> <p>Ініціативність і підприємливість презентує власні ідеї та ініціативи переконливо й грамотно, використовуючи доцільні мовні засоби;</p> <p>Соціальна та громадянська компетентності виявляє в літературних творах суспільно-історичний контекст, актуальні соціальні проблеми та ідеї, приклади громадянських якостей в образах персонажів;</p>	

Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів (за розділами)	Зміст навчального матеріалу
<p>Обізнаність і самовираження у сфері культури сприймає твори літератури в контексті культури доби; аналізує та інтерпретує літературні твори зарубіжних авторів в аспекті національної культури та загальнолюдських цінностей;</p> <p>Екологічна грамотність і здорове життя розуміє значення читання художньої літератури для духовного здоров'я людини</p>	
<p align="center">Для вивчення напам'ять</p> <p align="center">В. Шекспір «Гамлет» (один з монологів Гамлета за вибором учителя), В. Вітмен (1 уривок за вибором учня), П. Верлен (1 вірш за вибором учня)</p>	

11 клас

Усього — 34 (35) год;
текстуальне вивчення творів — 30 год;
розвиток мовлення — 4 год
(у межах годин на текстуальне вивчення);
позакласне читання — 2 год;
резервний час — 2 (3) год.

Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів (за розділами)	Зміст навчального матеріалу
ВСТУП ЛІТЕРАТУРА. МОРАЛЬ. ЛЮДЯНІСТЬ (1 год)	
<p>Учень / учениця</p> <p>Предметні компетентності</p> <p>Знаннєвий компонент пояснює сутність діалогу культур, що відбувається за посередництва художньої літератури; розуміє значення художньої літератури (оригінальної та перекладної) для розвитку особистості й суспільства;</p> <p>Діяльнісний компонент висловлює судження щодо значення оригінальної та перекладної літератури для протистояння викликам сучасного світу, збереження миру й духовності;</p> <p>Ціннісний компонент усвідомлює гуманістичний потенціал світової літератури, значущість праці автора оригіналу та перекладача; коментує висловлення, думки видатних українців про зарубіжну літературу, роль читання для формування особистості й нації; тлумачить поняття «світова література», «національна література», «художній переклад», «діалог культур»;</p>	<p>Виклики сучасного світу. Значення літератури та культури для збереження миру й духовності. Роль вітчизняної перекладацької школи для популяризації світової літератури й формування українського читача. Літературні премії світу, письменники-лауреати та їхній внесок у боротьбу за мир і духовність.</p> <p>(ТЛ) Діалог культур. Поглиблення поняття про художній переклад.</p> <p>(ЛК) Специфіка сучасної культури та роль літератури в ній.</p> <p>(УС) Видатні українці — популяризатори здобутків літератур народів світу.</p> <p>(ЕК) Відмінність понять «національна література» і «світова література».</p> <p>(МЗ) Історія</p>

Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів (за розділами)	Зміст навчального матеріалу
<p>Спілкування іноземними мовами наводить і коментує прислів'я, приказки, крилаті вислови іноземною мовою (якою володіє) про літературу й культуру;</p> <p>Математична компетентність складає і коментує таблиці, схеми;</p> <p>Компетентності в природничих науках і технологіях використовує різні джерела довідкової інформації (словники, енциклопедії, онлайніві ресурси) для отримання нових знань;</p> <p>Уміння вчитися збирає інформацію та готує повідомлення про письменників-лауреатів, їхній внесок у розвиток художньої літератури й утвердження духовності</p>	
ЗОЛОТІ СТОРІНКИ ДАЛЕКИХ ЕПОХ (3 год)	
<p>Учень / учениця</p> <p>Предметні компетентності Знаннєвий компонент дає стислу характеристику німецькому Просвітництву; знає основні етапи життєвого і творчого шляху письменника; розуміє значення творчості Й.-В. Гете у світовому літературному процесі; дає загальну характеристику змісту трагедії «Фауст»; висвітлює питання про популяризацію «Фауста» в Україні;</p> <p>Діяльнісний компонент аналізує ідейно-тематичний зміст, сюжет, особливості композиції трагедії; характеризує образи Фауста, Мефістофеля, Маргарити; визначає жанрову своєрідність твору; розкриває сутність протистояння Фауста і Мефістофеля;</p>	<p>Німеччина Німецьке Просвітництво та його вплив на розвиток Європи. Йоганн Вольфганг Гете (1749–1832). «Фауст» (I частина), останній монолог Фауста (II частина). Віхи життя та значення діяльності Й.-В. Гете для світової культури. Історія створення трагедії «Фауст». Особливості композиції. Проблематика. Образ Фауста як утілення динамізму нової європейської цивілізації. Пошуки сенсу буття й призначення людини. Опозиція Фауст — Мефістофель. Фауст і Маргарита. Жанрова своєрідність твору. (ТЛ) Трагедія. Поглиблення поняття про художній образ.</p>

<p>Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів (за розділами)</p>	<p>Зміст навчального матеріалу</p>
<p>висловлює ставлення до літературних персонажів; порівнює образи Фауста і Вагнера; Ціннісний компонент усвідомлює цінність невпинного пошуку як сенсу людського буття, утіленого в образі Фауста; обговорює філософсько-етичні проблеми, порушені у творі; висловлює судження щодо сенсу життя; аргументує власну позицію щодо проблеми щастя людини та її реалізації у світі; обґрунтовує власну думку щодо боріння добра й зла як рушійної сили розвитку світу; робить висновки про значення твору для світового культурного поступу загалом і розвитку українського культурного середовища зокрема; Ключові компетентності Спілкування державною мовою тлумачить поняття «трагедія»; розширює свій лексикон, засвоюючи нові слова, вирази, наявні у творі; Спілкування іноземними мовами читає уривок з художнього тексту німецькою мовою (за умови вивчення цієї мови в школі); зіставляє уривок оригінального тексту з українським художнім перекладом (за умови вивчення відповідної іноземної мови в школі); Математична компетентність складає таблиці, схеми; установлює причиново-наслідкові зв'язки між подіями твору та еволюцією персонажів; Компетентності в природничих науках і технологіях критично оцінює застарілі способи пізнання природи й людини, про які</p>	<p>(ЛК) Утілення трагедії «Фауст» у різних видах мистецтва (образотворче мистецтво, музика, театр та ін.). (УС) «Фауст» в Україні: переклади й критика. (ЕК) Порівняння образів Фауста і Вагнера. (МЗ) Художня культура</p>

<p>Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів (за розділами)</p>	<p>Зміст навчального матеріалу</p>
<p>йдеться у творі (визнання магії «на-укою», возведення в абсолют відірваних від життя уявлень, догм тощо); <i>усвідомлює</i> прогресивність поглядів Фауста на природу; Уміння вчитися <i>усвідомлює</i> цінність самостійного здобуття істини, утіленого в образі Фауста; <i>здійснює</i> самооцінювання результатів власної діяльності, рефлексію, зіставляючи свої погляди з поглядами головних персонажів трагедії; Соціальна та громадянська компетентності <i>визначає</i> у творі актуальні соціальні проблеми та ідеї; <i>аналізує</i> з позиції сучасного суспільства дві протилежні світоглядні позиції, утілені в образах Фауста і Мефістофеля; <i>усвідомлює</i> значення вищих духовних поривань окремої особистості в розвитку суспільства, цінність активної життєвої позиції, високої мети й наполегливої праці («<i>Лиш той життя і волі гідний, хто б'ється день у день за них</i>»); <i>робить висновки</i> про умови гармонійного розвитку особистості в соціумі (прагнення до самовдосконалення, самостійного здобуття істини, гармонійної згоди із собою тощо); <i>висловлює думку</i> щодо порушених у творі соціальних проблем; Обізнаність і самовираження у сфері культури <i>сприймає</i> трагедію «Фауст» у контексті доби Просвітництва та сучасної культурної ситуації; <i>аналізує й інтерпретує</i> трагедію в аспекті національної культури та загальнолюдських цінностей;</p>	

Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів (за розділами)	Зміст навчального матеріалу
<p>усвідомлює вплив трагедії «Фауст» на розвиток світової культури;</p> <p>Екологічна грамотність і здорове життя</p> <p>усвідомлює цінність єдності людини з природою, гармонії зі світом</p>	
МОДЕРНІЗМ (6 год)	
<p>Учень / учениця</p> <p>Предметні компетентності</p> <p>Знанневий компонент</p> <p>називає засновників модернізму в європейській прозі;</p> <p>знає світоглядні й естетичні засади модернізму;</p> <p>розповідає про основні віхи життя та творчості Ф. Кафки й М. О. Булгакова;</p> <p>розуміє художнє новаторство модерністської прози початку ХХ ст.;</p> <p>наводить приклади гротеску й сатири в прочитаних творах;</p> <p>Діяльнісний компонент</p> <p>виявляє традиції М. В. Гоголя у творчості Ф. Кафки; традиції Й.-В. Гете, Г. С. Сковороди, Е.-Т.-А. Гофмана, М. В. Гоголя, Ф. М. Достоєвського в романі М. О. Булгакова;</p> <p>розкриває проблему відчуження особистості в новелі «Перевтілення», абсурдність радянської дійсності в романі «Майстер і Маргарита»;</p> <p>характеризує образ Замзи як «автопортрет» письменника й уособлення «маленької людини» ХХ ст.;</p> <p>аналізує образи майстра й Маргарити; досліджує проблематику, образну систему, особливості композиції та стилю прочитаних творів;</p> <p>характеризує центральну метафору новели «Перевтілення»; світ радянської дійсності, біблійної давнини й фантастичної «дияволяди» в романі «Майстер і Маргарита»;</p>	<p>Модерністська проза початку ХХ ст. (загальна характеристика).</p> <p>Світоглядні й естетичні засади модернізму, його художнє новаторство. Модерністські явища в художній прозі на початку ХХ ст. Ф. Кафка, Дж. Джойс і М. Пруст як зачинателі модернізму в європейській прозі.</p> <p>Німецькомовна проза Франца Кафки (1883—1924). «Перевтілення».</p> <p>Життя і творчий шлях Ф. Кафки. Зображення відчуження особистості в новелі «Перевтілення». Образ Грегора Замзи: проблемність, метафоричність, символічність. Розкриття у творі світового буття як абсурдного. Особливості композиції, функції фантастики. Характерні риси стилю Ф. Кафки, поєднання реалістичних і міфологічних елементів у гротескному світі.</p> <p>Росія</p> <p>Михайло Опанасович Булгаков (1891—1940). «Майстер і Маргарита».</p> <p>Життєвий і творчий шлях М. Булгакова. М. Булгаков і Україна. Конфлікт митця з владою в умовах тоталітарної радянської системи.</p>

<p>Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів (за розділами)</p>	<p>Зміст навчального матеріалу</p>
<p>висвітлює зв'язки М. О. Булгакова з Україною;</p> <p>Ціннісний компонент осмислює трагізм долі митця (майстра) в романі М. О. Булгакова; критично ставиться до зображеного в новелі «Перевтілення» світового буття як абсурдного; робить висновки щодо ролі прочитаних творів для сучасного читача.</p> <p>Ключові компетентності</p> <p>Спілкування державною мовою обговорює прочитані твори, тлумачить поняття «модернізм», «роман у романі», «гротеск», «сатира», готує власні сентенції щодо прочитаних творів у різних жанрах усного й письмового мовлення;</p> <p>Спілкування іноземними мовами читає, наводить цитати з прочитаних творів іноземною мовою, порівнює оригінал і переклад творів (за умови володіння іноземною мовою);</p> <p>Математична компетентність на підставі прочитаного виокремлює головну та другорядну інформацію;</p> <p>Інформаційно-цифрова компетентність знає та використовує електронні сайти українських бібліотек, де представлені переклади творів Ф. Кафки і М. О. Булгакова; створює електронну продукцію (мультимедійні презентації, буктрейлери тощо) для популяризації творів Ф. Кафки та М. О. Булгакова;</p> <p>Уміння вчитися використовує різні джерела довідкової інформації (словники, енциклопедії, онлайнві ресурси) для отримання нових знань;</p>	<p>Роман «Майстер і Маргарита» як «роман-лабіринт» зі складною філософською проблематикою. Культурні та літературні джерела твору. Взаємодія трьох світів у творі: світ радянської дійсності, біблійної давнини та фантастичної «дияволадії». Особливості композиції («роман у романі») та оповідної структури. Морально-філософський зміст «ершалаїмських» розділів твору. Трагізм долі митця (майстра). Проблеми кохання й творчості. Засоби комічного (сатира, сарказм, пародія та ін.) й трагічного (гротеск, трансформація простору й часу та ін.).</p> <p>(ТЛ) Модернізм, «роман у романі», гротеск, сатира.</p> <p>(ЛК) Утілення сюжетів творів Ф. Кафки й М. О. Булгакова у кінематографі, анімації, живописі, графіці, музиці та інших видах мистецтва. Музей Ф. Кафки та пам'ятники йому в Празі. Музеї і пам'ятники М. О. Булгакову та його персонажам у різних країнах.</p> <p>(УС) М. Булгаков і Київ.</p> <p>(ЕК) Традиції М. В. Гоголя у творчості Ф. Кафки. Традиції Й.-В. Гете, Г. С. Сковороди, Е.-Т.-А. Гофмана, М. В. Гоголя, Ф. Достоєвського в романі М. О. Булгакова</p> <p>(МЗ) Історія, художня культура</p>

<p>Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів (за розділами)</p>	<p>Зміст навчального матеріалу</p>
<p>Ініціативність і підприємливість обговорює прочитані твори в парах і групах, працює в команді;</p> <p>Соціальна та громадянська компетентності висловлює власну позицію щодо порушених у творчості суспільних та моральних проблем;</p> <p>Обізнаність і самовираження у сфері культури порівнює втілення сюжетів творів Ф. Кафки і М. О. Булгакова в різних видах мистецтва; усвідомлює роль спадщини Ф. Кафки і М. О. Булгакова для розвитку світової культури;</p> <p>Екологічна грамотність і здорове життя розуміє значення читання художньої літератури для духовного здоров'я людини як засобу протидії насильству, аморальності, агресії та іншим негативним явищам сучасного світу</p>	
<p align="center">ШЕДЕВРИ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ЛІРИКИ ПЕРШОЇ ПОЛОВИНИ ХХ ст. (5 год) (твори 3–4 авторів за вибором учителя)</p>	
<p>Учень / учениця</p> <p>Предметні компетентності Знаннєвий компонент дає стислу характеристику модернізму й авангардизму в літературі; знає течії модернізму й авангардизму, їхніх видатних представників, основні етапи життєвого і творчого шляху письменників;</p> <p>Діяльнісний компонент визначає провідні теми й мотиви в ліриці митців; розкриває особливості світобачення письменників; характеризує образи ліричних героїв (героїнь);</p>	<p>Розмаїття течій модернізму й авангардизму в європейській ліриці ХХ ст.</p> <p align="center">Франція</p> <p>Гійом Аполлінер (Вільгельм Альберт Володимир Олександр Аполлінарій Костровицький, 1880—1918). «Зарізана голубка й водограй», «Міст Мірабо». Гійом Аполлінер — поет-авангардист. Зв'язок поезії митця з естетикою кубізму, своєрідність «сюрреалізму» письменника, його художні новації в царині лірики.</p>

<p>Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів (за розділами)</p>	<p>Зміст навчального матеріалу</p>
<p>висвітлює зв'язки поетів з Україною, українські теми й мотиви в їхній ліриці;</p> <p>Ціннісний компонент обґрунтовує власне судження, обстоює думку в обговоренні (дискусії); робить висновки щодо загальнолюдського й національного в ліриці поетів;</p> <p>Ключові компетентності</p> <p>Спілкування державною мовою знає українські переклади творів митців, визначає їхню художню специфіку;</p> <p>Спілкування іноземними мовами має загальні уявлення про своєрідність оригіналів творів митців (специфіка назв, синтаксису, ритмомелодики, образності тощо);</p> <p>Математична компетентність порівнює модернізм і авангардизм (у вигляді схеми, таблиці);</p> <p>Інформаційно-цифрова компетентність створює літературний портрет письменника, представляє свою роботу у вигляді самостійно створеної продукції (презентації, обкладинки видання, постера тощо);</p> <p>Ініціативність і підприємливість створює рекламу улюбленого поетичного твору або збірки (книжки) митця;</p> <p>Соціальна та громадянська компетентності визначає роль творчої спадщини поетів у ствердженні суспільно значущих ідей для свого часу та сучасності; розкриває сутність авторської позиції, усвідомлює значущість боротьби письменників за мир, свободу, духовність;</p> <p>Обізнаність і самовираження у сфері культури аналізує літературні явища в контексті доби, у зв'язках з історією літератури й культури;</p>	<p>Збірки «Алкоголі. Вірші 1898—1913 рр.», «Каліграми. Вірші Миру і Війни». Специфіка віршованої форми каліграм («Зарізна голубка й водограй»). Тема кохання й часу у вірші «Міст Мірабо». Верлібр у творчості Гійома Аполлінера.</p> <p>Австрія</p> <p>Райнер Марія Рільке (1875—1926). «Згаси мій зір...», «Орфей, Еврідіка, Гермес», збірка «Сонети до Орфея» (огляд). Своєрідність поглядів і поетики Р.-М. Рільке. Діалог ліричного героя з Богом («Згаси мій зір...»). Переосмислення античних міфів у віршах митця («Орфей, Еврідіка, Гермес», збірка «Сонети до Орфея»). Філософський характер і художня довершеність лірики поета.</p> <p>Іспанія</p> <p>Федеріко Гарсія Лорка (1898—1936). «Про царівну Місяцівну», «Гітара». Віхи творчого шляху й художні здобутки Ф. Гарсія Лорки. Жанрове розмаїття його лірики. Яскраві образи й символи у віршах поета. Своєрідність художнього світу Ф. Гарсія Лорки.</p> <p>Росія</p> <p>Срібна доба російської поезії: течії, здобутки, долі митців. Олександр Олександрович Блок (1880—1921). «Незнайома». Зв'язок поезії О. О. Блока із символізмом. Антитези у вірші «Незнайома». Засоби зображення бездуховного життя суспільства та мрії ліричного героя.</p>

<p>Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів (за розділами)</p>	<p>Зміст навчального матеріалу</p>
<p>знає і коментує твори різних видів мистецтва в аспекті розвитку течій модернізму й авангардизму;</p> <p>Екологічна грамотність і здорове життя</p> <p>усвідомлює цінність духовно-емоційного світу людини, значення поезії для його розвитку;</p> <p>осмислює взаємозв'язок усього живого на світі, важливість збереження природи як середовища, необхідного для життя людини</p>	<p>Анна Ахматова (Анна Андріївна Горенко, 1889—1966). Вірші (1–2 за вибором учителя). Поема «Реквієм».</p> <p>Анна Ахматова й акмеїзм. Етапи творчості мисткині. Провідні теми й мотиви ранньої лірики Анни Ахматової, образ ліричної героїні, конкретність описів, «щоденниковість» і психологізм. Поема «Реквієм» як відображення особистої й суспільної трагедії. Протест проти насильства, біблійні мотиви в поемі. Образ матері.</p> <p>Володимир Володимирович Маяковський (1893—1930). «А ви могли б?..», «Послухайте!», «Борг Україні»</p> <p>В. В. Маяковський — поет-новатор, вплив футуризму на поетику митця. Протиставлення нищої буденності й прагнення ліричного героя до іншого (омріяного) світу в ранній ліриці. Особливості віршованої системи В. В. Маяковського. Метафоричність образів, поетична мова.</p> <p>Борис Леонідович Пастернак (1890—1960). «Гамлет», «У всьому хочу я дійти...», «Зимова ніч».</p> <p>Творчий шлях Б. Л. Пастернака в контексті срібної доби. Філософська спрямованість лірики й прози митця. Теми кохання, сенсу життя, творчості, боротьби з насильством у спадщині письменника. Відлуння мотивів світової культури у віршах Б. Л. Пастернака. Засоби художньої виразності.</p>

Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів (за розділами)	Зміст навчального матеріалу
	<p>(ТЛ) Вірш, поема, авангардизм, символізм, футуризм, акмеїзм, ліричний герой (героїня).</p> <p>(ЛК) Національне і загальнолюдське у віршах митців.</p> <p>(УС) Видатні поети Європи першої половини ХХ ст. і Україна.</p> <p>(ЕК) Образи й мотиви світової культури (Біблії, мистецтва, філософії, фольклору) у творах поетів.</p> <p>(МЗ) Історія, художня культура</p>
АНТИУТОPIЯ У СВІТОВІЙ ЛІТЕРАТУРІ (2 год)	
<p>Учень / учениця</p> <p>Предметні компетентності</p> <p>Знаннєвий компонент</p> <p>дає загальну характеристику змісту творів;</p> <p>сприймає літературний твір у контексті епохи та історико-літературного процесу;</p> <p>Діяльнісний компонент</p> <p>виявляє ознаки антиутопії в тексті;</p> <p>аналізує ідейно-тематичну сутність, сюжет, композицію, проблематику художнього твору;</p> <p>обґрунтовує власну позицію щодо актуальних проблем, порушених у творі;</p> <p>розкриває функції фантастики у творі-антиутопії;</p> <p>Ціннісний компонент</p> <p>оцінює вчинки персонажів антиутопії;</p> <p>Ключові компетентності</p> <p>Спілкування державною мовою</p> <p>знаходить у тексті й коментує неологізми (в українському перекладі);</p> <p>Спілкування іноземними мовами</p> <p>наводить приклади засобів комічного в тексті оригіналу англійською мовою</p>	<p>Розвиток жанру антиутопії у ХХ ст.: ознаки та представники.</p> <p>Велика Британія</p> <p>Джордж Оруелл (Ерік Артур Блер, 1903—1950). «Скотоферма» або «1984» (1 твір за вибором учителя).</p> <p>Зв'язок творчості Дж. Оруелла із соціально-історичною ситуацією доби. Викриття сутності тоталітарної системи та її ієрархії в антиутопіях митця. Боротьба проти страху й рабської покірності в суспільній свідомості. Образ головного героя в динаміці. Поетика антиутопії (фантастика, мова, символи, алегорії та ін.).</p> <p>(ТЛ) Антиутопія, конфлікт, сатира, соціальна фантастика.</p> <p>(ЛК) Викривальний пафос антиутопії, спрямований проти тоталітаризму. Антиутопія в кіномистецтві ХХ–ХХІ ст.</p> <p>(УС) Антиутопія в українській літературі.</p>

<p>Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів (за розділами)</p>	<p>Зміст навчального матеріалу</p>
<p>та інтерпретує їх (за умови володіння нею);</p> <p>Математична компетентність складає схеми, таблиці;</p> <p>Інформаційно-цифрова компетентність за допомогою цифрових технологій знаходить додаткову інформацію про письменників — представників антиутопії; складає цитатний план твору-антиутопії;</p> <p>Ініціативність і підприємливість усвідомлює важливість рішучої боротьби проти тоталітарної системи, страху й рабської покірності; бере участь у виконанні завдань дослідницько-пошукового характеру;</p> <p>Ініціативність і підприємливість висловлює власну позицію щодо того, як подолати наслідки тоталітарної системи в суспільстві й суспільній свідомості;</p> <p>Соціальна та громадянська компетентності установлює зв'язок антиутопії з розвитком суспільства ХХ ст.; обговорює соціально-історичні проблеми, порушені у творі; усвідомлює небезпеку тоталітаризму для людини, культури, цивілізації;</p> <p>Обізнаність і самовираження у сфері культури знаходить і демонструє приклади творів-антиутопій у різних видах мистецтва;</p> <p>Екологічна грамотність і здорове життя визначає попереджальний зміст твору для сучасності;</p>	<p>(ЕК) Зіставлення фрагментів англійських оригіналів й українських перекладів творів Дж. Оруелла.</p> <p>(МЗ) Історія, художня культура</p>

Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів (за розділами)	Зміст навчального матеріалу
усвідомлює особисту відповідальність за збереження миру, природи, демократичних засад, життя на планеті Земля	
ПРОБЛЕМА ВІЙНИ І МИРУ В ЛІТЕРАТУРІ ХХ ст. (4 год)	
<p>Учень / учениця</p> <p>Предметні компетентності</p> <p>Знаннєвий компонент виразно читає, коментує, аналізує літературні твори;</p> <p>Діяльнісний компонент розкриває особливості художньої побудови творів; характеризує ідейно-тематичний зміст, сюжет, проблематику творів, художні образи; визначає антивоєнний пафос творів, авторську позицію;</p> <p>Ціннісний компонент аналізує теми та актуальні проблеми творів, висловлює власні судження щодо питань, порушених у творах митців, бере участь в обговоренні проблематики прочитаних текстів;</p> <p>Ключові компетентності</p> <p>Спілкування державною мовою розкриває поняття «епічний театр»; пояснює значення назв творів у зв'язку з їхнім ідейно-художнім змістом;</p> <p>Спілкування іноземними мовами наводить висловлювання видатних діячів України та світу щодо проблеми війни і миру іноземною мовою (якою володіють), коментує їх;</p> <p>Математична компетентність створює таблиці, схеми; розкриває внутрішній зв'язок між епізодами, образами творів;</p>	<p>Німеччина</p> <p>Епічний театр Б. Брехта: теоретичні засади й художня практика. Бертольт Брехт (1898—1956). «Матінка Кураж та її діти». Б. Брехт — драматург-новатор. Зображення війни як засобу збагачення в драмі «Матінка Кураж та її діти». Ідеї попередження та риси «епічного театру» в п'єсі. Генріх Белль (1917—1985). «Подорожній, коли ти прийдеш у Спа...». Життєвий і творчий шлях письменника. Засудження антигуманної сутності Другої світової війни, її руйнівних наслідків для людства в оповіданні «Подорожній, коли ти прийдеш у Спа...». Образ школи як художня модель нацистської Німеччини. Зображення війни з погляду важко пораненого юного солдата. Символічний зміст назви оповідання, її зв'язок з історією Спарти. Форма твору (внутрішній монолог). Специфіка змалювання образу головного героя (відсутність імені, виразних індивідуальних рис, байдужість до світу, зміни в його внутрішньому світі та ін.). Художні деталі. Підтекст.</p>

<p>Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів (за розділами)</p>	<p>Зміст навчального матеріалу</p>
<p>Інформаційно-цифрова компетентність використовує Інтернет для розширення уявлень про зв'язки письменників з Україною, утілення сюжетів творів митців в інших видах мистецтва;</p> <p>Ініціативність і підприємливість висловлює критичну думку щодо збагачення матінки Кураж за рахунок війни, вияву меркантилізму, прагматизму в людських стосунках;</p> <p><i>розпізнає</i> уявні та справжні життєві цінності, <i>висловлює</i> власне судження щодо цього;</p> <p><i>критично оцінює</i> вчинки та висловлювання героїні п'єси Б. Брехта;</p> <p>Соціальна та громадянська компетентності визначає історичну основу творів, їхню актуальність для сьогодення;</p> <p>Обізнаність і самовираження у сфері культури виявляє засоби художнього відображення трагедії Другої світової війни у творах письменників ХХ ст.;</p> <p>Екологічна грамотність і здорове життя висловлює судження про цінність людського життя;</p> <p>виявляє у творах провідні символи, які спрямовані на протест проти війни й захист миру, <i>розкриває</i> їхній зміст</p>	<p>Авторська позиція.</p> <p>Німецькомовна поезія Пауль Целан (1920—1970). «Фуга смерті». Віхи життя й творчості Пауля Целана. «Фуга смерті» — один з найвідоміших творів про Голокост. Художнє новаторство митця. Ключові метафори («чорне локо світання», «могила в повітрі») як відтворення жакливної реальності Освенціму. Прийом протиставлення. Провідні мотиви та їхня роль у творі. Трансформація біблійних образів і мотивів у творі. (ТЛ) Епічний театр, підтекст, мотив, композиція. (ЛК) «Матінка Кураж та її діти» в театрі й кіно. Зображення згубності війни в документалістиці й творах мистецтва. (УС) Друга світова війна у творах української літератури. Г. Белль і Україна. Пауль Целан і Україна. (ЕК) Зіставлення образів персонажів. (МЗ) Історія, художня культура</p>
<p>ЛЮДИНА ТА ПОШУКИ СЕНСУ ІСНУВАННЯ В ПРОЗІ ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ ХХ ст. (4 год) (2 твори за вибором учителя)</p>	
<p>Учень / учениця Предметні компетентності Знаннєвий компонент знає основні відомості про життя і творчість Е.-М. Гемінґвея, Г. Гарсія Маркеса, Я. Кавабати;</p>	<p>Загальна характеристика провідних тенденцій прози другої половини ХХ ст. Ернест Міллер Гемінґвей (1899—1961). «Старий і море».</p>

<p>Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів (за розділами)</p>	<p>Зміст навчального матеріалу</p>
<p>розуміє значення творчості письменників у світовому літературному процесі;</p> <p>Діяльнісний компонент аналізує ідейно-тематичний зміст, сюжет, композицію, проблематику художніх творів; характеризує персонажів творів, стилеві особливості прочитаних текстів; виявляє й аргументує жанрові ознаки творів;</p> <p>Ціннісний компонент обговорює філософсько-етичні проблеми, порушені у творах; висловлює судження щодо сенсу людського буття, морального вибору людини; робить висновки про значення прочитаних творів для духовного зростання особистості;</p> <p>Ключові компетентності Спілкування державною мовою тлумачить поняття «повість-притча», «магічний реалізм», «підтекст твору», «національний колорит»; розширює свій лексикон завдяки новим словам і висловам, наявним у прочитаних творах;</p> <p>Спілкування іноземними мовами читає уривки з повісті «Старий і море» Е.-М. Гемінґвея в оригіналі (за умови володіння англійською мовою), зіставляє їх з українськими перекладами;</p> <p>Математична компетентність пояснює аксіому «Сила нації — у національних традиціях»;</p> <p>Компетентності в природничих науках і технологіях критично оцінює взаємини людини й природи, зображені в прочитаних творах;</p>	<p>Габріель Гарсія Маркес (1927—2014). «Стариган із крилами».</p> <p>Ясунарі Кавабата (1899—1972). «Тисяча журавлів». (2 твори за вибором учителя)</p> <p>США</p> <p>Ернест Міллер Гемінґвей (1899—1961). «Старий і море».</p> <p>Віхи життя й творчості митця. «Кодекс честі» героїв Е.-М. Гемінґвея. Реалістичний, міфологічний і філософський плани повісті «Старий і море». Символіка образів (риба, море, рибалка, хлопчик та ін.). Образ Сантьяго. Ознаки притчі в повісті.</p> <p>Колумбія</p> <p>Габріель Гарсія Маркес (1927—2014). «Стариган із крилами».</p> <p>Короткі відомості про життя митця, лауреата Нобелівської премії. Специфіка «магічного реалізму» Г. Гарсія Маркеса. Синтез реального і фантастичного в оповіданні Г. Гарсія Маркеса «Стариган із крилами». Відображення моральної деградації людства. Символічний зміст образу янгола. Ідея прагнення до внутрішнього вдосконалення, морального відродження, повернення до вічних цінностей.</p> <p>Японія</p> <p>Ясунарі Кавабата (1899—1972). «Тисяча журавлів».</p> <p>Ясунарі Кавабата — лауреат Нобелівської премії.</p>

<p>Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів (за розділами)</p>	<p>Зміст навчального матеріалу</p>
<p>Інформаційно-цифрова компетентність створює електронну продукцію (презентації, постери тощо) для популяризації прочитаних творів;</p> <p>Уміння вчитися використовує різні джерела довідкової інформації (словники, енциклопедії, онлайніві ресурси) для отримання нових знань;</p> <p>Соціальна та громадянська компетентності оцінює взаємини героїв зі світом, природою, іншими людьми; висловлює думки щодо моральних і соціальних проблем, порушених у творах; усвідомлює роль випробувань у житті особистості;</p> <p>Обізнаність і самовираження у сфері культури усвідомлює цінність національної самобутності, рідної культури та культурного розмаїття світу; розуміє роль прочитаних творів у популяризації національних традицій різних країн і народів, а також розвитку світової культури;</p> <p>Екологічна грамотність і здорове життя висловлює судження про цінність людського життя; усвідомлює єдність людини з природою як необхідну умову її здорового життя</p>	<p>Відображення самобутності японської культури в повісті «Тисяча журавлів». Роль чайної церемонії в композиції твору. Провідні ідеї (утвердження ідеї єдності людини з природою, гармонії зі світом, повернення до національних традицій і вічних цінностей). Образна система повісті. Еволюція головного героя (Кікудзі). Символіка. Японські уявлення про красу та їх відображення у творі. Особливості стилю письменника.</p> <p>(ТЛ) Притча, «магічний реалізм», підтекст, індивідуальний стиль письменника, національний колорит.</p> <p>(ЛК) Відображення специфіки національних культур у літературних творах. Екранізації літературних творів.</p> <p>(УС) Українські переклади і видання творів Е.-М. Гемінґвея, Г. Гарсія Маркеса, Я. Кавабати.</p> <p>(ЕК) Порівняння образів персонажів.</p> <p>(МЗ) Художня культура</p>
<p>ЛІТЕРАТУРА ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ ХХ – ПОЧАТКУ ХХІ ст. (2 год)</p>	
<p>Учень / учениця Предметні компетентності Знаннєвий компонент знає світоглядні й естетичні засади «театру абсурду», його ознаки; розуміє передумови розвитку постмодернізму, визначає основні принципи його поетики;</p>	<p>Провідні тенденції в драматургії другої половини ХХ ст. Формування «театру абсурду» як явища театрального авангарду в 1950–1960-х рр., його провідні ознаки. Огляд здобутків митців («Гостина старої дами» Ф. Дюрренматта,</p>

<p>Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів (за розділами)</p>	<p>Зміст навчального матеріалу</p>
<p><i>називає</i> найвідоміших письменників літератури другої половини ХХ — початку ХХІ ст.;</p> <p><i>розрізняє</i> явища масової та елітарної культури, <i>наводить приклади</i>;</p> <p><i>розповідає</i> про зв'язки письменників з Україною;</p> <p>Діяльнісний компонент</p> <p><i>аналізує</i> проблематику, образну систему, художні особливості прочитаних творів;</p> <p><i>характеризує</i> образи персонажів;</p> <p><i>розкриває</i> зміст символів, метафор у прочитаних творах;</p> <p><i>виявляє</i> риси абсурдистської драми, літератури постмодернізму, роль гротеску та фантастики в текстах;</p> <p><i>з'ясовує</i> особливості стилю митців;</p> <p><i>веде діалог</i> щодо проблем, порушених у прочитаних творах;</p> <p>Ціннісний компонент</p> <p><i>усвідомлює</i> художню цінність прочитаних творів;</p> <p><i>обговорює</i> проблеми морального вибору, сенсу людського життя;</p> <p><i>робить висновки</i> щодо значення творів для розвитку культури й формування сучасного читача.</p> <p>Ключові компетентності</p> <p>Спілкування державною мовою</p> <p><i>обговорює</i> прочитані твори, <i>тлумачить</i> поняття «театр абсурду», «постмодернізм», «інтертекстуальність», «магічний реалізм», <i>готує власні сентенції</i> щодо прочитаних творів у різних жанрах усного і письмового мовлення; <i>збагачує власне мовлення</i>, читаючи українські переклади творів;</p> <p>Математична компетентність</p> <p>на підставі прочитаного <i>виокремлює</i> головну та другорядну інформацію;</p>	<p>«Санта-Крус» М. Фріша, «Носороги» Е. Йонеско, «Чекаючи на Годо» С. Беккета). Жанрові новації (драма-притча, трагікомедія та ін.). Значення іронії, гротеску у творах.</p> <p>Література постмодернізму</p> <p>Постмодернізм — одне з найяскравіших літературних явищ останніх десятиліть ХХ — початку ХХІ ст. Постмодерністське мистецтво: елітарна й масова культура.</p> <p>Милорад Павич (1929—2009). «Скляний равлик».</p> <p>Хуліо Кортасар (1914—1984). «Менади» (1 твір за вибором учителя)</p> <p>Сербія</p> <p>Милорад Павич (1929—2009). «Скляний равлик».</p> <p>Короткі відомості про митця. Утілення в оповіданні «Скляний равлик» рис постмодернізму. Можливість вибору шляхів читання твору як вияв характерної для постмодерністської літератури гри письменника з текстом і читачем, «відмови від монопольного права автора на істину». Варіанти фіналу твору як ознака стилю М. Павича. Значення центральної метафори.</p> <p>Аргентина</p> <p>Хуліо Кортасар (1914—1984). «Менади».</p> <p>Короткі відомості про письменника. Фантазмагорична картина безумства натовпу в оповіданні Х. Кортасара «Менади». Відображення сучасних соціальних, психологічних, етичних</p>

<p>Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів (за розділами)</p>	<p>Зміст навчального матеріалу</p>
<p>Інформаційно-цифрова компетентність знає електронні сайти українських бібліотек, використовує їх у процесі навчання й читання художньої літератури; створює електронну продукцію (мультимедійні презентації тощо);</p> <p>Уміння вчитися використовує різні джерела довідкової інформації (словники, енциклопедії, онлайніві ресурси) для отримання нових знань;</p> <p>Ініціативність і підприємливість обговорює прочитані твори в парах і групах, бере на себе ініціативу під час обговорення дискусійних питань; працює в команді;</p> <p>Соціальна та громадянська компетентності з повагою ставиться до культурних надбань інших народів;</p> <p>Обізнаність і самовираження у сфері культури порівнює прочитані твори та їхнє втілення в інших видах мистецтва</p>	<p>проблем у творі. Специфіка індивідуального стилю митця: поєднання реалістичних і фантастичних елементів, калейдоскопічність подій, символіка, метафоризм, пародія.</p> <p>(ТЛ) «Театр абсурду», постмодернізм, інтертекстуальність, «магічний реалізм».</p> <p>(ЛК) Літературні твори другої половини ХХ ст. в кіно й театрі.</p> <p>(УС) Українські переклади й видання творів Ф. Дюрренматта й М. Павича. Ф. Дюрренматт і Україна. М. Павич і Україна.</p> <p>(ЕК) Зіставлення персонажів, символів, метафор.</p> <p>(МЗ) Історія, художня культура</p>
<p>СУЧАСНА ЛІТЕРАТУРА В ЮНАЦЬКОМУ ЧИТАННІ (2 год) (1–2 твори за вибором учителя та учнів)</p>	
<p>Учень / учениця Предметні компетентності Знансєвий компонент називає сучасних зарубіжних письменників, твори яких увійшли в коло юнацького читання; знає окремі факти життя сучасних зарубіжних письменників; зміст прочитаних творів; розуміє зв'язок творчості письменника з національними літературними традиціями та сучасними тенденціями світової літератури;</p>	<p>Україна Загальна характеристика розвитку кримськотатарської літератури й культури. Таїр Халілов (нар. 1940 р.). «До останнього подиху». Таїр Халілов — сучасний український кримськотатарський письменник. Близькість прози Халілова до філософії екзистенціалізму. «До останнього подиху» — історія життя, боротьби та любові</p>

<p>Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів (за розділами)</p>	<p>Зміст навчального матеріалу</p>
<p>Діяльнісний компонент аналізує ідейно-тематичний зміст, сюжет, композицію, проблематику художніх творів; характеризує образи персонажів; порівнює прочитані твори з текстами дотичної тематики та проблематики, розглянутими в курсах зарубіжної та української літератури;</p> <p>Ціннісний компонент коментує художні образи, у яких утілено позитивні й негативні явища; висловлює суження про особливості стилю письменників, їхню роль в історії національної та світової культури;</p> <p>Ключові компетентності</p> <p>Спілкування державною мовою пояснює символічний зміст назв творів;</p> <p>Спілкування іноземними мовами використовує іноземні сайти для пошуку інформації про митців та їхні твори;</p> <p>Математична компетентність класифікує прочитані твори за жанровою належністю;</p> <p>Інформаційно-цифрова компетентність використовує ресурси Інтернету для створення доповіді, презентації;</p> <p>Уміння вчитися створює учнівський проект;</p> <p>Ініціативність і підприємливість висловлює власні ідеї щодо залучення молоді до читання, реалізує їх, розміщуючи в соцмережах актуальну інформацію про цікаві книжки різних країн і народів;</p> <p>Соціальна та громадянська компетентності аналізує соціальні, моральні, політичні, історичні проблеми, порушені у прочитаних творах, висловлює суження про них;</p>	<p>героя твору, віддзеркалення в ній трагічної долі кримсько-татарського народу. Тема депортації кримських татар та свавілля влади. Образ Бекира — людини, котра ніколи не здається. Почуття гідності героя, глибокий зв'язок зі своїм народом.</p> <p>США Джон Майкл Грін (нар. 1977). «Провина зірок». Д. Грін — американський письменник, автор книжок для підлітків та молоді, відеоблогер. «Провина зірок» — розповідь про історію кохання невиліковно хворих юнака та дівчини. образи головних героїв. Ідея цінності життя. Символіка назви твору. Ліризм, іронічність оповіді.</p> <p>Австралія Маркус Френк Зузак (нар. 1975). «Крадійка книжок». Короткі відомості про митця. «Крадійка книжок» — роман про Другу світову війну. Історія життя дівчинки Лізелі Мемінгер. Викриття згубного впливу нацизму у творі. образи «маленьких людей», які опинилися в умовах фашистської системи. Ідеї людяності, добра, порятунку життя й культури. Книга як символ збереження духовності в жорсткому світу. форми оповіді. (ТЛ) Поглиблення понять про класичну й масову літературу, популярні жанри сучасної літератури.</p>

<p>Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів (за розділами)</p>	<p>Зміст навчального матеріалу</p>
<p>Обізнаність і самовираження у сфері культури сприймає твори сучасної літератури в контексті культури країни, яку репрезентує художній твір; зіставляє літературні твори з їхнім утіленням у різних видах мистецтва (кіно, театр, образотворче мистецтво);</p> <p>Екологічна грамотність і здорове життя коментує результати людської діяльності в природному та суспільному середовищі, відображені у творах літератури</p>	<p>(ЛК) Відображення проблем війни і миру, суспільства, сучасної молоді, психології особистості, природи й людини у творах літератури й інших видах мистецтва.</p> <p>(УС) Видатні українські літературознавці ХХ ст.</p> <p>(ЕК) Трансформації традиційних жанрів у сучасну добу. Зіставлення літературних творів та їх утілення в кіно, театрі, образотворчому мистецтві.</p> <p>(МЗ) Історія, художня культура</p>
<p>ПІДСУМКИ (1 год)</p>	
<p>Учень / учениця</p> <p>Предметні компетентності</p> <p>Знаннєвий компонент пояснює відмінності зарубіжної літератури від української, світової літератури — від національної; називає видатних представників вітчизняної перекладацької школи, визначає їхній внесок у розвиток українського суспільства;</p> <p>Діяльнісний компонент розпізнає види перекладів, зокрема художнього, визначає їхні особливості; розкриває роль української перекладацької школи у формуванні сучасного читача;</p> <p>Ціннісний компонент на підставі власного читацького досвіду робить висновки щодо цінності класичної й сучасної літератури;</p> <p>Ключові компетентності</p> <p>Математична компетентність класифікує прочитані твори за жанровими й поетикальними ознаками;</p>	<p>Узагальнення та систематизація навчального матеріалу</p>

<p>Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів (за розділами)</p>	<p>Зміст навчального матеріалу</p>
<p>Інформаційно-цифрова компетентність використовує цифрові технології для розширення кола читання;</p> <p>Уміння вчитися отримує потрібну інформацію, використовуючи літературознавчі словники й довідники;</p> <p>Ініціативність і підприємливість бере участь у виконанні завдань дослідницько-пошукового характеру; виявляє лідерські якості в роботі в парах (групах) над проектом;</p> <p>Соціальна та громадянська компетентності аргументовано висловлює думки щодо актуальних моральних і суспільних питань, які знайшли відбиток у творах зарубіжної літератури; розуміє необхідність збереження і розвитку культурних надбань різних народів; усвідомлює важливість популяризації в соціумі шедеврів зарубіжної літератури, а також надбань української перекладацької школи;</p> <p>Обізнаність і самовираження у сфері культури визначає особливості культури інформаційного суспільства (переваги й проблеми) та місце читання художньої літератури в ньому; осмислює роль художньої літератури й художнього перекладу в житті сучасного суспільства та окремої особистості. усвідомлює потребу збереження культурних надбань людства, необхідність читання творів вітчизняних і зарубіжних авторів.</p>	

Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів (за розділами)	Зміст навчального матеріалу
<p>Екологічна грамотність і здорове життя сприймає художню літературу як засіб укріплення духовного здоров'я особистості та нації</p>	
<p>Для вивчення напам'ять Й.-В. Гете «Фауст» (один з монологів Фауста за вибором учителя), Гійом Аполлінер (1 вірш за вибором учня), Р. М. Рільке (1 вірш за вибором учня), Анна Ахматова (1 вірш за вибором учня), В. В. Маяковський (1 вірш за вибором учня), Б. Л. Пастернак (1 вірш за вибором учня)</p>	

ПРОФІЛЬНИЙ РІВЕНЬ

10 клас

Усього — 102 (105) год;
 текстуальне вивчення творів — 80 год;
 розвиток мовлення — 6 год;
 позакласне читання — 6 год;
 літературне краєзнавство — 2 год;
 резервний час — 8 (11) год

Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів (за розділами)	Зміст навчального матеріалу
ВСТУП ОРИГІНАЛЬНА І ПЕРЕКЛАДНА ЛІТЕРАТУРА В СУЧАСНОМУ СВІТІ (2 год)	
<p>Учень / учениця</p> <p>Предметні компетентності</p> <p>Знаннєвий компонент</p> <p>розуміє значення художньої літератури для розвитку суспільства та особистості; знає особливості художнього перекладу, його різновиди та функції; розуміє відмінності художнього перекладу від оригіналу; пояснює відмінність діалогу, що відбувається в процесі сприймання оригіналу (автор-читач) та перекладу (автор-перекладач-читач); називає видатних українських перекладачів; наводить приклади яскравих фактів їхньої перекладацької діяльності;</p> <p>Діяльнісний компонент</p> <p>з'ясовує сутність діалогу автора й читача, діалогу культур у процесі читання художньої літератури; установлює спільне і відмінне між художньою літературою та іншими</p>	<p>Значення художньої літератури для людини й людства XXI ст. Формування читача в епоху цифрових технологій. Оригінали й переклади художніх творів, їхня роль у розвитку особистості. Художній переклад як творчий процес і його результат. Перекладна література як важливий складник вітчизняної культури й чинник формування української нації.</p> <p>(ТЛ) Автор, читач, діалог культур. Поглиблення понять про оригінал і художній переклад, їхні функції.</p> <p>(ЛК) Використання Інтернету для розширення кола читання.</p> <p>(УС) Українські бібліотеки. Електронні ресурси українських бібліотек. Здобутки української перекладацької школи.</p> <p>(ЕК) Відмінності перекладного твору від оригінального.</p>

<p>Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів (за розділами)</p>	<p>Зміст навчального матеріалу</p>
<p>видами мистецтва, оригіналом і перекладом; <i>уміє користуватися</i> фондами бібліотек, зокрема електронних мережевих бібліотек;</p> <p>Ціннісний компонент <i>усвідомлює</i> національні та загальнолюдські духовні цінності, утілені у творах літератури й мистецтва;</p> <p>Ключові компетентності Спілкування державною мовою <i>тлумачить</i> поняття «автор», «читач», «діалог культур», «оригінал», «художній переклад»;</p> <p>Спілкування іноземними мовами <i>знає</i> вислови зарубіжних митців про літературу й культуру іноземною мовою (за умови володіння нею);</p> <p>Математична компетентність <i>на</i> підставі прочитаного <i>виокремлює</i> головну та другорядну інформацію; <i>класифікує</i> прочитані твори за ознакою «оригінальна література — перекладна література»;</p> <p>Інформаційно-цифрова компетентність <i>знає</i> електронні сайти українських бібліотек, <i>використовує</i> їх у процесі навчання й читання художньої літератури; <i>створює</i> електронну продукцію (презентації, буктрейлери тощо) для популяризації улюблених книжок;</p> <p>Уміння вчитися <i>використовує</i> різні джерела довідкової інформації (словники, енциклопедії, онлайнві ресурси) для отримання нових знань;</p> <p>Соціальна та громадянська компетентності <i>толерантно ставиться</i> до культурних надбань інших народів;</p>	<p>(МЗ) <i>Інформатика, художня культура</i></p>

Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів (за розділами)	Зміст навчального матеріалу
<p>Обізнаність і самовираження у сфері культури усвідомлює роль художньої літератури для світового духовного поступу та значення української перекладної літератури для вітчизняної культури;</p> <p>Екологічна грамотність і здорове життя розуміє значення читання художньої літератури для духовного здоров'я людини як способу протидії насильству, агресії та іншим негативним явищам сучасного світу</p>	
ЗОЛОТІ СТОРІНКИ ДАЛЕКИХ ЕПОХ (14 год)	
<p>Учень / учениця Предметні компетентності Знаннєвий компонент <i>дає стислу характеристику літератури античності та Відродження; називає видатних представників античної та ренесансної культури; знає основні відомості про Гомера, Данте і В. Шекспіра; розуміє вплив творчості Гомера, Данте і В. Шекспіра на українську літературу й світовий літературний процес; дає загальну характеристику змісту творів; називає імена відомих українських перекладачів творів античності й Відродження;</i></p> <p>Діяльнісний компонент <i>аналізує ідейно-тематичний зміст, сюжет, особливості композиції, проблематику поем «Одіссея» та «Божественна комедія» (за прочитаними уривками), трагедії «Гамлет»; визначає міфологічні, пригодницькі й побутові елементи в «Одіссеї»; характеризує стиль гомерівської оповіді, концепцію світу і людини в «Божественній</i></p>	<p>Стародавня Греція Етапи й шедеври античності (огляд). Гомер (приблизно VIII ст. до н. е.). «Одіссея» (1–2 уривки за вибором учителя) Міфологічні, пригодницькі й побутові елементи в «Одіссеї». Уславлення людського розуму, вірності, винахідливості й допитливості. Засудження насильства й несправедливості, самовпевненості й марнославства. Образ Одіссея.</p> <p>Італія Специфіка італійського Відродження, його основні етапи, представники. Данте Аліг'єрі (1265–1321). «Божественна комедія» (Пекло, пісні I, V), Рай (пісня XXXIII). Роль Данте Аліг'єрі в історії європейської культури. Поема «Божественна комедія» як філософсько-художній синтез середньовічної культури й утілення</p>

<p>Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів (за розділами)</p>	<p>Зміст навчального матеріалу</p>
<p>комедії», образи Одиссея і Гамлета, жанрову своєрідність творів; <i>розкриває</i> алегоричний зміст образів та епізодів «Божественної комедії», символіку художнього простору в трагедії «Гамлет»; <i>висловлює</i> ставлення до літературних персонажів; <i>порівнює</i> сонет № 66 і монолог Гамлета «Бути чи не бути»; <i>аргументує</i>, чому образ Гамлета став «вічним»; <i>визначає</i> провідні мотиви трагедії «Гамлет», роль монологів у розкритті образу головного героя; <i>розкриває</i> основні особливості поетики творів; <i>пояснює</i> роль авторських ремарок у трагедії «Гамлет»; <i>узагальнює</i> результати аналізу творів, свої знання про літературу античності й Відродження;</p> <p>Ціннісний компонент</p> <p><i>усвідомлює</i> цінність людських чеснот, виразнених у прочитаних творах (мужність, активність, винахідливість, допитливість, щирість тощо); <i>обговорює</i> філософсько-етичні проблеми, порушені у творах; <i>висловлює</i> судження щодо проблем праведного благочестивого життя (за «Божественною комедією») та морального вибору в житті людини (за трагедією «Гамлет»); <i>оцінює</i> чинники (цінності, ідеали, стани) духовного життя і вчинків літературних персонажів; <i>робить висновки</i> про значення прочитаних творів для світового культурного поступу загалом і розвитку українського культурного середовища зокрема.</p>	<p>ідей раннього Відродження. Особливості композиції поеми. Концепція світу й людини. Алегоричний зміст образів та епізодів. Жанрова своєрідність твору.</p> <p>Англія</p> <p>Ренесанс в Англії. Здобутки й представники.</p> <p>Вільям Шекспір (1564—1616). «Гамлет».</p> <p>Здобутки драматургії В. Шекспіра. Філософські та моральні проблеми в трагедії «Гамлет». Провідні мотиви твору. Художній простір (<i>Данське королівство</i> як символ). Гамлет — вічний образ світової літератури. Багатогранність шекспірівських характерів. Відкритість твору в часі, його рецепція та інтерпретації в наступні епохи.</p> <p>(ТЛ) Міф, епічна поема, вічний образ, трагедія.</p> <p>(ЛК) Утілення поем Гомера й Данте, трагедії В. Шекспіра у творах мистецтва.</p> <p>(УС) Українські переклади творів. Уплив літератури античності й Відродження на українську літературу. Гомерівські, дантівські й шекспірівські мотиви у творчості українських поетів.</p> <p>(ЕК) Порівняння образів, оригіналу й перекладу (фрагментів — за умови володіння учнями іноземною мовою).</p> <p>(МЗ) Історія, художня культура</p>

Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів (за розділами)	Зміст навчального матеріалу
<p>Ключові компетентності</p> <p>Спілкування державною мовою тлумачить поняття «трагедія», «міф», «епічна поема», «вічний образ»; збагачує власне мовлення крилатими висловами з прочитаних творів;</p> <p>Спілкування іноземними мовами читає уривок із трагедії «Гамлет» англійською мовою (за умови володіння цією мовою); порівнює уривки оригіналу та перекладу трагедії «Гамлет» (за умови володіння англійською мовою);</p> <p>Математична компетентність установлює причиново-наслідкові зв'язки між подіями твору;</p> <p>Інформаційно-цифрова компетентність застосовує цифрові технології для пошуку необхідної інформації; створює електронну продукцію (презентації, афіші тощо) для популяризації прочитаних творів;</p> <p>Уміння вчитися використовує різні види читання (повільне, виразне, коментоване, повторне, вибіркове); здійснює самооцінювання результатів власної діяльності, рефлексію, зіставляючи свої погляди з поглядами головних персонажів трагедії «Гамлет»;</p> <p>Соціальна та громадянська компетентності визначає у творах актуальні соціальні проблеми та ідеї; аналізує з погляду цінностей сучасного суспільства світоглядні засади античності й Відродження, відображені в прочитаних творах або уривках з них; оцінює стосунки Гамлета і зображеного в шекспірівській трагедії соціуму; висловлює думки щодо порушених у прочитаних творах соціальних проблем;</p>	

<p>Очікувані результати навчально-познавальної діяльності учнів (за розділами)</p>	<p>Зміст навчального матеріалу</p>
<p>Обізнаність і самовираження у сфері культури сприймає прочитані твори в контексті відповідної доби й сучасної культурної ситуації; аналізує та інтерпретує твори в аспекті національної культури та загальнолюдських цінностей; усвідомлює роль античності й Відродження в розвитку української та світової культури</p>	
<p>ПРОЗА Й ПОЕЗІЯ ПІЗЬНОГО РОМАНТИЗМУ ТА ПЕРЕХОДУ ДО РЕАЛІЗМУ XIX ст. (15 год)</p>	
<p>Учень / учениця Предметні компетентності Знаннєвий компонент знає про перехідні явища в літературі XIX ст., розуміє особливості розвитку романтизму, специфіку його течій у національних літературах і творчості митців; знає українських перекладачів та українські переклади прочитаних творів, визначає в них засоби художньої виразності; Діяльнісний компонент розкриває взаємодію романтичних і реалістичних елементів у творах письменників; виявляє жанрові ознаки прочитаних творів; визначає особливості взаємодії різних елементів (романтичних і реалістичних) у творах письменників; аналізує провідні теми, проблеми, мотиви творів; коментує, характеризує, інтерпретує образи персонажів та засоби їх створення; виявляє особливості індивідуального стилю митців;</p>	<p>Шляхи розвитку романтизму в Європі та США. Провідні течії романтизму. Популярні жанри романтизму. Специфіка переходу від романтизму до реалізму. Німеччина Романтизм у Німеччині. Ернст Теодор Амадей Гофман (1776—1822). «Крихітка Цахес на прізвисько Цинобер». Е.-Т.-А. Гофман як представник гротескної течії романтизму. Віхи мистецького шляху. Протиставлення філістерів та ентузіастів як провідний конфлікт творчості Е.-Т.-А. Гофмана. Особливості сюжету й композиції повісті «Крихітка Цахес на прізвисько Цинобер». Гротескні образи. Викривальний зміст твору. Символіка. Україна Микола Васильович Гоголь (1809—1852). «Мертві душі» (огляд, 3–4 розділи за вибором учителя)</p>

<p>Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів (за розділами)</p>	<p>Зміст навчального матеріалу</p>
<p>з'являє образи, засоби виразності; з'ясовує філософський сенс казки «Крихітка Цахес на прізвисько Цинобер» Е.-Т.-А. Гофмана.</p> <p>виявляє рецепцію творчості Данте в «Мертвих душах» М. В. Гоголя; розкриває феномен «чистого мистецтва» в поезії;</p> <p>висвітлює тему єдиного людства, соціальної та природної рівності всіх форм життя у збірці «Листя трави» В. Вітмена;</p> <p>виявляє традиції й новаторство митців на тлі літературного процесу;</p> <p>Ціннісний компонент</p> <p>висловлює власну думку щодо порушених у творах проблем;</p> <p>усвідомлює гуманістичні цінності доби романтизму (пріоритет особистості, свободи, мистецтва, людських почуттів та ін.);</p> <p>Ключові компетентності</p> <p>Спілкування державною мовою</p> <p>пояснює сутність понять і фактів, пов'язаних з розвитком романтизму; бере участь у дискусії стосовно проблем, порушених у творах;</p> <p>Спілкування іноземними мовами</p> <p>читає тексти (уривки) іноземною мовою (за умови володіння іноземною мовою); порівнює оригінали й переклади (у фрагментах);</p> <p>Математична компетентність</p> <p>складає таблиці, схеми на підставі прочитаних творів;</p> <p>установлює причиново-наслідкові зв'язки подій та образів;</p> <p>Компетентності в природничих науках і технологіях</p> <p>самостійно знаходить і систематизує інформацію про літературні твори та явища;</p>	<p>Значення М. В. Гоголя для розвитку світової культури. М. В. Гоголь і Україна. М. В. Гоголь за кордоном. Творча історія поеми «Мертві душі». Зв'язок композиції твору з поемою Данте Аліг'єрі «Божественна комедія». Неоднозначність образу Чичикова. Образи поміщиків і чиновників, засоби їх створення (портрет, художня деталь, мова та ін.). Образ автора. Ліричні відступи. Жанрова своєрідність твору.</p> <p>Росія</p> <p>Поезія «чистого мистецтва».</p> <p>Федір Іванович Тютчев (1803–1873). «Ще горить в душі бажання...», «Silentium». Ф. І. Тютчев — поет-філософ і тонкий лірик. Провідні мотиви творчості. Майстерність описів у поезії митця. Засоби художньої виразності.</p> <p>Афанасій Афанасійович Фет (1820–1892). «Шепіт, ніжний звук зітхання...», «Я прийшов до тебе, мила...».</p> <p>Своєрідність пейзажної та інтимної лірики А. А. Фета. Романтичні теми, мотиви, образи. Елементи імпресіонізму.</p> <p>США</p> <p>Розвиток романтизму в США, видатні представники.</p> <p>Волт Вітмен (1819–1892). «Листя трави» (1–2 уривки за вибором учителя).</p> <p>Місце В. Вітмена в літературному процесі США. Особливості світобачення митця. Зв'язок збірки «Листя трави» з історією та життям Америки. Тематика,</p>

Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів (за розділами)	Зміст навчального матеріалу
<p>Інформаційно-цифрова компетентність використовує цифрові технології для розширення уявлень про творчість письменників;</p> <p>Соціальна та громадянська компетентності виявляє соціальні явища, які знайшли відбиток у творах, аналізує авторську позицію щодо соціальних проблем; оцінює стосунки романтичних героїв і соціуму; усвідомлює цінність активної життєвої позиції;</p> <p>Обізнаність і самовираження у сфері культури розглядає твори письменників на тлі історико-літературного процесу, у зв'язках з історією культури;</p> <p>Екологічна грамотність і здорове життя з'ясовує роль пейзажів у творах романтизму, визначає ставлення представників романтизму до природи</p>	<p>проблематика, композиція збірки «Листя трави». Образ ліричного героя. Символи. Традиції й художнє новаторство В. Вітмена.</p> <p>(ТЛ) Гротеск, фантастика, соціальна сатира, психологізм, верлібр.</p> <p>(ЛК) Утілення образів літературних творів у різних видах мистецтва.</p> <p>(УС) Майстерність українських перекладачів ліричних творів. Уплив В. Вітмена на українську поезію.</p> <p>(ЕК) Зіставлення оригіналів і перекладів.</p> <p>(МЗ) Історія, українська мова, художня культура</p>
РОМАН XIX ст. (21 год)	
<p>Учень / учениця Предметні компетентності Знаннєвий компонент знає історію формування жанру роману у світовій літературі, його різновиди; розуміє специфіку розвитку роману в XIX ст., називає його жанрові ознаки;</p> <p>Діяльнісний компонент виявляє ознаки типовості образів у реалістичному романі; характеризує й порівнює романні образи у зв'язках із дійсністю, середовищем, світоглядними шуканнями митців; на підставі прочитаних творів виділяє ознаки різновидів роману; зіставляє образи персонажів;</p>	<p>Роман як жанр літератури, його формування і провідні ознаки. Різновиди роману XIX ст., національна своєрідність.</p> <p>Франція Стендаль (Марі Анрі Бейль, 1783–1842). «Червоне і чорне». Творчий шлях письменника, його внесок у скарбницю психологічної прози XIX ст. Конфлікт молодого людини та суспільства в романі «Червоне і чорне». Образ Жульєна Сореля. Зображення соціального середовища у творі. Символіка. Густав Флобер (1821–1880). «Пані Боварі».</p>

<p>Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів (за розділами)</p>	<p>Зміст навчального матеріалу</p>
<p>Ціннісний компонент висловлює судження щодо порушених у романах проблем; дає оцінку героям, використовуючи навички критичного мислення; робить висновки щодо художньої концепції митців;</p> <p>Ключові компетентності Спілкування державною мовою пояснює суть понять «роман», «поліфонізм», «стиль», «парадокс»;</p> <p>Спілкування іноземними мовами читає тексти (уривки) іноземною мовою (за умови володіння нею);</p> <p>Математична компетентність установлює причиново-наслідкові зв'язки між типовими характерами й типовими обставинами їх формування;</p> <p>Компетентності в природничих науках і технологіях коментує та аналізує різні інтерпретації та оцінки критиків щодо прочитаних романів;</p> <p>Інформаційно-цифрова компетентність використовує цифрові технології для створення презентацій за прочитаними творами;</p> <p>Уміння вчитися використовує словники, довідники для здобуття теоретичних знань про розвиток жанру роману;</p> <p>Ініціативність і підприємливість створює обкладинку або рекламу улюбленого роману, коментує свій задум;</p> <p>Соціальна та громадянська компетентності аналізує вплив соціуму на особистість; висловлює власну думку щодо суспільних і моральних питань, порушених у прочитаних творах;</p>	<p>Місце Г. Флобера в історії європейської літератури. Конфлікт романтичних ілюзій та дійсності в романі «Пані Боварі». Сюжет і композиція роману. Зображення суспільства. Еволюція Емми Боварі. Образи обивателів. Об'єктивний стиль Г. Флобера. Психологічні деталі. Прихована позиція автора. Боваризм як суспільно-психологічне явище.</p> <p>Росія Національна своєрідність російського роману XIX ст. Федір Михайлович Достоєвський (1821–1881). «Злочин і кара». Значення Ф. М. Достоєвського для розвитку соціально-філософського і психологічного роману. Наслідування митцем традицій М. В. Гоголя. Сюжет роману «Злочин і кара», зумовлений рухом свідомості головного героя. «Теорія» Раскольникова, її сутність і проблемність. Система персонажів. Біблійні мотиви. Особливості індивідуального стилю письменника. Поліфонізм твору.</p> <p>Англія Оскар Вайльд (1854–1900). «Портрет Доріана Грея». Ідейно-естетичні погляди і творчий шлях митця. Абсолютизація творчості й творчої особистості в романі «Портрет Доріана Грея». Естетична програма автора. Проблема краси й моралі в романі «Портрет Доріана Грея». Система образів. Еволюція головного героя.</p>

Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів (за розділами)	Зміст навчального матеріалу
<p>Обізнаність і самовираження у сфері культури</p> <p>з'являє прочитані твори з екранізаціями, ілюстраціями тощо, критично оцінює їх; визначає особливості культури, які знайшли відбиток у романах XIX ст.</p>	<p>Роль фантастики у творі. Символіка. Традиції й новаторство О. Вайльда в жанрі роману. (ТЛ) Роман і його різновиди, поліфонізм, індивідуальний стиль, парадокс. (ЛК) Екранізації романів XIX ст. (УС) Іван Франко про розвиток роману в європейських літературах. (ЕК) Зіставлення образу Раскольникова з «двійниками». (МЗ) Історія, художня культура</p>
<p>ПЕРЕХІД ДО МОДЕРНІЗМУ. ВЗАЄМОДІЯ СИМВОЛІЗМУ Й ІМПРЕСІОНІЗМУ В ЛІРИЦІ (10 год)</p>	
<p>Учень / учениця</p> <p>Предметні компетентності</p> <p>Знаннєвий компонент</p> <p>розповідає про зміну світоглядних та естетичних засад літератури й мистецтва на межі XIX—XX ст.; називає характерні ознаки модерністських течій і явищ у художніх творах; знає основні віхи життя і творчості митців, риси їхнього індивідуального стилю;</p> <p>Діяльнісний компонент</p> <p>характеризує провідні мотиви лірики Ш. Бодлера, П. Верлена та А. Рембо, новаторський характер їхньої лірики; аналізує ліричні твори (цілісно й у фрагментах); виявляє у творах письменників провідні проблеми, теми, мотиви; виокремлює символи, пояснює їхній асоціативний зміст; розкриває зв'язок романтизму і модернізму (на ранньому етапі модернізму), реалізму і модернізму (на зрілому етапі модернізму);</p>	<p>Модернізм як літературно-мистецький напрям кінця XIX — початку XX ст. Художні відкриття модернізму та його представники. Течії раннього модернізму: символізм, імпресіонізм, неоромантизм.</p> <p>Франція</p> <p>Шарль Бодлер (1821–1867). «Квіти зла» («Альбатрос», «Відповідності», «Вечорова гармонія»).</p> <p>Ш. Бодлер — пізній романтик і зачинатель модернізму. Збірка «Квіти зла» (загальна характеристика). Образи, символи, особливості поетичної мови у віршах Ш. Бодлера. Теоретичні засади й художні відкриття поезії французького символізму. Взаємодія символізму й імпресіонізму в ліриці.</p> <p>Поль Верлен (1844–1896). «Поетичне мистецтво», «Осіньна пісня».</p>

<p>Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів (за розділами)</p>	<p>Зміст навчального матеріалу</p>
<p>характеризує взаємодію імпресіонізму та символізму в ліриці кінця XIX — початку XX ст.;</p> <p>обговорює проблему призначення мистецтва й митця;</p> <p>висловлює власні думки щодо впливу французького символізму на розвиток української поезії;</p> <p>Ціннісний компонент</p> <p>сприймає й розуміє естетику образного слова;</p> <p>висловлює судження щодо художньої цінності прочитаних творів, образів ліричних героїв;</p> <p>Ключові компетентності</p> <p>Спілкування державною мовою пояснює сутність понять «символ», «сугестія»;</p> <p>знає та інтерпретує українські переклади творів поетів;</p> <p>Спілкування іноземними мовами читає й інтерпретує оригінали віршів іноземною мовою (за умови володіння нею);</p> <p>Математична компетентність визначає у прочитаних творах символи, створює їхні графічні зображення, тлумачить їх;</p> <p>Компетентності в природничих науках і технологіях складає тези (лекції вчителя або власного виступу);</p> <p>Інформаційно-цифрова компетентність здійснює (за допомогою цифрових технологій) пошуково-дослідницьку діяльність у літературній царині (збирання відомостей про письменників, систематизація фактів, аналіз окремих літературних явищ, підготовка повідомлення, презентації тощо);</p>	<p>Естетичні погляди поета у вірші «Поетичне мистецтво». Зображення пейзажів природи й душі в «Осінній пісні». Сугестивність, музикальність, живописність лірики.</p> <p>Артюр Рембо (1854–1891). «Голосівки», «Моя циганерія». Художнє новаторство А. Рембо. Поеднання рис імпресіонізму й символізму в сонеті «Голосівки». Образ ліричного героя у вірші «Моя циганерія».</p> <p>(ТЛ) Модернізм, символізм, імпресіонізм, неоромантизм, символ, сугестія.</p> <p>(ЛК) Імпресіонізм та символізм у різних видах мистецтва.</p> <p>(УС) Ранні течії модернізму в українській літературі. Українські перекладачі творів зарубіжної літератури кінця XIX — початку XX ст.</p> <p>(ЕК) Зіставлення особливостей стилів митців.</p> <p>(МЗ) Українська література, художня культура</p>

Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів (за розділами)	Зміст навчального матеріалу
<p>Уміння вчитися використовує літературознавчі словники, енциклопедії та інші види джерел;</p> <p>Ініціативність і підприємливість навчається цінувати власну свободу, ініціативність, обстоює власні позиції;</p> <p>Соціальна та громадянська компетентності доводить значення краси мистецтва для розвитку сучасної людини й світу;</p> <p>Обізнаність і самовираження у сфері культури усвідомлює зв'язок літератури й живопису, літератури й музики на етапі раннього модернізму (імпресіонізм, символізм);</p> <p>Екологічна грамотність і здорове життя визначає засоби художньої виразності для створення пейзажів у ліриці й образотворчому мистецтві</p>	
ДРАМАТУРГІЯ КІНЦЯ ХІХ — ПОЧАТКУ ХХ СТ. (5 год)	
<p>Учень / учениця</p> <p>Предметні компетентності</p> <p>Знаннєвий компонент розуміє сутність кардинальних змін у драматургії на межі ХІХ—ХХ ст., ідейних та естетичних шукань представників «нової драми»; знає й коментує перебіг сюжету, розвиток дії (зовнішньої та внутрішньої);</p> <p>Діяльнісний компонент виокремлює новаторські риси в прочитаному творі; виявляє жанрові ознаки твору, розкриває особливості взаємодії різних елементів у них; з'ясовує значення символів у п'єси, багатозначність образу Синього птаха; зіставляє розвиток європейської та української драми на межі ХІХ—ХХ ст.;</p>	<p>Зміни в драматургії на межі ХІХ—ХХ ст.</p> <p>Бельгія</p> <p>Моріс Метерлінк (1862—1949). «Синій птах». М. Метерлінк як теоретик і практик «нової драми». Концепція символістського театру. Ідея одухотворення життя й відновлення втрачених зв'язків у драмі-феєрії «Синій птах». Особливості розвитку сюжету. Роль фантастики. Символіка образів. Тракткування фіналу. Особливості ремарок. (ТЛ) «Нова драма», дія (зовнішня і внутрішня), символ, підтекст, драма-феєрія.</p>

<p>Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів (за розділами)</p>	<p>Зміст навчального матеріалу</p>
<p>висловлює погляди щодо особливостей «нової драми», а також прочитаних творів;</p> <p>Ціннісний компонент висвітлює актуальні проблеми, порушені у творі, інтерпретує їх на підставі власного досвіду, у проекції на сучасність;</p> <p>Ключові компетентності</p> <p>Спілкування державною мовою тлумачить поняття «нова драма», символ, підтекст, драма-феєрія; пояснює значення назви твору у зв'язку з його ідейно-художнім змістом</p> <p>Математична компетентність установлює причиново-наслідкові зв'язки між мотивами та діями героїв;</p> <p>Компетентності в природничих науках і технологіях знаходить у творі образи та символи, пов'язані зі світом природи та людської діяльності, розкриває їхній зміст і роль у тексті;</p> <p>Інформаційно-цифрова компетентність складає план тексту (простий, складний, цитатний);</p> <p>Уміння вчитися використовує додаткову літературу, пошукові системи для отримання нових знань;</p> <p>Ініціативність і підприємливість пропонує власні ідеї щодо розв'язання питань, порушених у творах «нової драми»;</p> <p>Соціальна та громадянська компетентності усвідомлює взаємозв'язок між розвитком суспільства і літературою;</p> <p>Обізнаність і самовираження у сфері культури зіставляє літературні твори з їхніми екранізаціями та театральними виставами; розкриває внесок митців у розвиток національної та світової культури</p>	<p>(ЛК) Екранізації й театральні вистави за драматичними творами кінця XIX—XX ст.</p> <p>(УС) Видатні представники «нової драми» в Україні.</p> <p>(ЕК) Ознаки казки в драмі «Синій птах» М. Метерлінка. Порівняння драм «Синій птах» М. Метерлінка і «Лісова пісня» Лесі Українки.</p> <p>(МЗ) Українська література, художня культура</p>

Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів (за розділами)	Зміст навчального матеріалу
СУЧАСНА ЛІТЕРАТУРА В ЮНАЦЬКОМУ ЧИТАННІ (11 год) (3–4 твори за вибором учителя та учнів)	
<p>Учень / учениця</p> <p>Предметні компетентності</p> <p>Знаннєвий компонент</p> <p><i>знає</i> популярних сучасних письменників та їхні твори; <i>розуміє</i> зв'язок творчості сучасного письменника з національними традиціями й тенденціями розвитку літератури, <i>наводить приклади</i> такого зв'язку в прочитаному творі; <i>розповідає про</i> основні події та персонажів прочитаних творів; <i>формулює</i> критерії художності;</p> <p>Діяльнісний компонент</p> <p><i>розрізняє</i> твори класичної та масової літератури; <i>виокремлює</i> ключові епізоди; <i>характеризує</i> головних та другорядних персонажів творів; <i>аналізує й інтерпретує</i> прочитані твори сучасності; <i>визначає</i> особливості індивідуальних стилів митців; <i>порівнює</i> сучасні твори з художніми текстами дотичної тематики та проблематики, розглянутими в курсах зарубіжної та української літератури; твори сучасної зарубіжної літератури та екранізації за їхніми мотивами; <i>висловлює</i> свої враження від прочитаного;</p> <p>Ціннісний компонент</p> <p><i>формулює судження</i> щодо порушених у творах питань та художніх образів; <i>робить висновки</i> про національне й загальнолюдське у прочитаних творах; <i>критично оцінює</i> твори масової літератури;</p>	<p>Франція</p> <p>Ромен Гарі (1914–1980). «Повітряні змії». Французький письменник єврейського походження (Роман Кацев), двічі лауреат Гонкурівської премії. Зображення Другої світової війни у творчості митця. Ідеї миру, людяності, порятунку духовних цінностей.</p> <p>Бразилія</p> <p>Паоло Коельйо (нар. 1947). «Алхімік». Значення творчості П. Коельйо для сучасності. Пошуки сенсу буття в романі «Алхімік». Поняття «своя доля», «призначення», «мрія душі», «смісл існування». Система образів (пастух Сантьяго, Фатіма, Мельхиседек, Алхімік). Мотиви й образи світової культури у творі. Ознаки роману-притчі.</p> <p>Швеція</p> <p>Тумас Йоста Транстремер (1931–2015). Лірика (1–2 твори за вибором учителя) Тумас Йоста Транстремер — лауреат Нобелівської премії, поет, перекладач, прозаїк. Розмаїття тем і жанрів його лірики. Актуальні проблеми сьогодення та образ сучасної людини в поезії Т.-Й. Транстремера.</p> <p>Китай</p> <p>Мо Янь (Гуань Моє, нар. 1955). «Геній». Мо Янь — сучасний китайський письменник, лауреат</p>

<p>Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів (за розділами)</p>	<p>Зміст навчального матеріалу</p>
<p>Ключові компетентності</p> <p>Спілкування державною мовою висловлює враження щодо прочитаного українською мовою;</p> <p>Спілкування іноземними мовами користується іноземними порталами й виданнями сучасної літератури (за умови володіння іноземною мовою); зiставляє фрагменти оригінального тексту з українськими перекладами; усвідомлює можливості й багатство рідної мови;</p> <p>Математична компетентність виявляє здатність до абстрактного мислення (на різних етапах роботи з твором); устанавлює причиново-наслідкові зв'язки між подіями художнього твору, етапами еволюції героя (героїні), змінами ставлення до нього (неї) інших персонажів;</p> <p>Компетентності в природничих науках і технологіях здійснює пошукову діяльність, словесно оформлює результати дослідження; критично оцінює результати людської діяльності в природному середовищі, відображені у творах літератури; застосовує різні види інформації та читання;</p> <p>Інформаційно-цифрова компетентність використовує інтернет-ресурси для отримання нових знань; складає дописи в соціальних мережах щодо прочитаних творів; використовує сайти сучасних зарубіжних письменників, українські та зарубіжні інтернет-ресурси, пов'язані з художньою літературою;</p>	<p>Нобелівської премії з літератури. «Геній» — історія талановитого юнака, який наполегливо шукає спосіб забезпечення людей від руйнівних землетрусів. Гуманістична сутність образу та духовна стійкість героя на шляху до мети. Зміни у сприйманні Цзян Дачжі однокласниками, вплив героя на пробудження їхньої свідомості. Міфологічні алюзії у творі.</p> <p>Велика Британія Сью Таунсенд (1946–2014). Цикл творів про Адріана Моула (1 твір за вибором учителя) Образ молододі людини, її становлення, стосунки зі світом та психологічні проблеми в циклі творів про Андріана Моула. Еволюція головного героя, формування характеру та цінностей. Авторська іронія. Жанр щоденника.</p> <p>Ніл Річард МакКіннон Гейман (нар. 1960). «Чому наше майбутнє залежить від читання» або «Кораліна». Н. Гейман — англійський письменник-фантаст, автор романів, графічних новел і коміксів. «Чому наше майбутнє залежить від читання» — лекція Н. Геймана про важливість читання в житті людини. Проблематика повісті «Кораліна» (моральний вибір людини, стосунки батьків і дітей та ін.). Особливості стилю автора (чарівні елементи, дзеркальність образів,</p>

<p>Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів (за розділами)</p>	<p>Зміст навчального матеріалу</p>
<p>Уміння вчитися самостійно визначає власну читацьку траєкторію;</p> <p>Ініціативність і підприємливість створює рекламу, рецензію улюблених сучасних творів;</p> <p>Соціальна та громадянська компетентності визначає в літературних творах суспільно-політичний контекст, актуальні соціальні проблеми та ідеї; застосовує критичне мислення у процесі читання й інтерпретації художнього твору; аналізує читацькі інтереси молоді; усвідомлює відповідальність за свої вчинки;</p> <p>Обізнаність і самовираження у сфері культури сприймає твори сучасної літератури в контексті культури країни, яку репрезентує художній твір; аналізує та інтерпретує літературні твори зарубіжних авторів в аспекті національної культури та загальнолюдських цінностей; порівнює літературні тексти з їхнім утіленням у кінематографі;</p> <p>Екологічна грамотність і здорове життя осмислює цінність життя; усвідомлює переваги й ризики інформаційної доби для особистості</p>	<p>динамізм оповіді, іронія та ін.). Допитливість, сміливість, сила духу Кораліні. Символіка твору.</p> <p>Польща Йоанна Ягелло (нар. 1974). «Кава з кардамоном». Й. Ягелло — польська письменниця, авторка творів для дітей та молоді. «Кава з кардамоном»: синтез підліткової повісті (стосунки в родині, перше кохання) та детективу (розгадування сімейної таємниці). Проблема батьків і дітей. Образ головної героїні. Мова твору.</p> <p>(ТЛ) Класична й масова література. Художність. Поглиблення понять про іронію, алюзію.</p> <p>(ЛК) Бібліотечні та інтернет-ресурси (сайти зарубіжних письменників та українських перекладачів, читацькі блоги, спільноти в соціальних мережах, електронні бібліотеки, каталоги, сховища та ін.), використання їх для збагачення кола читання, розвитку навичок творчої роботи з книжкою. Взаємодія різних видів мистецтва (кіно і література та ін.), комп'ютерних технологій і літератури.</p> <p>(УС) Сучасні українські літературно-художні видання, інтернет-портали творів зарубіжної літератури. Українські перекладачі сучасної зарубіжної літератури. Твори сучасної української літератури на дотичну тематику.</p>

Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів (за розділами)	Зміст навчального матеріалу
	<p>(ЕК) Трансформація тем, мотивів, образів, поетикальних засобів класики в сучасній літературі. Зіставлення образів головних героїв. Ознаки фольклорної чарівної казки у творі Н. Геймана «Кораліна». Порівняння повісті Ніла Геймана «Кораліна» та казки Льюїса Керролла «Аліса в Країні Див». Порівняння творів Е. Сігала «Історія одного кохання» та Д. Гріна «Провина зірок». Стиль Мо Яня і «магічний реалізм» Г. Гарсія Маркеса. Переосмислення тем, мотивів, образів класики в сучасній літературі.</p> <p>(МЗ) Художня культура</p>
ПІДСУМКИ (2 год)	
<p>Учень / учениця</p> <p>Предметні компетентності</p> <p>Знаннєвий компонент</p> <p>знає ідейно-художній зміст літературних творів у контексті розвитку культури й суспільства;</p> <p>розуміє зміст прочитаного;</p> <p>називає літературні факти, явища, твори, імена письменників, перекладачів тощо;</p> <p>пояснює значення перекладної літератури для розвитку національного письменства та української нації загалом;</p> <p>Діяльнісний компонент</p> <p>розпізнає літературні факти, явища, напрями, течії, жанри, стилі;</p> <p>розрізняє засоби художньої виразності, індивідуальні стилі митців;</p> <p>описує персонажів, їхні риси, поведінку, умови життя, соціально-культурний контекст;</p>	<p>Узагальнення і систематизація навчального матеріалу</p>

<p>Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів (за розділами)</p>	<p>Зміст навчального матеріалу</p>
<p>Ціннісний компонент усвідомлює значення художньої літератури для сучасної людини й суспільства;</p> <p>Ключові компетентності</p> <p>Спілкування державною мовою тлумачить літературознавчі поняття, вивчені в 10 класі;</p> <p>Спілкування іноземними мовами читає та розуміє художні тексти іноземною мовою (за умови вивчення відповідної іноземної мови в школі);</p> <p>Математична компетентність виокремлює головну й другорядну текстову інформацію, використовує графічні засоби для її відтворення та пояснення;</p> <p>Інформаційно-цифрова компетентність створює електронну продукцію (презентації, афіші, обкладинки тощо) для популяризації прочитаних творів;</p> <p>Уміння вчитися використовує різні джерела довідкової інформації (словники, енциклопедії, онлайніві ресурси);</p> <p>Ініціативність і підприємливість презентує власні ідеї та ініціативи переконливо й грамотно, використовуючи доцільні мовні засоби;</p> <p>Соціальна та громадянська компетентності виявляє в літературних творах суспільно-історичний контекст, актуальні соціальні проблеми та ідеї, приклади громадянських якостей в образах персонажів;</p> <p>Обізнаність і самовираження у сфері культури сприймає твори літератури в контексті культури доби;</p>	

Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів (за розділами)	Зміст навчального матеріалу
<p>аналізує та інтерпретує літературні твори зарубіжних авторів в аспекті національної культури та загальнолюдських цінностей;</p> <p>Екологічна грамотність і здорове життя</p> <p>розуміє значення читання художньої літератури для духовного здоров'я людини</p>	
<p>Для вивчення напам'ять</p> <p>В. Шекспір «Гамлет» (один з монологів Гамлета за вибором учителя), Ф. І. Тютчев (1 вірш за вибором учня), А. А. Фет (1 вірш за вибором учня), В. Вітмен (1 уривок за вибором учня), П. Верлен (1 вірш за вибором учня)</p>	

11 клас

Усього — 102 (105) год;
 текстуальне вивчення творів — 80 год;
 розвиток мовлення — 6 год;
 позакласне читання — 6 год;
 літературне краєзнавство — 2 год;
 резервний час — 8 (11) год

Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів (за розділами)	Зміст навчального матеріалу
ВСТУП ЛІТЕРАТУРА. МОРАЛЬ. ЛЮДЯНІСТЬ (2 год)	
<p>Учень / учениця</p> <p>Предметні компетентності</p> <p>Знаннєвий компонент пояснює сутність діалогу культур, що відбувається за посередництва художньої літератури; розуміє значення художньої літератури (оригінальної та перекладної) для розвитку особистості та суспільства;</p> <p>Діяльнісний компонент висловлює судження щодо значення оригінальної та перекладної літератури для протистояння викликам сучасного світу, збереження миру й духовності;</p> <p>Ціннісний компонент усвідомлює гуманістичний потенціал світової літератури, значущість праці автора оригіналу та перекладача; коментує висловлення, думки видатних українців про зарубіжну літературу, роль читання для формування особистості й нації;</p> <p>Ключові компетентності</p> <p>Спілкування державною мовою тлумачить поняття «світова література», «національна література», «художній переклад», «діалог культур»;</p>	<p>Виклики сучасного світу. Значення літератури та культури для збереження миру й духовності. Роль вітчизняної перекладацької школи для популяризації світової літератури й формування українського читача. Відображення в інокультурних творах етичних й естетичних ціннісних орієнтирів різних народів. Літературні премії світу, письменники-лауреати та їхній внесок у боротьбу за мир і духовність.</p> <p>(ТЛ) Діалог культур. Поглиблення поняття про художній переклад.</p> <p>(ЛК) Специфіка сучасної культури та роль літератури в ній. Художній переклад як засіб міжкультурної комунікації. Перекладний твір у взаємодії з іншими видами мистецтва.</p> <p>(УС) Видатні українці — популяризатори здобутків літератур народів світу.</p>

<p>Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів (за розділами)</p>	<p>Зміст навчального матеріалу</p>
<p>Спілкування іноземними мовами наводить і коментує прислів'я, приказки, крилаті вислови іноземною мовою (якою володіє) про літературу й культуру;</p> <p>Математична компетентність складає та коментує таблиці, схеми;</p> <p>Компетентності в природничих науках і технологіях використовує різні джерела довідкової інформації (словники, енциклопедії, онлайніві ресурси) для отримання нових знань;</p> <p>Уміння вчитися збирає інформацію та готує повідомлення про письменників-лауреатів, їхній внесок у розвиток художньої літератури й утвердження духовності</p>	<p>(ЕК) Відмінність понять «національна література» і «світова література».</p> <p>(МЗ) Історія</p>
<p>ЗОЛОТІ СТОРІНКИ ДАЛЕКИХ ЕПОХ (7 год)</p>	
<p>Учень / учениця</p> <p>Предметні компетентності Знанневий компонент дає стислу характеристику німецькому Просвітництву; знає основні етапи життєвого і творчого шляху письменника; розуміє значення творчості Й.-В. Гете у світовому літературному процесі; дає загальну характеристику змісту трагедії «Фауст»; висвітлює питання про популяризацію «Фауста» в Україні;</p> <p>Діяльнісний компонент визначає філософсько-символічний сенс сюжету твору; аналізує ідейно-тематичний зміст, особливості композиції трагедії; характеризує образи Фауста, Мефістофеля, Маргарити; визначає жанрову своєрідність твору; розкриває сутність протистояння Фауста і Мефістофеля;</p>	<p>Німеччина Німецьке Просвітництво та його вплив на розвиток Європи. Йоганн Вольфганг Гете (1749–1832). «Фауст» (I частина), останній монолог Фауста (II частина). Віхи життя та значення діяльності Й.-В. Гете для світової культури. Історія створення трагедії «Фауст». Особливості композиції. Проблематика. Образ Фауста як утілення динамізму нової європейської цивілізації. Пошуки сенсу буття й призначення людини. Опозиція Фауст — Мефістофель, діалектичне вирішення проблеми добра і зла. Фауст і Маргарита. Роль сцени перекладу Євангелія у творі. Жанрова своєрідність твору.</p>

<p>Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів (за розділами)</p>	<p>Зміст навчального матеріалу</p>
<p>висловлює ставлення до літературних персонажів; порівнює образи Фауста і Вагнера; Ціннісний компонент усвідомлює цінність невпинного пошуку як сенсу людського буття, утіленого в образі Фауста; обговорює філософсько-етичні проблеми, порушені у творі; висловлює судження щодо сенсу життя; аргументує власну позицію щодо проблеми щастя людини та її реалізації у світі; обґрунтовує власну думку щодо боріння добра й зла як рушійної сили розвитку світу; робить висновки про значення твору для світового культурного поступу загалом і розвитку українського культурного середовища зокрема; Ключові компетентності Спілкування державною мовою тлумачить поняття «трагедія»; розширює свій лексикон, засвоюючи нові слова, вислови, наявні у творі; Спілкування іноземними мовами читає уривок з художнього тексту німецькою мовою (за умови вивчення цієї мови в школі); зіставляє уривок оригінального тексту з українським художнім перекладом (за умови вивчення відповідної іноземної мови в школі); Математична компетентність складає таблиці, схеми; установлює причиново-наслідкові зв'язки між подіями твору та еволюцією персонажів;</p>	<p>(ТЛ) Трагедія. Поглиблення поняття про художній образ. (ЛК) Утілення трагедії «Фауст» у різних видах мистецтва (образотворче мистецтво, музика, театр та ін.). (УС) «Фауст» в Україні: переклади й критика. (ЕК) Порівняння образів Фауста і Вагнера. (МЗ) Художня культура</p>

<p>Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів (за розділами)</p>	<p>Зміст навчального матеріалу</p>
<p>Компетентності в природничих науках і технологіях критично оцінює застарілі способи пізнання природи й людини, про які йдеться у творі (визнання магії «наукою», підносити до абсолюту відірваних від життя уявлень, догм тощо); усвідомлює прогресивність поглядів Фауста на природу;</p> <p>Уміння вчитися усвідомлює цінність самостійного здобуття істини, утіленого в образі Фауста; здійснює самооцінювання результатів власної діяльності, рефлексію, зіставляючи свої погляди з поглядами головних персонажів трагедії;</p> <p>Соціальна та громадянська компетентності визначає у творі актуальні соціальні проблеми та ідеї; аналізує з позиції сучасного суспільства дві протилежні світоглядні позиції, утілені в образах Фауста і Мефістофеля; усвідомлює значення вищих духовних поривань окремої особистості в розвитку суспільства, цінність активної життєвої позиції, високої мети й наполегливої праці («Лиш той життя і волі гідний, хто б'ється день у день за них»); робить висновки про умови гармонійного розвитку особистості в соціумі (прагнення до самовдосконалення, самостійного здобуття істини, гармонійної згоди із собою тощо); висловлює думку щодо порушених у творі соціальних проблем;</p>	

Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів (за розділами)	Зміст навчального матеріалу
<p>Обізнаність і самовираження у сфері культури</p> <p>сприймає трагедію «Фауст» у контексті доби Просвітництва та сучасної культурної ситуації; аналізує й інтерпретує трагедію в аспекті національної культури та загальнолюдських цінностей; усвідомлює вплив трагедії «Фауст» на розвиток світової культури;</p> <p>Екологічна грамотність і здорове життя</p> <p>усвідомлює цінність єдності людини з природою, гармонії зі світом</p>	
МОДЕРНІЗМ (10 год)	
<p>Учень / учениця</p> <p>Предметні компетентності</p> <p>Знаннєвий компонент</p> <p>називає засновників модернізму в європейській прозі; знає світоглядні й естетичні засади модернізму; розповідає про основні віхи життя та творчості Ф. Кафки й М. О. Булгакова; розуміє художнє новаторство модерністської прози початку ХХ ст.; наводить приклади гротеску й сатири в прочитаних творах;</p> <p>Діяльнісний компонент</p> <p>виявляє традиції М. В. Гоголя у творчості Ф. Кафки; традиції Й.-В. Гете, Г. С. Сковороди, Е.-Т.-А. Гофмана, М. В. Гоголя, Ф. М. Достоєвського в романі М. О. Булгакова; розкриває проблему відчуження особистості в новелі «Перевтілення», абсурдність радянської дійсності в романі «Майстер і Маргарита»;</p>	<p>Модерністська проза початку ХХ ст. (загальна характеристика).</p> <p>Світоглядні й естетичні засади модернізму, його художнє новаторство. Модерністські явища в художній прозі на початку ХХ ст. Ф. Кафка, Дж. Джойс і М. Пруст як зачинателі модернізму в європейській прозі.</p> <p>Німецькомовна проза Франц Кафка (1883–1924). «Перевтілення».</p> <p>Життя і творчий шлях Ф. Кафки. Зображення відчуження особистості в новелі «Перевтілення». Образ Грегора Замзи: проблемність, метафоричність, символічність. Розкриття у творі світового буття як абсурдного. Особливості композиції, функції фантастики. Характерні риси стилю Ф. Кафки, поєднання реалістичних і міфологічних елементів у гротескному світі.</p>

<p>Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів (за розділами)</p>	<p>Зміст навчального матеріалу</p>
<p>аргументує, чому роман «Майстер і Маргарита» називають «романом-лабіринтом» зі складною філософською проблематикою; характеризує образ Замзи як «автопортрет» письменника й уособлення «маленької людини» ХХ ст.;</p> <p>аналізує образи майстра й Маргарити; досліджує проблематику, образну систему, особливості композиції та стилю прочитаних творів; характеризує центральну метафору новели «Перевтілення»; світ радянської дійсності, біблійної давнини й фантастичної «дияволяди» в романі «Майстер і Маргарита»;</p> <p>висвітлює зв'язки М. О. Булгакова з Україною;</p> <p>Ціннісний компонент осмислює трагізм долі митця (майстра) в романі М. О. Булгакова; критично ставить до зображеного в новелі «Перевтілення» світового буття як абсурдного;</p> <p>робить висновки щодо ролі прочитаних творів для сучасного читача;</p> <p>Ключові компетентності Спілкування державною мовою обговорює прочитані твори, тлумачить поняття «модернізм», «роман у романі», «гротеск», «сатира», готує власні сентенції щодо прочитаних творів у різних жанрах усного й письмового мовлення;</p> <p>Спілкування іноземними мовами читає, наводить цитати з прочитаних творів іноземною мовою, порівнює оригінал і переклад творів (за умови володіння іноземною мовою);</p> <p>Математична компетентність на підставі прочитаного виокремлює головну та другорядну інформацію;</p>	<p>Росія Михайло Опанасович Булгаков (1891–1940). «Майстер і Маргарита». Життєвий і творчий шлях М. О. Булгакова. М. О. Булгаков і Україна. Конфлікт митця з владою в умовах тоталітарної радянської системи. Роман «Майстер і Маргарита» як «роман-лабіринт» зі складною філософською проблематикою. Культурні та літературні джерела твору. Світ радянської сучасності, біблійної давнини та фантастичної «дияволяди» у творі. Особливості композиції («роман у романі») та оповідної структури. Морально-філософський зміст «єршалаїмських» розділів твору. Трагізм долі митця (майстра). Проблеми кохання й творчості. Засоби комічного (сатира, сарказм, пародія та ін.) й трагічного (гротеск, трансформація простору й часу та ін.).</p> <p>(ТЛ) Модернізм, «роман у романі», гротеск, сатира. (ЛК) Утілення сюжетів творів Ф. Кафки й М. О. Булгакова у кінематографі, анімації, живописі, графіці, музиці та інших видах мистецтва. Музей Ф. Кафки та пам'ятники йому в Празі. Музеї і пам'ятники М. О. Булгакову та його персонажам у різних країнах. (УС) М. О. Булгаков і Київ. (ЕК) Традиції М. В. Гоголя у творчості Ф. Кафки. Традиції</p>

<p>Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів (за розділами)</p>	<p>Зміст навчального матеріалу</p>
<p>Інформаційно-цифрова компетентність знає та використовує електронні сайти українських бібліотек, де представлені переклади творів Ф. Кафки й М. О. Булгакова; створює електронну продукцію (мультимедійні презентації, буктрейлери тощо) для популяризації творів Ф. Кафки та М. О. Булгакова;</p> <p>Уміння вчитися використовує різні джерела довідкової інформації (словники, енциклопедії, онлайніві ресурси) для отримання нових знань;</p> <p>Ініціативність і підприємливість обговорює прочитані твори в парах і групах, працює в команді;</p> <p>Соціальна та громадянська компетентності висловлює власну позицію щодо порушених у творах суспільних та моральних проблем;</p> <p>Обізнаність і самовираження у сфері культури порівнює втілення сюжетів творів Ф. Кафки і М. О. Булгакова у різних видах мистецтва; усвідомлює роль спадщини Ф. Кафки й М. О. Булгакова для розвитку світової культури;</p> <p>Екологічна грамотність і здорове життя розуміє значення читання художньої літератури для духовного здоров'я людини як засобу протидії насильству, аморальності, агресії та іншим негативним явищам сучасного світу</p>	<p>Й.-В. Гете, Г. С. Сковороди, Е.-Т.-А. Гофмана, М. В. Гоголя, Ф. Достоевського в романі М. О. Булгакова (МЗ) Історія, художня культура</p>

Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів (за розділами)	Зміст навчального матеріалу
ШЕДЕВРИ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ЛІРИКИ ПЕРШОЇ ПОЛОВИНИ ХХ ст. (16 год)	
<p>Учень / учениця Предметні компетентності Знаннєвий компонент <i>дає стислу характеристику</i> модернізму й авангардизму в літературі; <i>знає</i> течії модернізму й авангардизму, їхніх видатних представників, основні етапи життєвого і творчого шляху письменників;</p> <p>Діяльнісний компонент <i>визначає</i> провідні теми й мотиви в ліриці митців; <i>розкриває</i> особливості світобачення письменників; <i>характеризує</i> образи ліричних героїв (героїнь); <i>досліджує</i> творчу інтерпретацію Р.-М. Рільке античного міфу про Орфея та Б. Л. Пастернака — шекспірівської трагедії «Гамлет»; <i>виявляє</i> елементи символізму в поезії О. О. Блока; <i>розкриває</i> на прикладі «Реквієму» Анни Ахматової особисту трагедію письменниці й трагедію народу, <i>висвітлює</i> своєрідність художнього світу Ф. Гарсія Лорки, <i>досліджує</i> на матеріалі поезій новаторство поетичної мови, форми вірша Гійома Аполлінера та В. В. Маяковського; <i>аналізує</i> мелодійність і ритмічність поезії митців; <i>висвітлює</i> зв'язки поетів з Україною, українські теми й мотиви в їхній ліриці;</p> <p>Ціннісний компонент <i>обґрунтовує</i> власне судження, <i>обстоює</i> думку в обговоренні (дискусії); <i>робить висновки</i> щодо загальнолюдського й національного в ліриці поетів;</p>	<p>Розмаїття течій модернізму й авангардизму в європейській ліриці ХХ ст.</p> <p style="text-align: center;">Франція</p> <p>Гійом Аполлінер (Вільгельм Альберт Володимир Олександр Аполлінарій Костровицький, 1880–1918). «Зарізана голубка й водограй», «Міст Мірабо».</p> <p>Гійом Аполлінер — поет-авангардист. Зв'язок поезії митця з естетикою кубізму, своєрідність «сюрреалізму» письменника, його художні новації в царині лірики. Збірки «Алкоголі. Вірші 1898–1913 рр.», «Каліграми. Вірші Миру і Війни». Специфіка віршованої форми каліграм («Зарізана голубка й водограй»). Тема кохання й часу у вірші «Міст Мірабо». Верлібр у творчості Гійома Аполлінера.</p> <p style="text-align: center;">Австрія</p> <p>Райнер Марія Рільке (1875–1926). «Згаси мій зір...», «Орфей, Еврідіка, Гермес», збірка «Сонети до Орфея».</p> <p>Своєрідність поглядів і поетики Р.-М. Рільке. Діалог ліричного героя з Богом («Згаси мій зір...»). Переосмислення античних міфів у віршах митця («Орфей, Еврідіка, Гермес», збірка «Сонети до Орфея»). Філософський характер і художня довершеність лірики поета.</p>

<p>Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів (за розділами)</p>	<p>Зміст навчального матеріалу</p>
<p>Ключові компетентності</p> <p>Спілкування державною мовою знає українські переклади творів митців, визначає їхню художню специфіку;</p> <p>Спілкування іноземними мовами має загальні уявлення про своєрідність оригіналів творів митців (специфіка назв, синтаксису, ритмомелодики, образності тощо);</p> <p>Математична компетентність порівнює модернізм й авангардизм (у вигляді схеми, таблиці);</p> <p>Інформаційно-цифрова компетентність створює літературний портрет письменника, представляє свою роботу у вигляді самостійно створеної продукції (презентації, обкладинки видання, постера тощо);</p> <p>Ініціативність і підприємливість створює рекламу улюбленого поетичного твору або збірки (книжки) митця;</p> <p>Соціальна та громадянська компетентності визначає роль творчої спадщини поетів у утвердженні суспільно значущих ідей для свого часу та сучасності; розкриває сутність авторської позиції, усвідомлює значущість боротьби письменників за мир, свободу, духовність;</p> <p>Обізнаність і самовираження у сфері культури аналізує літературні явища в контексті доби, у зв'язках з історією літератури й культури; знає і коментує твори різних видів мистецтва в аспекті розвитку течій модернізму й авангардизму;</p>	<p>Іспанія</p> <p>Федеріко Гарсія Лорка (1898–1936). «Про царівну Місяцівну», «Гітара». Віхи творчого шляху й художні здобутки Ф. Гарсія Лорки. Жанрове розмаїття його лірики. Яскраві образи й символи у віршах поета. Своєрідність художнього світу Ф. Гарсія Лорки.</p> <p>Росія</p> <p>Срібна доба російської поезії. Пошуки нових принципів і форм поетичної виразності. Течії срібної доби (символізм, акмеїзм, футуризм та ін.).</p> <p>Олександр Олександрович Блок (1880–1921). «Незнайома». Зв'язок поезії О. О. Блока із символізмом. Антитези у вірші «Незнайома». Засоби зображення бездуховного життя суспільства та мрії ліричного героя.</p> <p>Анна Ахматова (Анна Андріївна Горенко, 1889–1966). Вірші (1–2 за вибором учителя). Поема «Реквієм». Анна Ахматова й акмеїзм. Етапи творчості мисткині. Провідні теми й мотиви ранньої лірики Анни Ахматової, образ ліричної героїні, конкретність описів, «щоденниковість» і психологізм. Поема «Реквієм» як відображення особистої й суспільної трагедії. Протест проти насильства, біблійні мотиви в поемі. Образ матері.</p>

Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів (за розділами)	Зміст навчального матеріалу
<p>Екологічна грамотність і здорове життя</p> <p>усвідомлює цінність духовно-емоційного світу людини, значення поезії для його розвитку;</p> <p>осмислює взаємозв'язок усього живого на світі, важливість збереження природи як середовища, необхідного для життя людини</p>	<p>Володимир Володимирович Маяковський (1893–1930). «А ви могли б?..», «Послушайте!», «Борг Україні».</p> <p>В. В. Маяковський — поет-новатор, вплив футуризму на поетику митця. Протиставлення нищої буденності й прагнення ліричного героя до іншого (омріяного) світу в ранній ліриці. Особливості віршованої системи В. В. Маяковського. Метафоричність образів, поетична мова.</p> <p>Борис Леонідович Пастернак (1890–1960). «Гамлет», «У всьому хочу я дійти...», «Зимова ніч».</p> <p>Творчий шлях Б. Л. Пастернака в контексті срібної доби. Філософська спрямованість лірики й прози митця. Теми кохання, сенсу життя, творчості, боротьби з насильством у спадщині письменника. Відлуння мотивів світової культури у віршах Б. Л. Пастернака. Засоби художньої виразності. Музичні теми й мотиви.</p> <p>(ТЛ) Вірш, поема, авангардизм, символізм, футуризм, акмеїзм, ліричний герой (героїня).</p> <p>(ЛК) Національне й загальнолюдське у віршах митців.</p> <p>(УС) Видатні поети Європи першої половини ХХ ст. і Україна.</p> <p>(ЕК) Образи й мотиви світової культури (Біблії, мистецтва, філософії, фольклору) у творах поетів.</p> <p>(МЗ) Історія, художня культура</p>

Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів (за розділами)	Зміст навчального матеріалу
АНТИУТОПІЯ У СВІТОВІЙ ЛІТЕРАТУРІ (4 год)	
<p>Учень / учениця Предметні компетентності Знаннєвий компонент <i>дає загальну характеристику змісту творів;</i> <i>сприймає літературний твір у контексті епохи та історико-літературного процесу;</i></p> <p>Діяльнісний компонент <i>виявляє ознаки антиутопії в тексті;</i> <i>аналізує ідейно-тематичну сутність, сюжет, композицію, проблематику художнього твору;</i> <i>формулює сутність конфлікту антиутопії,</i> <i>обґрунтовує власну позицію щодо актуальних проблем, порушених у творі;</i> <i>розкриває функції фантастики у творі-антиутопії;</i></p> <p>Ціннісний компонент <i>оцінює персонажів антиутопії;</i></p> <p>Ключові компетентності Спілкування державною мовою <i>тлумачить поняття «антиутопія», «конфлікт», «сатира», «соціальна фантастика»;</i> <i>знаходить у тексті й коментує неологізми (в українському перекладі);</i> Спілкування іноземними мовами <i>наводить приклади засобів комічного в тексті оригіналу англійською мовою та інтерпретує їх (за умови володіння нею);</i></p> <p>Математична компетентність <i>складає схеми, таблиці;</i></p> <p>Інформаційно-цифрова компетентність <i>за допомогою цифрових технологій знаходить додаткову інформацію про письменників — представників антиутопії;</i></p>	<p>Розвиток жанру антиутопії у ХХ ст.: ознаки та представники.</p> <p>Велика Британія Джордж Оруелл (Ерік Артур Блер, 1903 — 1950). «Скотоферма» або «1984» (1 твір за вибором учителя). <i>Зв'язок творчості Дж. Оруелла із соціально-історичною ситуацією доби. Викриття сутності тоталітарної системи та її ієрархії в антиутопіях митця. Боротьба проти страху й рабської покірності в суспільній свідомості. Художній конфлікт. Система образів. Поетика антиутопії (фантастика, мова, символи, алегорії та ін.).</i> (ТЛ) Антиутопія, конфлікт, сатира, соціальна фантастика. (ЛК) Викривальний пафос антиутопії, спрямований проти тоталітаризму. Антиутопія в кіномистецтві ХХ—ХХІ ст. (УС) Антиутопія в українській літературі. (ЕК) Зіставлення фрагментів англійських оригіналів й українських перекладів творів Дж. Оруелла. (МЗ) Історія, художня культура</p>

<p>Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів (за розділами)</p>	<p>Зміст навчального матеріалу</p>
<p>складає цитатний план твору-антиутопії; Ініціативність і підприємливість усвідомлює важливість рішучої боротьби проти тоталітарної системи, страху й рабської покірності; бере участь у виконанні завдань дослідницько-пошукового характеру; висловлює власну позицію щодо того, як подолати наслідки тоталітарної системи в суспільстві й суспільній свідомості; Соціальна та громадянська компетентності установлює зв'язок антиутопії з розвитком суспільства ХХ ст.; обговорює соціально-історичні проблеми, порушені у творі; усвідомлює небезпеку тоталітаризму для людини, культури, цивілізації; Обізнаність і самовираження у сфері культури знаходить і демонструє приклади творів-антиутопій у різних видах мистецтва; Екологічна грамотність і здорове життя визначає попереджальний зміст твору для сучасності; усвідомлює особисту відповідальність за збереження миру, природи, демократичних засад, життя на планеті Земля</p>	
<p>ПРОБЛЕМА ВІЙНИ І МИРУ В ЛІТЕРАТУРІ ХХ ст. (10 год)</p>	
<p>Учень / учениця Предметні компетентності Знаннєвий компонент виразно читає, коментує, аналізує літературні твори; Діяльнісний компонент розкриває особливості художньої побудови творів;</p>	<p>Німеччина Епічний театр Б. Брехта: теоретичні засади й художня практика. Бертольт Брехт (1898—1956). «Матінка Кураж та її діти». Б. Брехт — драматург-новатор. Зображення війни як засобу</p>

<p>Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів (за розділами)</p>	<p>Зміст навчального матеріалу</p>
<p>характеризує ідейно-тематичний зміст, сюжет, проблематику творів; виокремлює в тексті ключові епізоди; характеризує та порівнює художні образи, виявляє засоби їх створення; визначає антивоєнний пафос творів, авторську позицію;</p> <p>Ціннісний компонент аналізує теми та актуальні проблеми творів, висловлює власні судження щодо питань, порушених у творах митців, бере участь в обговоренні проблематики прочитаних текстів;</p> <p>Ключові компетентності Спілкування державною мовою розкриває поняття «епічний театр», пояснює значення назв творів у зв'язку з їхнім ідейно-художнім змістом;</p> <p>Спілкування іноземними мовами наводить висловлювання видатних діячів України та світу щодо проблеми війни та миру іноземною мовою (якою володіє), коментує їх;</p> <p>Математична компетентність створює таблиці, схеми; розкриває внутрішній зв'язок між епізодами, образами творів;</p> <p>Інформаційно-цифрова компетентність використовує Інтернет для розширення уявлень про зв'язки письменників з Україною, утілення сюжетів творів митців в інших видах мистецтва;</p> <p>Ініціативність і підприємливість критично оцінює вчинки та висловлення героїні п'єси Б. Брехта; розпізнає уявні й справжні життєві цінності, висловлює власне судження щодо цього;</p>	<p>збагачення в драмі «Матінка Кураж та її діти». Ідеї попередження та риси «епічного театру» в п'єсі. Поєднання в образі Кураж рис маркітантки й матері. Символіка твору.</p> <p>Генріх Белль (1917–1985). «Подорожній, коли ти прийдеш у Спа...». Життєвий і творчий шлях письменника. Засудження антигуманної сутності Другої світової війни в оповіданні «Подорожній, коли ти прийдеш у Спа...». Образ школи як художня модель нацистської Німеччини. Символічний зміст назви оповідання, її зв'язок з історією Спарти. Форма твору (внутрішній монолог). Образ головного героя. Художні деталі. Підтекст. Авторська позиція.</p> <p>Німецькомовна поезія Пауль Целан (1920–1970). «Фуга смерті». Віхи життя й творчості Пауля Целана. «Фуга смерті» — один з найвідоміших творів про Голокост. Художнє новаторство митця. Ключові метафори («чорне молоко світання», «могила в повітрі») як відтворення жакливого реальності Освенціму. Прийом протиставлення. Провідні мотиви та їхня роль у творі. Трансформація біблійних образів і мотивів у творі. (ТЛ) Епічний театр, підтекст, мотив, композиція.</p>

<p>Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів (за розділами)</p>	<p>Зміст навчального матеріалу</p>
<p>Соціальна та громадянська компетентності усвідомлює підступність стратегії завойовників; визначає історичну основу творів, їхню актуальність для сьогодення; Обізнаність і самовираження у сфері культури виявляє засоби художнього відображення трагедії Другої світової війни у творах письменників ХХ ст.; з'ясовує особливості діалогу культур у часі; Екологічна грамотність і здорове життя висловлює судження про цінність людського життя; виявляє у творах провідні символи, які спрямовані на протест проти війни й захист миру, розкриває їхній зміст</p>	<p>(ЛК) «Матінка Кураж та її діти» в театрі й кіно. Зображення згубності війни в документалістиці й творах мистецтва. (УС) Друга світова війна у творах української літератури. Г. Белль і Україна. Пауль Целан і Україна. (ЕК) Зіставлення образів. (МЗ) Історія, художня культура</p>
<p>ЛЮДИНА ТА ПОШУКИ СЕНСУ ІСНУВАННЯ В ПРОЗІ ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ ХХ ст. (10 год)</p>	
<p>Учень / учениця Предметні компетентності Знаннєвий компонент знає основні відомості про життя і творчість Е. М. Гемінґвея, Г. Гарсія Маркеса, Я. Кавабати; розуміє значення творчості письменників у світовому літературному процесі; Діяльнісний компонент аналізує ідейно-тематичний зміст, сюжет, композицію, проблематику художніх творів; характеризує персонажів творів, стильові особливості прочитаних текстів; визначає філософсько-символічний підтекст прочитаних творів; розкриває характерні ознаки творів, сенс фіналу та назви, роль ліричного монологу в епічному творі;</p>	<p>Загальна характеристика провідних тенденцій прози другої половини ХХ ст. США Ернест Міллер Гемінґвей (1899–1961). «Старий і море». Віхи життя й творчості митця. «Кодекс честі» героїв Е.-М. Гемінґвея. Реалістичний, міфологічний і філософський плани повісті «Старий і море». Показ драматичних суперечностей людського буття; його осмисленості й абсурдності, перемог і поразок, величі й слабкості, протистояння природі та єдності з нею. Символіка образів (риба, море, рибалка, хлопчик</p>

<p>Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів (за розділами)</p>	<p>Зміст навчального матеріалу</p>
<p><i>характеризує</i> національний колорит художнього твору; <i>аргументує</i>, чому повість «Старий і море» називають повістю-притчею; <i>розкриває</i> роль чайної церемонії в повісті «Тисяча журавлів»; <i>узагальнює</i> результати аналізу прочитаних творів;</p> <p>Ціннісний компонент <i>усвідомлює цінність</i> людського життя, гідності, національної самобутності, рідної культури й культурного різноманіття світу; <i>обговорює</i> філософсько-етичні проблеми, порушені у творах; <i>висловлює судження</i> щодо сенсу людського буття, морального вибору людини; <i>обґрунтовує</i> свою думку щодо специфіки зображення у творах взаємин людини і природи; <i>робить висновки</i> про значення прочитаних творів для духовного зростання особистості.</p> <p>Ключові компетентності Спілкування державною мовою <i>тлумачить</i> поняття «повість-притча», «магічний реалізм», «підтекст твору», «національний колорит»; <i>розширює</i> свій лексикон завдяки новим словам і висловам, наявним у прочитаних творах;</p> <p>Спілкування іноземними мовами <i>читає</i> уривки з повісті «Старий і море» Е.-М. Гемінґвея в оригіналі (за умови володіння англійською мовою), <i>зіставляє</i> їх з українськими перекладами;</p> <p>Математична компетентність <i>доводить аксіому</i> «Сила нації — у національних традиціях»;</p>	<p>та ін.). Образ Сантьяго. Сенс фіналу та назви повісті. Нова-торство прози Е.-М. Гемінґвея: особливості оповіді, «принцип айсберга» та ін. Ознаки притчі в повісті.</p> <p>Колумбія Габріель Гарсія Маркес (1927 — 2014). «Стариган із крилами». Короткі відомості про життя митця, лауреата Нобелівської премії. Специфіка «магічного реалізму» Г. Гарсія Маркеса. Синтез реального і фантастичного в оповіданні Г. Гарсія Маркеса «Стариган із крилами». Відображення моральної деградації людства. Філософсько-етичний сенс зустрічі янгола з людьми. Символічний зміст образу янгола. Ідея прагнення до внутрішнього вдосконалення, морального відродження, повернення до вічних цінностей. Сенс фіналу та назви оповідання.</p> <p>Японія Ясунарі Кавабата (1899—1972). «Тисяча журавлів». Ясунарі Кавабата — лауреат Нобелівської премії. Відображення самобутності японської культури в повісті «Тисяча журавлів». Провідні ідеї (утвердження ідеї єдності людини з природою, гармонії зі світом, повернення до національних традицій і вічних цінностей).</p>

<p>Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів (за розділами)</p>	<p>Зміст навчального матеріалу</p>
<p>Компетентності в природничих науках і технологіях критично оцінює взаємини людини й природи, зображені в прочитаних творах</p> <p>Інформаційно-цифрова компетентність застосовує цифрові технології для пошуку необхідної інформації; створює електронну продукцію (презентації, постери тощо) для популяризації прочитаних творів;</p> <p>Обізнаність і самовираження у сфері культури розуміє роль прочитаних творів у популяризації національної культури автора, а також розвитку світової культури; порівнює національні традиції українського і японського народів; висвітлює вплив Е.-М. Гемінґвея на український культурний простір;</p> <p>Екологічна грамотність і здорове життя усвідомлює єдність людини з природою як необхідну умову її здорового життя.</p> <p>Уміння вчитися використовує різні джерела довідкової інформації (словники, енциклопедії, онлайніві ресурси) для отримання нових знань;</p> <p>Соціальна та громадянська компетентності оцінює взаємини героїв зі світом, природою, іншими людьми; аналізує лейтмотив повісті «Старий і море» (людина, яка не здається); усвідомлює роль випробувань у житті особистості; робить висновки на основі аналізу оповідання «Стариган із крилами»</p>	<p>Образна система повісті. Еволюція головного героя (Кікудзі). Символіка. Японські уявлення про красу та їх відображення у творі. Глибокий ліризм твору. Вишукана простота стилю письменника.</p> <p>(ТЛ) Притча, «магічний реалізм», підтекст, індивідуальний стиль письменника, національний колорит, ліричний монолог в епічному творі.</p> <p>(ЛК) Відображення специфіки національних культур у літературних творах. Екранізації літературних творів.</p> <p>(УС) Рецепція творчості Е.-М. Гемінґвея в Україні. Вплив хемінґуєйського стилю на творчість Олеса Гончара. Вірші І. Драча «Пам'яті Хемінґвея», Д. Павличка «У домі Хемінґвея під Гаваною». Українські переклади й видання творів Е.-М. Гемінґвея, Г. Гарсія Маркеса, Я. Кавабати.</p> <p>(ЕК) Порівняння образів персонажів.</p> <p>(МЗ) Художня культура</p>

<p>Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів (за розділами)</p>	<p>Зміст навчального матеріалу</p>
<p>щодо умов ефективного розвитку суспільства (повага до особистості, відсутність дискримінації тощо); <i>розуміє</i> значення збереження національних традицій як могутніх чинників єднання та розвитку нації; <i>критично ставиться</i> до спроб сучасної вульгаризації національних традицій (за повістю «Тисяча журавлів»); <i>висловлює думки</i> щодо моральних і соціальних проблем, порушених у творах; <i>усвідомлює</i> роль випробувань у житті особистості;</p> <p>Обізнаність і самовираження у сфері культури</p> <p><i>усвідомлює</i> цінність національної самобутності, рідної культури та культурного розмаїття світу; <i>розуміє</i> роль прочитаних творів у популяризації національних традицій різних країн і народів, а також розвитку світової культури; <i>порівнює</i> національні традиції українського і японського народів; <i>висвітлює</i> вплив Е.-М. Гемінґвея на український культурний простір;</p> <p>Екологічна грамотність і здорове життя</p> <p><i>висловлює</i> судження про цінність людського життя; <i>усвідомлює</i> єдність людини з природою як необхідну умову її здорового життя</p>	
<p>ЛІТЕРАТУРА ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ ХХ – ПОЧАТКУ ХХІ ст. (9 год)</p>	
<p>Учень / учениця</p> <p>Предметні компетентності</p> <p>Знаннєвий компонент</p> <p><i>знає</i> світоглядні й естетичні засади «театру абсурду», його ознаки;</p>	<p>Модерністські та неоавангардистські тенденції в драматургії другої половини ХХ ст.</p> <p>Формування «театру абсурду» як явища театрального авангарду в 1950–1960-х рр., його</p>

<p>Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів (за розділами)</p>	<p>Зміст навчального матеріалу</p>
<p>розуміє передумови розвитку пост-модернізму, визначає основні принципи його поетики; називає найвідоміших письменників літератури другої половини ХХ — початку ХХІ ст.;</p> <p>розрізняє явища масової та елітарної культури, наводить приклади; розповідає про зв'язки письменників з Україною;</p> <p>Діяльнісний компонент аналізує проблематику, образну систему, художні особливості прочитаних творів; характеризує образи персонажів; розкриває зміст символів, метафор у прочитаних творах; виявляє риси абсурдистської драми, літератури постмодернізму, роль гротеску та фантастики в текстах; з'ясовує особливості стилю митців; веде діалог щодо проблем, порушених у прочитаних творах;</p> <p>Ціннісний компонент усвідомлює художню цінність прочитаних творів; обговорює проблеми морального вибору, сенсу людського життя; робить висновки щодо значення творів для розвитку культури й формування сучасного читача.</p> <p>Ключові компетентності Спілкування державною мовою обговорює прочитані твори, тлумачить поняття «театр абсурду», «постмодернізм», «інтертекстуальність», «магічний реалізм», готує власні сентенції щодо прочитаних творів у різних жанрах усного й письмового мовлення; збагачує власне мовлення, читаючи українські переклади творів;</p>	<p>провідні ознаки. «Абсурд» як центральна категорія нової театральної естетики. Жанрові новації (драма-притча, трагікомедія та ін.). Значення іронії, гротеску у творах.</p> <p>Ф. Дюрренматт. «Гостина старої дами» або Е. Йонеско. «Носороги» Швейцарія Фрідріх Дюрренматт (1921–1990). «Гостина старої дами». Короткі відомості про швейцарського письменника Ф. Дюрренматта. Художнє дослідження феномена влади — філософсько-етичне підґрунтя драматургії Ф. Дюрренматта. Алегорично-моральний зміст сюжету п'єси «Гостина старої дами». Проблема сенсу життя окремої людини, спокутування боргів минулого, права сили в контексті духовного досвіду повоєнної Європи. Критика влади грошей у конформістському суспільстві. Художня своєрідність твору (гротеск, умовність, символика).</p> <p>Румунія–Франція Ежен Йонеско (1909–1998). «Носороги». Короткі відомості про румунського та французького письменника Ежена Йонеско. Зображення духовної та інтелектуальної спустошеності сучасного суспільства — провідна тема творчості драматурга. Символічний сенс сюжету</p>

Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів (за розділами)	Зміст навчального матеріалу
<p>Математична компетентність на підставі прочитаного виокремлює головну та другорядну інформацію;</p> <p>Інформаційно-цифрова компетентність знає електронні сайти українських бібліотек, використовує їх у процесі навчання й читання художньої літератури; створює електронну продукцію (мультимедійні презентації, буктрейлери тощо);</p> <p>Уміння вчитися використовує різні джерела довідкової інформації (словники, енциклопедії, онлайнві ресурси) для отримання нових знань;</p> <p>Ініціативність і підприємливість обговорює прочитані твори в парах і групах, бере на себе ініціативу під час обговорення дискусійних питань; працює в команді;</p> <p>Соціальна та громадянська компетентності з повагою ставиться до культурних надбань інших народів;</p> <p>Обізнаність і самовираження у сфері культури порівнює прочитані твори та їхнє втілення в інших видах мистецтва</p>	<p>п'єси «Носороги». Сатирично-гротескне змалювання процесу «омасовлення» людей. Тема втрати індивідуальності під тиском масової свідомості. Сутність опору Беранже. Сенс центральної метафори у творі.</p> <p>Література постмодернізму Постмодернізм — одне з найяскравіших літературних явищ останніх десятиліть ХХ — початку ХХІ ст. Соціоісторичні, культурно-філософські та естетичні чинники розвитку постмодернізму в художній літературі. Основоположні принципи постмодерністської поетики. Найяскравіші представники постмодерністської прози (У. Еко, Дж. Фаулз, М. Павич, Х. Кортасар, Дж. Хеллер, І. Кальвіно, П. Зюскінд, К. Рансмайр, М. Кундера та ін.). Постмодерністське мистецтво та елітарна й масова культура.</p> <p>Сербія Милорад Павич (1929—2009). «Скляний равлик». Короткі відомості про митця. Утілення в оповіданні «Скляний равлик» рис постмодернізму. Можливість вибору шляхів читання твору як вияв характерної для постмодерністської літератури гри письменника з текстом і читачем, «відмови від монопольного права автора на істину». Варіанти фіналу твору як ознака стилю М. Павича. Значення центральної метафори.</p>

Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів (за розділами)	Зміст навчального матеріалу
	<p style="text-align: center;">Аргентина</p> <p>Хуліо Кортасар (1914—1984). «Менади».</p> <p>Короткі відомості про письменника. Фантазмагорична картина безумства натовпу в оповіданні Х. Кортасара «Менади». Відображення сучасних соціальних, психологічних, етичних проблем у творі. Специфіка індивідуального стилю митця: поєднання реалістичних і фантастичних елементів, калейдоскопічність подій, символіка, метафоризм, пародія.</p> <p>(ТЛ) «Театр абсурду», постмодернізм, інтертекстуальність, «магічний реалізм».</p> <p>(ЛК) Літературні твори другої половини ХХ ст. в кіно й театрі.</p> <p>(УС) Українські переклади й видання творів Ф. Дюрренматта й М. Павича. Ф. Дюрренматт і Україна. М. Павич і Україна</p> <p>(ЕК) Зіставлення персонажів, символів, метафор.</p> <p>(МЗ) Історія, художня культура</p>
<p>СУЧАСНА ЛІТЕРАТУРА В ЮНАЦЬКОМУ ЧИТАННІ (10 год) (2–3 твори за вибором учителя та учнів)</p>	
<p>Учень / учениця</p> <p>Предметні компетентності</p> <p>Знаннєвий компонент</p> <p>називає сучасних зарубіжних письменників, твори яких увійшли в коло юнацького читання; знає окремі факти життя сучасних зарубіжних письменників; зміст прочитаних творів; розуміє зв'язок творчості письменника з національними літературними традиціями та сучасними тенденціями світової літератури;</p>	<p>Україна</p> <p>Загальна характеристика розвитку кримськотатарської літератури й культури.</p> <p>Таїр Халілов (нар. 1940). «До останнього подиху».</p> <p>Таїр Халілов — сучасний український кримськотатарський письменник. Близькість прози Халілова до філософії екзистенціалізму.</p> <p>«До останнього подиху» — історія життя, боротьби та любові</p>

<p>Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів (за розділами)</p>	<p>Зміст навчального матеріалу</p>
<p>Діяльнісний компонент аналізує ідейно-тематичний зміст, сюжет, композицію, проблематику художніх творів; характеризує образи персонажів; порівнює прочитані твори з текстами дотичної тематики та проблематики, розглянутими в курсах зарубіжної та української літератури;</p> <p>Ціннісний компонент коментує художні образи, у яких утілено позитивні й негативні явища; висловлює судження про особливості стилю письменників, їхню роль в історії національної та світової культури;</p> <p>Ключові компетентності Спілкування державною мовою пояснює символічний зміст назв творів; Спілкування іноземними мовами використовує іноземні сайти для пошуку інформації про митців та їхні твори; Математична компетентність класифікує прочитані твори за жанровою належністю;</p> <p>Інформаційно-цифрова компетентність використовує ресурси Інтернету для створення доповіді, презентації;</p> <p>Уміння вчитися створює учнівський проект;</p> <p>Ініціативність і підприємливість висловлює власні ідеї щодо залучення молоді до читання, реалізує їх, розміщуючи в соцмережах актуальну інформацію про цікаві книжки різних країн і народів;</p> <p>Соціальна та громадянська компетентності аналізує соціальні, моральні, політичні, історичні проблеми, порушені у прочитаних творах, висловлює судження про них;</p>	<p>героя твору, віддзеркалення в ній трагічної долі кримсько-татарського народу. Тема депортації кримських татар та свавілля влади. Образ Бекира — людини, котра ніколи не здається. Почуття гідності героя, глибинний зв'язок зі своїм народом.</p> <p>США Джон Майкл Грін (нар. 1977). «Провина зірок». Д. Грін — американський письменник, автор книжок для підлітків та молоді, відеоблогер. «Провина зірок» — розповідь про історію кохання невеличково хворих юнака та дівчини. Образи головних героїв. Ідея цінності життя. Символіка назви твору. Ліризм, іронічність оповіді.</p> <p>Австралія Маркус Френк Зузак (нар. 1975). «Крадійка книжок». Короткі відомості про митця. «Крадійка книжок» — роман про Другу світову війну. Історія життя дівчинки Лізелі Мемінґер. Викриття згубного впливу нацизму у творі. Образи «маленьких людей», які опинилися в умовах фашистської системи. Ідеї людяності, добра, порятунку життя й культури. Книга як символ збереження духовності в жорсткому світі. Форми оповіді. (ТЛ) Поглиблення понять про класичну й масову літературу, популярні жанри сучасної літератури.</p>

<p>Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів (за розділами)</p>	<p>Зміст навчального матеріалу</p>
<p>Обізнаність і самовираження у сфері культури сприймає твори сучасної літератури в контексті культури країни, яку репрезентує художній твір; зіставляє літературні твори з їхнім утіленням у різних видах мистецтва (кіно, театр, образотворче мистецтво);</p> <p>Екологічна грамотність і здорове життя коментує результати людської діяльності в природному та суспільному середовищі, відображені у творах літератури.</p>	<p>(ЛК) Відображення проблем війни і миру, суспільства, сучасної молоді, психології особистості, природи й людини у творах літератури й інших видах мистецтва.</p> <p>(УС) Видатні українські літературознавці ХХ ст.</p> <p>(ЕК) Трансформації традиційних жанрів у сучасну добу. Зіставлення літературних творів та їх утілення в кіно, театрі, образотворчому мистецтві.</p> <p>(МЗ) Історія, художня культура</p>
<p>ПІДСУМКИ (2 год)</p>	
<p>Учень / учениця</p> <p>Предметні компетентності</p> <p>Знаннєвий компонент пояснює відмінності зарубіжної літератури від української, світової літератури — від національної; називає видатних представників вітчизняної перекладацької школи, визначає їхній внесок у розвиток українського суспільства;</p> <p>Діяльнісний компонент розпізнає види перекладів, зокрема художнього, визначає їхні особливості; розкриває роль української перекладацької школи у формуванні сучасного читача;</p> <p>Ціннісний компонент на підставі власного читацького досвіду робить висновки щодо цінності класичної й сучасної літератури;</p> <p>Ключові компетентності</p> <p>Математична компетентність класифікує прочитані твори за жанровими й поетикальними ознаками;</p>	<p>Узагальнення та систематизація навчального матеріалу</p>

<p>Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів (за розділами)</p>	<p>Зміст навчального матеріалу</p>
<p>Інформаційно-цифрова компетентність використовує цифрові технології для розширення кола читання;</p> <p>Уміння вчитися отримує потрібну інформацію, використовуючи літературознавчі словники й довідники;</p> <p>Ініціативність і підприємливість бере участь у виконанні завдань дослідницько-пошукового характеру; виявляє лідерські якості в роботі в парах (групах) над проектом;</p> <p>Соціальна та громадянська компетентності аргументовано висловлює думки щодо актуальних моральних і суспільних питань, які знайшли відбиток у творах зарубіжної літератури; розуміє необхідність збереження та розвитку культурних надбань різних народів; усвідомлює важливість популяризації в соціумі шедеврів зарубіжної літератури, а також надбань української перекладацької школи;</p> <p>Обізнаність і самовираження у сфері культури визначає особливості культури інформаційного суспільства (переваги й проблеми) та місце читання художньої літератури в ньому; осмислює роль художньої літератури та художнього перекладу в житті сучасного суспільства й окремої особистості. усвідомлює потребу збереження культурних надбань людства, необхідність читання творів вітчизняних і зарубіжних авторів.</p>	

Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів (за розділами)	Зміст навчального матеріалу
Екологічна грамотність і здорове життя сприймає художню літературу як засіб укріплення духовного здоров'я осо- бистості та нації	
Для вивчення напам'ять Й.-В. Гете «Фауст» (один з монологів Фауста за вибором учителя), Гійом Аполлінер (1 вірш за вибором учня), Р.-М. Рільке (1 вірш за вибо- ром учня), Анна Ахматова (1 вірш за вибором учня), В. В. Маяковський (1 вірш за вибором учня), Б. Л. Пастернак (1 вірш за вибором учня)	

МЕТОДИЧНИЙ КОМЕНТАР

Нові імена в програмі зарубіжної літератури
для 10 класу

Валентина СНЕГІРЬОВА, старший наук. співробітник
Інституту педагогіки НАПН України, канд. пед. наук

Програма із зарубіжної літератури для 10 класу значно розширює коло юнацького читання завдяки творам сучасної літератури. Пропонуємо коротку довідку для вчителя.

Ромен Гарі (фр. Romain Gary, справжнє ім'я Роман Кацев; 1914–1980) — французький письменник єврейського походження, літературний містифікатор, кінорежисер, військовий, дипломат. Народився у Вільнюсі (Литва).

Мати майбутнього письменника — єврейська актриса Міна Овчинська (введена під ім'ям Ніна Борисовська в його романі «Обіцянка на світанку»). За словами Гарі, його батьком був знаменитий російський актор німого кіно Іван Можжухін. У 1928 році мати із сином емігрували до Франції, в Ніццу.

Він навчався у французьких ліцеях та університетах, отримав диплом юриста в Сорбонні та філолога-славіста у Варшавському університеті. Наприкінці тридцятих, коли почалася Друга світова війна, Ромен Гарі став пілотом-винищувачем і після капітуляції приєднався до генерала де Голля, з яким зблизився і навіть подружився. «Де Голль, — говорив він згодом, у книжці 1974 року “Ніч буде тихою”, — де Голль для мене — людина, яка всупереч своїй самотній слабкості говорила *ні* найбільшим державам світу, *ні* — знищенню, *ні* — капітуляції самої людини... Відмова від капітуляції — це, мабуть, єдина форма людської гідності, на яку ми можемо претендувати».

Юрист. Письменник. Льотчик, герой Опору. Кінематографіст. Це ще далеко не всі грані його особистості. Шість із двадцяти романів написано ним англійською й потім ним же перекладено французькою. Він був дипломатом: співробітником французьких

посольств у Софії, у Берні (1949), у Лондоні (1955), генеральним консулом Франції в Лос-Анджелесі (1956–1960), де чотири роки близько спостерігав за Голлівудом, звичаями та функціонуванням американської кінопромисловості. Ромен Гарі був напрочуд талановитим, і це виявлялося в усьому, за що він брався: лінгвістика, романи, сценарії, авіація, дипломатія. Як письменник, він торкнувся найважливіших проблем часу. «Усі мої книжки насичені нашим століттям до сказу», — казав він. Ми знайдемо в них і польський опір фашизму («Європейське виховання»), і знищення природи («Коріння неба»), і концентраційні табори («Брат Океан»), й американський расизм («Білий собака»), й багато іншого. Деякі риси зближують Гарі з Хемінгуєм: пристрась до подорожей і відкриття нових світів, культ мужності, пристрасна зацікавленість у долі довіреної людям і знищеної ними природи, солдатська самовідданість і віра в честь як вищу доблесть людини. Своему другу, відомому критику Франсуа Бонді, він якось сказав: «Російською *gori* — це наказовий спосіб дієслова *goriti*; від цього наказу я ніколи не ухилявся ні в творчості, ні в житті».

Першою дружиною Гарі була англійська письменниця Леслі Бланч. Коли вони розлучалися, Гарі присвятив їй книгу «Леді Л.». Характер героїні був явно списаний з Леслі. Але його головним і найтрагічнішим коханням була американська актриса Джин Сіберг (багато хто пам'ятає її по головній жіночій ролі у фільмі Годара «На останньому диханні»). Джин вгадується в багатьох героїнях Гарі: в американці з «Пожирачів зірок», у героїні чудового оповідання «Птахи прилітають помирати в Перу», визнаного кращим оповіданням 1964 року. За ним Гарі поставив свій фільм, де головну роль зіграла Джин.

Гарі ненавидів тоталітарні режими, особливо після того, як в Болгарії було страчено його друга Петкова, лідера демократичного крила компартії, але так і не приєднався до жодної з політичних партій. «Я охоче б прийняв чию-небудь сторону, — якось сказав він, — але з усіх боків сильно смердить».

Коли Гарі був генеральним консулом у Болівії, він отримав звістку, що його роману «Коріння неба» присуджено Гонкурівську премію. Це було в 1956 році. По суті, «Коріння неба» — перший «екологічний» роман, хоча сюжет його й побудовано як детектив. Гарі вважав, що винищення тварин — буденний фашизм, а він усе своє життя боровся з фашизмом.

У середині 70-х років минулого століття критики раптом відвернулися від Гарі, «модні» журнали почали мусувати чутки

про те, що він «списався». Спочатку Гарі не збирався затівати ту грандіозну містифікацію, яка пізніше потрясла увесь літературний світ. Він написав книгу «Голубчик» і в останній момент вирішив випустити її під новим псевдонімом — Еміль Ажар. У книги був величезний успіх, а Гарі вирішив зберегти таємницю, до того ж він завжди любив розіграші та містифікації. І він продовжував писати під двома псевдонімами. Ажара вважали молодим автором (пізніше Гарі видав за нього свого племінника), маститі французькі критики хвалили Ажара і лаяли Гарі, їх навіть протиставляли один одному, порівнювали їх стиль... А Гарі насолоджувався...

Перша ж книга Ажара була висунута на престижну літературну премію Ренодо. Через адвоката видавництво, що випустило її, уклало з молодим автором контракт на п'ять книг. Наступного, 1975 року, Ажар випустив новий роман «Все життя попереду». Дія книги відбувається в паризькому кварталі Бельвіль. Стара повія, польська єврейка мадам Роза, що пройшла гітлерівський концтабір, займається тим, що дає притулок дітям повій. Серед її вихованців — арабський хлопчик Мохамед (Мо-Мо). Стосунки старої єврейки й арабського хлопчика стали сюжетом цього безумовного шедевра. Книгу написано від імені маленького араба. Вона була висунута на Гонкурівську премію й одногосно її отримала (за правилами, ця премія може присуджуватися одній людині тільки один раз, таким чином Гарі став єдиним в історії володарем двох вищих літературних нагород Франції). За книгою тут же було знято фільм із С. Синьйорі в головній ролі; за цю роль Синьйорі отримала премію «Сезар». Гарі продовжував зберігати таємницю, і всі подробиці цієї містифікації стали відомі лише після його смерті, коли знайшли його есе «Життя і смерть Еміля Ажара».

«Повітряні змії» — остання книжка письменника. Це захопливий роман про кохання, що допомагає жити серед війни, окупації, переслідувань. Ромен Гарі написав його незадовго до самогубства в 1980 році, незабаром після своєї грандіозної літературної містифікації, коли під псевдонімом Еміль Ажар він — єдиний в історії письменник — удруге удостоївся Гонкурівської премії. Нормандський хлопчик Людо з десяти років закоханий у свою ровесницю на ім'я Ліла, що належить до вищої польської аристократії. Різниця в суспільному становищі додає йому чимало мук і принижень. Людо — сирота. Його виховує дядько, сільський листоноша, який майструє знаменитих на всю округу по-

вітряних зміїв. Ці різнокольорові паперові фігурки, що злітають в небо, вселяють у хлопчика віру, що будь-які земні перешкоди можна подолати. Починається війна, і Людо вступає в боротьбу за свою любов і за звільнення Франції від нацистів.

Переклади українською:

«Життя попереду»: роман / пер. з франц. М. Марченко. — Київ : К. І. С., 2009. — 168 с.

«Обіцяння на світанку»: роман / пер. з франц. М.Марченко. — Київ : К. І. С., 2011. — 376 с.

Коріння небес: роман / пер. з франц. Л. Кононовича. — Харків : Фоліо, 2012. — 603 с.

Тумас Транстремер (1931 — 2015) — найвизначніший шведський поет ХХ століття. Його твори перекладено 60 мовами. Лікар-психолог, який працював у в'язниці для неповнолітніх, талановитий піаніст, наполовину паралізований після інсульту в 1990 році, він навчився грати й писати лівою рукою. Свій багатий життєвий досвід Транстремер відобразив у 12 книгах віршів і прози.

Він писав вільним віршем. Сам по собі вільний вірш важкий, тому що кожного разу — це унікальна форма. Він писав доволі просто, не вдаючись до якоїсь незрозумілої лексики. Свій вірш «Гоголь» присвятив останнім дням життя автора «Мертвих душ».

Його поезія дивовижна, вона не справляє враження якоїсь авангардної, незважаючи на відсутність рими і приховану метрику. Транстремер не вживав ніяких складних синтаксичних конструкцій, але при цьому писав дуже метафорично. Це поєднання спокійного висловлювання, скандинавської стриманості з дуже прозорою метафорикою, ясністю, відкритістю дає ту напругу, яку ми відчуваємо у вірші і яка не відпускає нікого, хто читає Транстремера. Начебто він не говорить нічого незвичайного, але те, про що він каже, — важливе для читача. При цьому Транстремер не торкається політичних або соціальних тем; він відкриває нам очі на дійсність. Ми бачимо її очима художника — по-новому, свіжо, безпосередньо. У нього десятки дієслів руху в найрізноманітніших контекстах, це дуже цікаво. Крім того, він ще писав античними розмірами — сапфічною й алкеевою строфою. Це свідчення великого вміння і майстерності.

У нього є вірші, побудовані на грі рим, із внутрішніми римами, з римами на перше слово, там все просто пронизане ними, причому не безліччю рим, а двома-трьома обраними — він май-

стерно ними користувався. Транстремер показує, що рима — це не більше, ніж прийом, як це завжди й було. Ми просто про це забули й захопилися, нам здається, що неримований вірш — це не вірш. Але це не так. На Заході немає такого поділу на римовані й неримовані вірші.

Немає такого напрямку, до якого можна було б віднести поезію Транстремера. Взагалі всіх великих поетів важко зарахувати до якогось одного напрямку — вони вибиваються із загального ладу саме тому, що вони видатні.

На початку творчого шляху на поета мали сильний вплив французькі сюрреалісти. Перша його книжка вийшла в 1954 році, тоді якраз все це було в моді, особливо стало популярним після Другої світової війни. Потім Транстремер відійшов від сюрреалізму, перестав використовувати занадто мудрі образи. Він був знайомий, звичайно, і з німецьким експресіонізмом, але розробив свою техніку, дуже індивідуальну, яка ще не знайшла назви в літературознавстві.

У 2011 році Королівська академія наук Швеції присудила Нобелівську премію з літератури своєму співвітчизнику — поетові Тумасу Транстремеру. Комітет зазначив майстерність 80-річного літератора у створенні тонких образів і його вміння по-новому поглянути на дійсність.

Переклади українською

Дмитро Павличко. Зі шведської поезії /

<http://www.vsesvit-journal.com/old/content/view/996/41/#sdfootnote1anc>

Тумас Транстремер у перекладі Юлії-Ванди Мусаковської /

<http://levhrytsyuk.blogspot.com/2010/10/exclusive.html>

Хайку Транстремера у перекладі Левка Грицока /

<https://wanda-nova.livejournal.com/104823.html>

Мо Янь (нар. 1955)

Останні 25 років китайці були споживачами світової культури, нині ж прагнуть стати учасниками глобального літературного процесу. До кінця 1980-х там читали майже виключно радянську прозу. Західної літератури було мало. Ситуація змінилася в 1990-і. З початком політики відкритості в Китай хлинула світова література. Західні письменники, особливо модерністи, стали ковтком свіжого повітря.

Зараз Китай переживає найбільший літературний бум за всю свою історію. За рік випускається близько 30 тисяч художніх книжок різних жанрів. Найшвидше китайці змітають з полиць

фантастику про шаолінських майстрів, а китайський уряд активно вручає державні премії авторам «інтелектуальної прози». У сучасній китайській літературі, за великим рахунком, немає цензури: письменники вільно порушують гострі проблеми, не побоюючись відмови в публікації. Що ж таке новітня китайська література?

У Китаї стали цінувати індивідуальність. Для нинішньої молоді це вкрай важливо. Хоча, як і скрізь, читають мало, і в основному читають жанрову літературу. Справжня література мало кого цікавить. Активно розвивається так звана інтернет-література. Блогери публікують свої художні опуси, навколо них утворюється широке коло читачів. Серйозна література в цьому плані не може з ними змагатися. У найпопулярніших інтернет-письменників річний дохід може сягати десятків мільйонів юанів (1 юань дорівнює приблизно 2,5 грн). У них і справжні фанати є, ці письменники — все одно що поп-зірки. Така шалена популярність приходиться завдяки цікавим сюжетам.

Але й автори інтелектуальної прози можуть прожити на гонорари. Держава підтримує письменників. Є структури, в яких професійні письменники перебувають на службі й отримують зарплату. Це звільняє їх від необхідності шукати джерела доходів, і вони можуть спокійно зосередитися на текстах. Зарплати такі ж, як у всіх держслужбовців, у різних містах і провінціях по-різному, але, загалом, покривають усі базові потреби.

З китайських авторів, популярних за кордоном, варто назвати Мо Яня, якого стали читати після вручення йому Нобелівської премії. Раніше читали Юй Хуа. На Заході знають поезію Бей Дао — він довго жив за кордоном, устиг установити там літературні зв'язки.

Мо Янь (справжнє ім'я Гуань Моє, нар. 1955) — сучасний китайський письменник, почесний доктор філології Відкритого університету Гонконгу, Лауреат Нобелівської премії з літератури 2012 року за «його галлюцинаторний реалізм, який поєднує народні казки з історією та сучасністю».

Мо Янь прославився після виходу в світ роману «Червоний гаолян» (1986 р.). Через два роки режисер Чжан Імоу, користуючись популярністю книжки, зняв однойменний фільм. Зараз твори Мо Яня дуже популярні, на них завжди є попит.

У 2004 році вийшов його роман «Великі груди, широкий зад» — досить гарний, хоча назва занадто вульгарна: ці чотири ієрогліфи навряд чи заслуговують Нобелівської премії. Чому

така назва? Насправді, це загальна тенденція в китайській літературі початку нульових — прагнення письменників догодити масовому смаку, щоб книги краще продавалися. Хоча Мо Янь досить відомий у Китаї, щоб не вдаватися до подібної самореклами. Як і в «Червоному гаоляні», в цьому романі автор описує Китай у період японської окупації. Мо Янь розповідає про три покоління сім'ї, поєднуючи минуле й сьогодення.

Нобелівський комітет порівняв Мо Яня з Фолкнером і Марксом, сам Мо відкрито називає своїм головним «учителем» Фолкнера. Він запозичує у Фолкнера базовий принцип створення роману — писати про те, що відомо автору найкраще, про «крихітну ділянку землі розміром у поштову марку». Тому дія багатьох його творів відбувається в рідному повіті Мо Яня, Гаомі, у провінції Шаньдун у знаковий період історії Китаю — 1930–40-і роки ХХ століття, в роки японської окупації. Однак його твори тільки пов'язані з історією Китаю, але самі по собі не історичні — автор створює свою літературну реальність. Реалізм Мо Яня відрізняється від магічного реалізму латиноамериканських письменників. Світ його книг вигаданий, і багато авторів справді історичної прози в Китаї критикують Мо Яня за «фальсифікацію історії».

Мо Яня можна назвати масовим письменником, але не продержавним. Як і багато інших китайських авторів, він намагається дистанціюватися від політики. У 2011 році Мо Янь отримав найпрестижнішу літературну премію в Китаї — премію Мао Дуня. Ця офіційна нагорода, однак, не обов'язково вручається за прославлення партії. Культурна політика в Китаї багато в чому змінилася і стала більш вільною, і література давно перестала бути тільки інструментом пропаганди. Тиражі письменника в Китаї зараз багато в чому залежать перш за все від ринкового попиту.

Мо Янь намагається зберігати баланс: він поступається масовому смаку, скромно поводить з партією, і при цьому зберігає свій індивідуальний літературний стиль.

Твори Мо Яня в перекладах українською:

Оповідання «Геній» (пер. з китайської Євгенії Красикової);
 «Червоний гаолян: історія одного роду» (пер. з китайської Н. Кірносолової). — Харків: Фоліо, 2015. — 638 с.
 «Країна вина» (пер. з китайської М. Савченко). — Харків: Фоліо, 2015. — 524 с.

Сью Таунсенд (1946 — 2014) — британська письменниця, відома завдяки створеному нею літературному герою — Адріану Моулу.

Сьюзан Таунсенд народилася в Англії у простій родині: її батько розносив листи, а мати була кондуктором. Таунсенд мріяла стати письменницею, але їй доводилося багато працювати, оскільки освіти вона не одержала. Літературну мрію довелося відкласти надовго, коли у вісімнадцять років Сью вийшла заміж. Шлюб розвалився, і вона лишилася сама з трьома дітьми. Саме тоді Таунсенд познайомилася з інструктором з веслування Коліном Бродвей і через певний час сама зайнялась веслуванням. Колін став батьком її четвертої дитини та підтримав ідеї Сью щодо письменництва.

Головна праця її життя — серія книжок, написана у формі щоденників створеного нею героя, Адріана Моула. Це масштабна сага, яка включає в себе кілька романів. Свій перший щоденник Адріан Моул «явив» світові в тринадцять років, у 1982 році — «Таємний щоденник Адріана Моула». У підлітковому віці він «написав» ще один — «Страждання Адріана Моула» (1984 р.). Юнаком він «розповідає» про своє життя в «Зізнаннях Адріана Моула» (1989 р.). У 1991 році письменниця випустила антологію перших трьох книг, включивши спеціально написану для всіх шанувальників Адріана нову частину — «Адріан Моул і дрібні земноводні».

У щоденнику «Адріан Моул: дикі роки» (1993) йому вже за двадцять, а в продовженні «Роки капучіно» (1999) нашому герою виповнюється тридцять років. Ішли роки, і Моул «випустив у світ» ще три щоденники, хроніки свого життя, — «Адріан Моул і зброя масового ураження» (2004), «Втрачені щоденники Адріана Моула» (2008) та «Адріан Моул: роки прострації» (2009). С. Таунсенд створювала нову історію про життя Моула («Ящик Пандори»), але її смерть обірвала надію мільйонів читачів на знайомство з іншим періодом у житті улюбленого персонажа.

Сью Таунсенд завжди спиралася на культурні традиції, багату літературну спадщину своєї країни. Улюбленими авторами-англійцями, які надихали Сью Таунсенд на створення тем й образів, стали Шарлотта Бронте, Чарльз Діккенс, Оскар Уайльд, Джордж Оруелл та ін. Крім англійських авторів, вона була великою шанувальницею Достоевського, Хеллера, Апдайка і Стейнбека.

С. Таунсенд — визнана майстриня створення сатиричних та гумористичних літературних полотен. Цей талант особливо яскраво виявляється в серії книг про Адріана Моула. Головно-го героя твору хвилюють типові підліткові проблеми — невдоволення зовнішністю, байдужість батьків, нерозділене кохання. Він — інтроверт, зосереджений на своєму внутрішньому світі. Адріан Моул не за віком серйозний, наївний, старомодний і схиблений на літературній діяльності. Він читає високу класику, але терпить фіаско з жінками і страждає від витівок своєї божевільної й ексцентричної сімейки. Його головна пристрасть — література. Моул працює над написанням п'єс, есе, віршів і романів. Він віддається роздумам про вічне. У свої щоденники він ретельно записує не тільки всі ті «нещастя», що відбуваються з ним, а й назви книг, до яких звертається, щоб отримати відповіді на питання, що мучать його, і просто щоб знайти розраду. Його щоденники, по суті, і є основною його творчістю. Моул впевнений, що щоденник, який він веде з підліткових років, може бути цікавий широкому читачеві, а також соціологам і майбутнім історикам людства.

Твори про А. Моула є не тільки зразком хорошого гумору, а й своєрідним літописом життя Англії упродовж кількох десятиріч років. Історія кожного щоденника відбувається на тлі певних подій. Будь-яка з них — не просто історія одного англійця, не тільки його розповідь про своє навчання, друзів, родину, роботу, мрії, досягнення. Це, у більш масштабному сенсі, історія країни: епоха тетчеризму, парламентські вибори, роки при владі Джона Мейджора — лідера консервативної партії, війна за контроль над Фольклендськими островами, трагічна загибель принцеси Діани, прихід до влади лейбористів на чолі з Тоні Блером, період правління Гордона Брауна, війна в Іраку, процеси глобалізації, економічна криза. Тому всі розповіді героя про себе видаються читачеві цілком правдивими, й кожен із нас не раз відчував себе так само, як герой С. Таунсенд. Романи про Моула, без сумніву, зацікавлять десятикласників, навчать аналізувати й оцінювати своє власне життя.

Переклади українською:

Таунсенд Сью. Таємний щоденник Адріана Моула: роман / пер. з англ. Анатолія Сагана. — Л. : Видавництво Старого Лева, 2013. — 240 с.